

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

εκδδα

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

**ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΣΤ'ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

ΤΙΤΛΟΣ

**ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΣΤΗΝ ΕΣΔΔΑ: ΑΝΑΓΚΗ Ή ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΑ
ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ;**

**ΤΜΗΜΑ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ**

Επιβλέπουσα:

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΑΠΑΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

Σπουδαστής:

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΛΥΦΑΝΤΗΣ

ΑΘΗΝΑ - 2020

**Έρευνα για την Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
στην ΕΣΔΔΑ: ανάγκη ή και ευκαιρία
εκσυγχρονισμού της μάθησης;**

ΕΣΔΔΑ, Αλυφαντής Γεώργιος ©, 2020

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω ρητά ότι, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας, δεν παραβιάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής.»

Αθήνα, 19/9/2020

Υπογραφή

Αλυφαντής Γεώργιος

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αναφέρεται στη διαδικασία εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που υλοποιήθηκε στην Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης το χρονικό διάστημα μεταξύ Μαρτίου 2020 και Ιουλίου 2020, όταν λόγω της πανδημίας CoViD – 19 η κανονική εκπαιδευτική διαδικασία κατέστη αδύνατο να ακολουθηθεί. Αναλύεται η σύγχρονη έννοια, τα χαρακτηριστικά και οι μέθοδοι της ΕξΑΕ και καταγράφονται οι διεθνείς πολιτικές, οι εφαρμογές, οι τάσεις και οι προκλήσεις.

Παρουσιάζεται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαιδευτικής διαδικασίας στην ΕΣΔΔΑ και τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για τη σύγχρονη και ασύγχρονη διδασκαλία,. Αναλύονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της διαδικασίας από σπουδαστές και εκπαιδευτές και καταγράφονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις των Υπευθύνων Σπουδών και Έρευνας και των οργανωτικά υπεύθυνων στελεχών της ΕΣΔΔΑ. Γίνεται εστίαση στα προβλήματα της διαδικασίας με παράλληλη διατύπωση τρόπων επίλυσής τους. Αναδεικνύονται οι βέλτιστες πρακτικές για τη μελλοντική διεξαγωγή εξ αποστάσεως εκπαιδευτικών διαδικασιών, τόσο στην ΕΣΣΔΑ όσο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και σε περιβάλλον κρίσης και σε κανονικές συνθήκες.

Για την εκπόνηση της εργασίας αντλήθηκαν στοιχεία από διεθνείς ερευνητικές βάσεις δεδομένων και ιστοτόπους της ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης και διεθνών οργανισμών. Η ποιοτική έρευνα υλοποιήθηκε με τη μορφή συνεντεύξεων και η ποσοτική έρευνα υλοποιήθηκε με δομημένα, διαδικτυακά ερωτηματολόγια.

Λέξεις – κλειδιά: εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ανοιχτή εκπαίδευση, σύγχρονη εκπαίδευση, ασύγχρονη εκπαίδευση, ανοιχτοί εκπαιδευτικοί πόροι, ΕΣΔΔΑ.

Abstract

This thesis refers to the distance learning process that took place in the National School of Public Administration and Local Government (ESDDA) between March 2020 and July 2020, because the normal face-to-face courses could not be taught due to the pandemic. The modern concept, the characteristics and the methods of distance learning are elaborated and there is reference to international policies, applications, trends and challenges to distance education.

The planning and the implementation of the distance education process in ESDDA is presented, across with the tools of synchronous and asynchronous teaching. The results of the students and teachers survey are analyzed. Also, the conclusions and the suggestions of the scientific and administrative officers (YSE) and the ESDDA executive officers are reported. There is focus on the procedure problems and the ways to overcome them. Best practices for a future implementation of a distance learning process are featured. An implementation that will take place both in ESDDA and in Public Administration generally, both in regular times and in a crisis.

For the purposes of this thesis, data was drawn from international research databases, Greek Public Administration websites and international institutions websites. Qualitative research was realized through interviews and quantitative research was realized through structured, internet questionnaires.

Keywords: distance learning, open education, synchronous education, asynchronous education, open educational resources, National School of Public Administration and Local Government (ESDDA).

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	4
Abstract	5
Περιεχόμενα.....	6
Εικόνες.....	9
Πίνακες.....	10
Γραφήματα.....	11
Πίνακας Συντμήσεων και Συντομογραφιών.....	13
Πρόλογος.....	14
Διάρθρωση Προγράμματος Σπουδών.....	15
Η ΕΣΔΔΑ και η ανάγκη της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.....	16
1. Εισαγωγή.....	18
1.1 Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση.....	18
1.1.1 Ορισμοί - Χαρακτηριστικά.....	18
1.1.2 Η αναγκαιότητα της ΕξΑΕ.....	21
1.2 Πολιτικές – Πρωτοβουλίες – Στρατηγικές.....	23
1.3 Τεχνικές - Μέθοδοι.....	26
1.3.1 Ασύγχρονη διδασκαλία.....	26
1.3.2 Σύγχρονη διδασκαλία.....	26
1.3.3 Blended Learning (μικτή ή υβριδική μάθηση).....	28
1.3.4 Μέθοδοι Διδασκαλίας στην ΕξΑΕ.....	28
1.4 Εργαλεία.....	29
1.4.1 Τα Συστήματα Διαχείρισης Μάθησης (LMS).....	29
1.5 Ανοιχτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι (ΑΕΠ – ΟΕΡ).....	30
1.6 Εφαρμογές της ΕξΑΕ στην ακαδημαϊκή μάθηση.....	32
1.6.1 Ανοιχτά ακαδημαϊκά μαθήματα στον κόσμο.....	32
1.6.2 Ανοιχτά ακαδημαϊκά μαθήματα στην Ελλάδα.....	33
1.7 Τάσεις της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης σήμερα.....	35
1.8 Προκλήσεις για την Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση.....	36
1.8.1 Η πανδημία CoViD-19 και οι επιπτώσεις της στην εκπαίδευση.....	36
1.8.2 Μελλοντικές προκλήσεις για την ΕξΑΕ.....	38
2. Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην ΕΣΔΔΑ κατά την περίοδο της CoViD - 19.....	40
2.1 Σχεδιασμός της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.....	40
2.2 Η Υλοποίηση της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.....	43
2.2.1 Η υποστήριξη της εξ αποστάσεως διαδικασίας.....	43
2.2.2 Η Πρακτική Άσκηση.....	45

2.2.3 Τα μαθήματα της Β΄ Ειδικής Φάσης Σπουδών	46
2.2.4 Διαλέξεις.....	49
2.3 Τα εργαλεία της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.....	52
2.3.1 Η πλατφόρμα ασύγχρονης εκπαίδευσης ΕΚΔΔΑ Open e -class	52
2.3.2 Η πλατφόρμα σύγχρονης εκπαίδευσης Webex	54
3. Η Αξιολόγηση της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης στην ΕΣΔΔΑ	56
3.1 Μεθοδολογία ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας.....	56
3.2 Η Αξιολόγηση της ΕΞΑΕ από τους σπουδαστές.....	59
3.2.1. Γενικά στοιχεία	59
3.2.2. Συνθήκες – Προϋποθέσεις – Υποδομές διδασκαλίας.....	61
3.2.3. Μέθοδοι και τρόποι υλοποίησης της εκπαίδευσης.....	63
3.2.4. Αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.....	66
3.3 Η αξιολόγηση της ΕΞΑΕ από τους εκπαιδευτές.....	72
3.3.1 Γενικά στοιχεία	72
3.3.2 Η ασύγχρονη εκπαίδευση στην ΕΣΔΔΑ	77
3.3.3 Σύγχρονη Εκπαίδευση/Τηλεδιάσκεψη.....	81
3.3.4. Γενική Αξιολόγηση της Εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας.....	82
3.4 Συμπεράσματα από την αξιολόγηση σπουδαστών – εκπαιδευτών.....	89
4. Συμπεράσματα - Προτάσεις.....	95
4.1 Υπεύθυνοι Σπουδών και Έρευνας – Στελέχη της ΕΣΔΔΑ	95
4.2 Σπουδαστές της ΕΣΔΔΑ.....	98
4.2.1 Συμπεράσματα και προτάσεις για τη διαδικασία εξ αποστάσεως εκπαίδευσης....	98
4.2.2 Συμπεράσματα και προτάσεις για τα μαθήματα	99
5. Τελικά συμπεράσματα και προτάσεις	106
5.1 Συμπεράσματα της έρευνας	106
5.2 Προτάσεις της έρευνας.....	109
5.2.1 Λειτουργία σε κανονικές συνθήκες και λειτουργία σε καθεστώς έκτακτης ανάγκης	109
5.2.2 Γενικές προτάσεις	112
5.3 Γενικό συμπέρασμα	113
Βιβλιογραφία.....	114
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία.....	114
Ελληνική βιβλιογραφία.....	116
Συνεντεύξεις	118
Νομοθεσία.....	118
Διαδικτυακές πηγές.....	118

Παραρτήματα.....	121
1. Ερωτηματολόγιο σπουδαστών	121
2. Ερωτηματολόγιο εκπαιδευτών	126

Εικόνες

Εικόνα 1 Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για την Ανοιχτή Εκπαίδευση	24
Εικόνα 2 Το σύμβολο των ΑΕΠ.....	31
Εικόνα 3 Διδασκαλία μαθήματος στο Webex.....	47
Εικόνα 4 Εργαστηριακό μάθημα στο Webex.....	47
Εικόνα 5 Πρόσβαση σε ιστότοπο μέσω Webex.....	48
Εικόνα 6 Στοιχεία επικοινωνίας εκπαιδευτή.....	48
Εικόνα 7 Ο κ. Σχοινάς την ώρα της διάλεξης.....	49
Εικόνα 8 Ο πρόεδρος του ΣτΕ κ. Ράντος(αριστερά) με τον Πρόεδρο του ΕΚΔΔΑ κ. Κυριακόπουλο την ώρα της διάλεξης.	50
Εικόνα 9 Η υφυπουργός κ. Μιχαηλίδου με τον πρόεδρο του ΕΚΔΔΑ Κ. Κυριακόπουλο	51
Εικόνα 10 Περιγραφή μαθήματος στην πλατφόρμα e - class.....	52
Εικόνα 11 Χαρτοφυλάκιο του σπουδαστή στο e - class.....	53
Εικόνα 12 Σύγχρονη εκπαίδευση στην ΕΣΔΔΑ μέσω Webex.....	54

Πίνακες

<i>Πίνακας 1 Τα μαθήματα και ο τρόπος εξέτασής τους .....</i>	<i>75</i>
<i>Πίνακας 2 Ανάλυση SWOT .....</i>	<i>97</i>
<i>Πίνακας 3 Εντοπισμός απάτης - διεξαγωγή ΕΔΕ .....</i>	<i>100</i>
<i>Πίνακας 4 Ανάλυση Περιφερειακής Πολιτικής .....</i>	<i>100</i>
<i>Πίνακας 5 Χωρικές - Περιβαλλοντικές Πολιτικές .....</i>	<i>101</i>
<i>Πίνακας 6 Κοινωνική πρόνοια .....</i>	<i>101</i>
<i>Πίνακας 7 Πόροι, Χορηγίες στον πολιτισμό .....</i>	<i>102</i>
<i>Πίνακας 8 Νομοτεχνική επεξεργασία.....</i>	<i>102</i>
<i>Πίνακας 9 ΤΠΕ στον πολιτισμό .....</i>	<i>103</i>
<i>Πίνακας 10 Διαχείριση έργων .....</i>	<i>104</i>
<i>Πίνακας 11 Καινοτομία και επιχειρηματικότητα .....</i>	<i>105</i>
<i>Πίνακας 12 Ποιότητα στις υπηρεσίες υγείας.....</i>	<i>105</i>
<i>Πίνακας 13 Προτάσεις για το θεσμικό πλαίσιο.....</i>	<i>110</i>
<i>Πίνακας 14 Προτάσεις για οργάνωση και λειτουργία .....</i>	<i>111</i>
<i>Πίνακας 15 Προτάσεις για τις υποδομές.....</i>	<i>112</i>

Γραφήματα

Γράφημα 1 Το φύλο των σπουδαστών.....	59
Γράφημα 2 Ηλικία των σπουδαστών	59
Γράφημα 3 Τμήματα Ειδίκευσης των σπουδαστών	60
Γράφημα 4 Εμπειρία σε μορφές εκπαίδευσης	60
Γράφημα 5 Ικανοποίηση από την προσαρμογή του προγράμματος	61
Γράφημα 6 Χώρος παρακολούθησης των μαθημάτων.....	61
Γράφημα 7 Μέσα πρόσβασης στην ΕΞΑΕ.....	62
Γράφημα 8 Ταχύτητα πρόσβασης στο διαδίκτυο	62
Γράφημα 9 Τρόπος επικοινωνίας με τους εκπαιδευτές.....	63
Γράφημα 10 Ενέργειες σπουδαστών μέσω e-class κατά την ασύγχρονη εκπαίδευση.....	64
Γράφημα 11 Τρόποι διαμοιρασμού υλικού εκτός e-class.....	64
Γράφημα 12 Εργαλεία του Webex που χρησιμοποιήθηκαν	65
Γράφημα 13 Τρόποι διεξαγωγής των εξετάσεων.....	65
Γράφημα 14 Τα εργαλεία αυτοαξιολόγησης που χρησιμοποιήθηκαν.....	66
Γράφημα 15 Αξιολόγηση ευχρηστίας εργαλείων ασύγχρονης εκπαίδευσης	66
Γράφημα 16 Αξιολόγηση εκπαίδευσης στις πλατφόρμες από ΕΣΔΔΑ	67
Γράφημα 17 Αξιολόγηση τεχνικής υποστήριξης από την ΕΣΔΔΑ	67
Γράφημα 18 Αξιολόγηση παροχής αδειών χρήσης λογισμικού	68
Γράφημα 19 Αξιολόγηση καταλληλότητας εξ αποστάσεως υλικού	68
Γράφημα 20 Αξιολόγηση εξ αποστάσεως ημερίδων.....	69
Γράφημα 21 Αξιολόγηση ανταπόκρισης και συμμετοχής εκπαιδευτών	69
Γράφημα 22 Αξιολόγησης χρησιμότητας ΕΞΑΕ.....	70
Γράφημα 23 Αναγκαιότητα ένταξης ΕΞΑΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία	70
Γράφημα 24 Φάσεις επιθυμητής ένταξης ΕΞΑΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία	71
Γράφημα 25 Φύλο των εκπαιδευτών.....	72
Γράφημα 26 Ηλικία των εκπαιδευτών	72
Γράφημα 27 Ιδιότητα των εκπαιδευτών	73
Γράφημα 28 Διδακτική εμπειρία των εκπαιδευτών	73
Γράφημα 29 Ικανοποίηση των διδασκόντων από την προσαρμογή του προγράμματος	75
Γράφημα 30 Χώροι διδασκαλίας των εκπαιδευτών	76
Γράφημα 31 Μέσα πρόσβασης στην ΕΞΑΕ των εκπαιδευτών	76
Γράφημα 32 Ικανοποίηση από ταχύτητα πρόσβασης στο διαδίκτυο	77
Γράφημα 33 Ρόλοι πρόσβασης στο e - class.....	77
Γράφημα 34 Υλικό που ανάρτησαν στο e - class	78
Γράφημα 35 Τρόποι επικοινωνίας εκπαιδευτών - σπουδαστών.....	79
Γράφημα 36 Ενέργειες μαθήματος μέσω e - class.....	79
Γράφημα 37 Τρόποι διαμοιρασμού υλικού εκτός e - class	80
Γράφημα 38 Χρήση εργαλείων του Webex	81
Γράφημα 39 Τρόποι εξέτασης των μαθημάτων.....	82
Γράφημα 40 Αξιολόγηση ευχρηστίας εργαλείων ΕΞΑΕ.....	82
Γράφημα 41 Αξιολόγηση εκπαίδευσης διδασκόντων για χρήση των πλατφορμών	83
Γράφημα 42 Αξιολόγηση τεχνικής υποστήριξης από ΕΣΔΔΑ	83
Γράφημα 43 Αξιολόγηση παροχής αδειών χρήσης λογισμικού	84
Γράφημα 44 Αξιολόγηση καταλληλότητας εξ αποστάσεως υλικού	84
Γράφημα 45 Αξιολόγηση εξ αποστάσεως ημερίδων	85
Γράφημα 46 Αξιολόγηση ανταπόκρισης και συμμετοχής σπουδαστών στην ΕΞΑΕ	85

Γράφημα 47 Αξιολόγηση χρησιμότητας ΕΞΑΕ.....	86
Γράφημα 48 Επιθυμητή μελλοντική ένταξη ΕΞΑΕ στο πρόγραμμα σπουδών	86
Γράφημα 49 Επιθυμία ένταξης ΕΞΑΕ ανά φάση σπουδών	87
Γράφημα 50 Ικανοποίηση από την τεχνική υποστήριξη	90
Γράφημα 51 Μέσος όρος ικανοποίησης από την τεχνική υποστήριξη	91
Γράφημα 52 Ικανοποίηση από την παροχή αδειών χρήσης λογισμικού	91
Γράφημα 53 Μέσος όρος ικανοποίησης από την παροχή αδειών λογισμικού.....	92
Γράφημα 54 Ικανοποίηση από το εκπαιδευτικό υλικό	92
Γράφημα 55 Μέσος όρος ικανοποίησης από το εκπαιδευτικό υλικό.....	93

Πίνακας Συντμήσεων και Συντομογραφιών

ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΕΠ	Ανοιχτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι
ΑμΕΑ	Άτομα με Ειδικές ανάγκες
ΑΣΠΑΙΤΕ	Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
ΑΤΕΙ	Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο
ΕΚΔΔΑ	Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης
ΕΞΑΕ	Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
ΕΣΔΔΑ	Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης
ΚΔΠ	Κύριο Διδακτικό Προσωπικό
ΣΔΜ	Σύστημα Διαχείρισης Μάθησης
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας
ΥΣΕ	Υπεύθυνος Σπουδών και Έρευνας
ΑΙ	Artificial Intelligence
CoViD - 19	Corona Virus Disease 2019
SWOT	Strengths Weaknesses Opportunities Threats
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization

Πρόλογος

Η Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΣΔΔΑ) είναι η μονάδα του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης η οποία εκπαιδεύει επιτελικά στελέχη που θα καλύψουν ανάγκες της κεντρικής, της περιφερειακής και της τοπικής διοίκησης. Η εισαγωγή των σπουδαστών στην ΕΣΔΔΑ γίνεται με διαγωνισμό. Προϋπόθεση για τη συμμετοχή στο διαγωνισμό είναι η κατοχή πτυχίου ΑΕΙ ή ΑΤΕΙ, δίχως περιορισμό ως προς το γνωστικό πεδίο των υποψηφίων.

Το Πρόγραμμα Σπουδών της ΕΣΔΔΑ εστιάζει στο συνδυασμό θεωρητικής και πρακτικής εκπαίδευσης. Οι σπουδαστές εφαρμόζουν τις θεωρητικές γνώσεις που αποκτούν σε μελέτες περίπτωσης, κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης, σε επισκέψεις πεδίου και σε άλλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Το πρόγραμμα σπουδών είναι δυναμικό και σχεδιάζεται με γνώμονα τις απαιτήσεις των θέσεων εργασίας που θα καταλάβουν οι σπουδαστές αφού αποφοιτήσουν (Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, 2019). Η ΕΣΔΔΑ λειτουργεί με τμήματα εξειδίκευσης, ώστε οι σπουδαστές, πέραν των γενικών γνώσεων, να αποκτήσουν ειδικές γνώσεις εφαρμόσιμες στο σχεδιασμό και στην αξιολόγηση πολιτικών στους συγκεκριμένους φορείς διορισμού τους.

Στόχος του προγράμματος σπουδών είναι η υπερδιεπιστημονικότητα (transdisciplinarity), δηλαδή η συνάντηση, ο διάλογος και η διεύρυνση των γνωστικών πεδίων. Τα μαθήματα κατανέμονται σε πέντε πεδία (Δίκαιο, Οικονομία, Δημόσια Διοίκηση, Ψηφιακή Διακυβέρνηση και Ξένες Γλώσσες). Το πρόγραμμα εστιάζει στην ανάπτυξη των εξής βασικών ικανοτήτων: στην επικοινωνία στη μητρική και ξένες γλώσσες, στα μαθηματικά, στην επιστήμη και στην τεχνολογία, στην πρωτοβουλία και στην επιχειρηματικότητα, στην πολιτισμική συνείδηση και έκφραση, καθώς και στις ψηφιακές και μεταγνωστικές ικανότητες. Επίσης, δίνεται έμφαση στη μεταγνώση (αυτοσυνείδηση – αυτοαξιολόγηση – αυτοέλεγχος σπουδαστών κατά τη μαθησιακή διαδικασία) και στην ανάπτυξη του κριτικού στοχασμού. Με την ανάπτυξη του κριτικού στοχασμού, οι σπουδαστές θα μπορέσουν να αναπτύξουν κριτική δράση κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, μέσα από την επικοινωνία και τη συνεργατικότητα στο χώρο εργασίας τους.

Διάρθρωση Προγράμματος Σπουδών

Η φοίτηση στην ΕΣΔΔΑ διαρκεί 18 μήνες και χωρίζεται σε 6 διακριτές φάσεις, που εξυπηρετούν αντίστοιχους διακριτούς στόχους της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η Κοινή Φάση Σπουδών διαρκεί 4 μήνες και στοχεύει στην εδραίωση, συστηματοποίηση και ομογενοποίηση των γνώσεων των σπουδαστών, με δεδομένο ότι οι τελευταίοι προέρχονται από διαφορετικούς γνωστικούς κλάδους. Οι σπουδαστές θα αποκτήσουν δεξιότητες τις οποίες θα χρησιμοποιήσουν σε οποιοδήποτε κλάδο της Δημόσιας Διοίκησης κληθούν να υπηρετήσουν. Στα 13 μαθήματα που θα παρακολουθήσουν (8 σεμιναριακά και 5 εργαστηριακά) θα αποκτήσουν τη θεωρητική γνώση και την πρακτική της εφαρμογή σε κύρια πεδία της Δημόσιας Διοίκησης, όπως το συνταγματικό και το δημόσιο δίκαιο, η δημόσια οικονομική, οι αναπτυξιακές πολιτικές, η κοινωνική πολιτική, η ηλεκτρονική διακυβέρνηση και οι ευρωπαϊκές και διεθνείς πολιτικές.

Η Α Ειδική Φάση Σπουδών διαρκεί 3 μήνες και εμβαθύνει και συστηματοποιεί περαιτέρω τις γνώσεις που οι σπουδαστές απέκτησαν στην Κοινή Φάση. Αναπτύσσει επιπλέον τις ικανότητες και τις δεξιότητές τους. Οι σπουδαστές εισάγονται σε ειδικά θέματα των κύριων πεδίων της Δημόσιας Διοίκησης, στα οποία εστίασαν στην Κοινή Φάση. Στα 15 μαθήματα της Α Ειδικής Φάσης ενδεικτικά περιλαμβάνονται ειδικά θέματα Δικαίου (προσωπικά δεδομένα, δημόσιες συμβάσεις, καλή νομοθέτηση) και ειδικά θέματα Οικονομίας (Θεσμικό πλαίσιο δημοσιονομικής διαχείρισης, Διαχείριση Συγχρηματοδοτούμενων Έργων).

Η Πρακτική Άσκηση διαρκεί 4 μήνες. Κατά τη διάρκειά της, οι σπουδαστές έρχονται σε πρώτη επαφή με το χώρο μελλοντικής εργασίας τους και αποκτούν άμεση εμπειρία της Δημόσιας Διοίκησης. Η εργασιακή αυτή εμπειρία ανατροφοδοτεί την εκπαιδευτική διαδικασία και θα γίνει αντικείμενο ανάλυσης και επεξεργασίας κατά τη Β' Ειδική Φάση.

Στη Β' Ειδική Φάση Σπουδών, την φάση εξειδίκευσης των τμημάτων, που διαρκεί 3 μήνες, οι σπουδαστές θα αποκτήσουν ειδικές γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που έχουν σχέση με το αντικείμενο της ειδίκευσής τους. Το πρόγραμμα της Β' Ειδικής Φάσης σπουδών είναι πρακτικά προσανατολισμένο και το 70% του συνολικού χρόνου εκπαίδευσης εστιάζει στην εφαρμοσμένη γνώση. Ο αριθμός μαθημάτων για κάθε

τμήμα ειδίκευσης είναι διαφορετικός και κυμαίνεται από 14 ως 17. Κάποια μαθήματα, όπως η Διαχείριση Έργων, μπορεί να διδάσκονται σε περισσότερα του ενός τμήματα.

Οι τελικές εργασίες ανατίθενται στους σπουδαστές μετά το τέλος της Β΄ Ειδικής Φάσης και εκπονούνται σε χρονικό διάστημα 2 μηνών. Εστιάζοντας σε θέματα ενδιαφέροντος της Δημόσιας Διοίκησης, οι σπουδαστές προτείνουν λύσεις υφιστάμενων προβλημάτων και εισηγούνται την αναδιαμόρφωση δημόσιων πολιτικών ή των εισαγωγή νέων διοικητικών πρακτικών.

Τέλος, στη Φάση Διορισμού, που διαρκεί ένα μήνα, πραγματοποιούνται εξειδικευμένα εργαστήρια, άμεσα συνδεδεμένα με την μελλοντική εργασία των σπουδαστών, σεμινάρια ανάπτυξης προσωπικών δεξιοτήτων και διαλέξεις πάνω σε εξειδικευμένα θέματα της Δημόσιας Διοίκησης.

Σύμφωνα με την ταξινόμια του Bloom (Bloom, 1956), οι φάσεις του προγράμματος της ΕΣΔΔΑ μπορούν να περιγραφούν ως εξής :

- 1^ο Στάδιο : Γνώση (Κοινή Φάση Σπουδών)
- 2^ο Στάδιο: Κατανόηση (Α΄ Ειδική Φάση)
- 3^ο Στάδιο: Εφαρμογή (Πρακτική Άσκηση)
- 4^ο Στάδιο: Ανάλυση (Β΄ Ειδική Φάση)
- 5^ο Στάδιο: Σύνθεση (Τελική Εργασία)
- 6^ο Στάδιο: Αξιολόγηση (Φάση Διορισμού)

Η ΕΣΔΔΑ και η ανάγκη της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

Η υγειονομική κρίση που έπληξε τη χώρα μας από το Μάρτιο του 2020 παρουσίασε καινοφανή προβλήματα για τη Δημόσια Διοίκηση. Η επιδημία CoViD-19 απείλησε το σύνολο του πληθυσμού και άλλαξε κοινωνικές στάσεις και συμπεριφορές. Η διοίκηση και τα στελέχη της ΕΣΔΔΑ κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν την κρίση εστιάζοντας σε τρία επίπεδα:

1. τη Διαχείριση Κρίσης σε έναν εκπαιδευτικό οργανισμό
2. την πρωτοφανή μαζικότητα και την ευρεία κλίμακα της κρίσης αυτής, που επηρέαζε το σύνολο των σπουδαστών και των στελεχών της ΕΣΔΔΑ
3. την ανάγκη η εκπαιδευτική διαδικασία, που στηριζόταν στη δια ζώσης διδασκαλία, να μετατραπεί σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα σε εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να περιγράψει τον τρόπο που σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε η εξ αποστάσεως Εκπαίδευση στην ΕΣΔΔΑ, να αξιολογήσει την υλοποίηση της διαδικασίας μέσω της επεξεργασίας των απόψεων των εμπλεκομένων σε αυτή (σπουδαστές – διδάσκοντες – οργανωτικά υπεύθυνοι – Υπεύθυνοι Σπουδών και Έρευνας), να καταδείξει τις βέλτιστες πρακτικές που αναδείχθηκαν και να προτείνει λύσεις στα προβλήματα που παρουσιάστηκαν.

1. Εισαγωγή

1.1 Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

1.1.1 Ορισμοί - Χαρακτηριστικά

Η ανάπτυξη και η εξέλιξη των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) είναι ο καθοριστικός παράγοντας που επιτρέπει τη συμμετοχή εκατομμυρίων ανθρώπων σε διαδικασίες Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕξΑΕ). Υπάρχουν αρκετές διαφορές μεταξύ εξ αποστάσεως και συμβατικής εκπαίδευσης. Εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι δεν βρίσκονται στο ίδιο μέρος, επικοινωνούν μέσω ηλεκτρονικών μέσων και ο εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα να ρυθμίσει μόνος του τον τρόπο μελέτης του μαθήματος (Ισμυρλής, 2019). Σύμφωνα με τον Αναστασιάδη (2005), η χρήση των διαδικτυακών τεχνολογιών προσδίδει νέα διάσταση στην έννοια της αποτελεσματικής διδασκαλίας και της κατάκτησης της γνώσης.

Η ΕξΑΕ μπορεί να οριστεί ως « ένας γενικός όρος για μορφές εκπαίδευσης στις οποίες ο διδάσκων και ο διδασκόμενος είναι διαχωρισμένοι στο χώρο και στο χρόνο. Περιλαμβάνει την διαδικτυακή διδασκαλία (με πάνω από το 80% του περιεχομένου να παρέχεται διαδικτυακά) και την μικτή διδασκαλία (με 30 – 79% του περιεχομένου να παρέχεται διαδικτυακά), καθώς και μορφές διδασκαλίας που χρησιμοποιούν έντυπο υλικό μέσω ταχυδρομείου ή/και άλλα εργαλεία για τη γεφύρωση της απόστασης ». (Carlsen, Holmberg, Neghina, Owusu-Boampong, 2016, p. 106).

Η ΕξΑΕ σχετίζεται άμεσα με την Ανοιχτή Εκπαίδευση, με την ανοικτότητα να ορίζεται ως «οποιαδήποτε δράση ή πρωτοβουλία έχει σχέση με την άρση των περιορισμών ή τον «περιορισμό των περιορισμών» προκειμένου να παρασχεθεί δωρεάν γνώση στην ανθρωπότητα».(ΕΚΔΔΑ, 2017, p. 6). Η Ανοιχτή Εκπαίδευση είναι η προϋπόθεση της Ανοιχτής Συνεργατικής Μάθησης καθώς «βασίζεται σε ανοιχτές τεχνολογίες που διευκολύνουν την συνεργατική, ευέλικτη μάθηση και την ανοιχτή ανταλλαγή εκπαιδευτικών πρακτικών που βοηθούν τους εκπαιδευτικούς να επωφεληθούν από τις καλύτερες ιδέες των συναδέλφων τους. Μπορεί επίσης να αναπτυχθεί και να συμπεριλάβει νέες προσεγγίσεις για την αξιολόγηση, την πιστοποίηση και τη συνεργατική μάθηση».(Cape Town Open Education Declaration, 2007).

Ιστορικά, η ΕξΑΕ εξελίχθηκε με την υιοθέτηση 4 μοντέλων. Το πρώτο μοντέλο ήταν το *Μοντέλο Αλληλογραφίας*, που βασίστηκε στην τεχνολογία έντυπου υλικού. Το

διαδέχτηκε το *Πολυμεσικό Μοντέλο*, όπου χρησιμοποιήθηκαν κασέτες ήχου, βιντεοκασέτες και τεχνολογίες διαδραστικού βίντεο. Το τρίτο μοντέλο ήταν το *Τηλεματικό Μοντέλο*, που βασίστηκε σε τεχνολογίες που παρείχαν δυνατότητες σύγχρονης επικοινωνίας (teleconferencing). Η ραγδαία ανάπτυξη των ΤΠΕ ανέδειξε το τέταρτο μοντέλο, το *Ενέλικτο Μαθησιακό Μοντέλο*, όπου η σύνδεση στο διαδίκτυο χρησιμοποιείται για την αμφίδρομη επικοινωνία εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων. Σήμερα, υιοθετείται το πέμπτο μοντέλο, το *Εξυπνο Ενέλικτο Μαθησιακό Μοντέλο*, με χρησιμοποίηση διαδικτυακών πολυμέσων και εκμετάλλευση της πρόσβασης στον Παγκόσμιο Ιστό (Γκελαμέρης, 2015).

Σύμφωνα με τον Σοφό (2015), η ΕξΑΕ έχει τα παρακάτω βασικά χαρακτηριστικά:

1. Ο σπουδαστής βρίσκεται σε φυσική απόσταση από τον εκπαιδευτή σε όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
2. Ο εκπαιδευτικός οργανισμός έχει βασικό ρόλο, καθώς προετοιμάζει, σχεδιάζει και οργανώνει το εκπαιδευτικό υλικό. Παράλληλα, υποστηρίζει και τους εκπαιδευόμενους.
3. Χρησιμοποιούνται τεχνικά μέσα (έντυπα, οπτικοακουστικά ή ηλεκτρονικά) για τη μεταφορά του εκπαιδευτικού υλικού.
4. Υπάρχει αμφίδρομη επικοινωνία μέσω του τεχνολογικά υποστηριζόμενου διαλόγου.
5. Η λειτουργία της μαθησιακής ομάδας σε μεγάλο βαθμό απουσιάζει, χωρίς να αποκλείεται η δυνατότητα ομαδικών συναντήσεων, είτε δια ζώσης, είτε με τεχνολογικά μέσα, όπως το διαδίκτυο.

Στην εξΑΕ σημαντικό ρόλο έχει η έννοια της αυτονομίας του εκπαιδευόμενου. Καθώς είναι απομακρυσμένος από τους υπόλοιπους παράγοντες της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αναγκάζεται να αναλάβει μεγάλο βαθμό ευθύνης για τον έλεγχο της μαθησιακής του πορείας και την περάτωση των σπουδών του. Για αυτό το λόγο θα πρέπει να συμμετέχει ενεργητικά στη διαδικασία της μάθησης σε τρία επίπεδα. Σε μεταγνωστικό επίπεδο, θα πρέπει να θέτει στόχους, να σχεδιάζει, να οργανώνει, να αυτο-παρακολουθείται και να αυτο-αξιολογείται. Σε παρακινητικό επίπεδο, θα πρέπει να καταβάλλει εξαιρετική προσπάθεια και επιμονή κατά τη μάθηση. Σε συμπεριφορικό επίπεδο, να αναζητά βοήθεια, πληροφορίες και να δημιουργεί περιβάλλον που βελτιώνει τη μάθηση (Zimmerman, 1990 στο Κουρτίδου, 2020). Ο εκπαιδευτικός

οργανισμός θα πρέπει να ενισχύει τις προσπάθειες του σπουδαστή με την παροχή πληροφοριών και εξηγήσεων, καθώς και να ικανοποιεί την ανάγκη για αλληλεπίδραση και επικοινωνία με εκπαιδευτές και άλλους εκπαιδευόμενους (Lionarakis et al., 2019).

Η ΕξΑΕ προσφέρει τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα εκπαιδευόμενοι, που θα αποκλείονταν σε συνθήκες δια ζώσης διδασκαλίας. Κάτοικοι απομακρυσμένων περιοχών, ηλικιωμένοι, άτομα με ειδικές ανάγκες, άνθρωποι με οικογενειακές και εργασιακές υποχρεώσεις κλπ. (Σοφός, 2015). Η ΕξΑΕ ευνοεί εκπαιδευτικές διαδικασίες ένταξης και όχι αποκλεισμού.

Τα κυριότερα πλεονεκτήματα της ΕξΑΕ, στη σημερινή της μορφή μέσω του διαδικτύου (e-learning) είναι (Arkorful, 2015):

- 1) Η ευελιξία ως προς τον χρόνο και το χώρο, καθώς οι σπουδαστές διαλέγουν τον τόπο και τον χρόνο που τους εξυπηρετεί.
- 2) Ότι διευκολύνει την απόκτηση της γνώσης μέσω της πρόσβασης σε μεγάλο αριθμό πληροφοριών.
- 3) Ότι βοηθά στην ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ των σπουδαστών μέσω της συμμετοχής τους σε ηλεκτρονικές ομάδες συζητήσεων (forum).
- 4) Η οικονομικότητα, καθώς οι σπουδαστές δεν χρειάζεται να μετακινούνται.
- 5) Ότι καλύπτει πιθανές ελλείψεις του εκπαιδευτικού οργανισμού σε διδάσκοντες, τεχνικό και βοηθητικό προσωπικό κλπ.

Τα μειονεκτήματα της ΕξΑΕ μπορούν να περιλαμβάνουν (Arkorful, 2015):

- 1) Την ανάγκη για ισχυρό κίνητρο και καλή διαχείριση του χρόνου από τους σπουδαστές, καθώς νιώθουν απομονωμένοι λόγω της έλλειψης επικοινωνίας και σχέσεων μεταξύ τους.
- 2) Τη μείωση των ικανοτήτων επικοινωνίας των σπουδαστών, τις οποίες χρειάζονται ώστε να μπορούν να μεταδίδουν τις νέες τους γνώσεις σε άλλους.
- 3) Την ανάπτυξη φαινομένων αντιγραφής στις εξετάσεις και λογοκλοπής (plagiarism).
- 4) Την έλλειψη κοινωνικοποίησης και της μείωσης του ρόλου του διδάσκοντα ως συντονιστή της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
- 5) Την ακαταλληλότητα για εκπαιδευτικά αντικείμενα που απαιτούν πρακτική εμπειρία, όπως τα ιατρικά επαγγέλματα και τα επαγγέλματα μηχανικών.

- 6) Την επιβάρυνση και την υπερβολική χρήση ορισμένων ιστοτόπων, που μπορεί να κοστίζει σε χρόνο και χρήμα.

Ιδιαίτερος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτή σε μια διαδικασία ΕξΑΕ. Θα πρέπει απαραίτητα να διαθέτει γνώση του αντικειμένου, να διευκολύνει την αλληλεπίδραση των σπουδαστών με το εκπαιδευτικό υλικό και την εκπόνηση των δραστηριοτήτων, να δίνει σαφή και επαρκή ανατροφοδότηση και να είναι δίκαιος στην αξιολόγηση. Επιπλέον, για να αντισταθμιστεί η απόσταση που τον χωρίζει από τον εκπαιδευόμενο, θα πρέπει να είναι φιλικός, διαθέσιμος και να επιδεικνύει ενδιαφέρον για τις ανησυχίες και τα προβλήματα που του μεταφέρονται (Ηλιάδου, 2011). Έχει μεγάλη σημασία ο εκπαιδευτής να χρησιμοποιεί όλα τα μέσα και μεθόδους επικοινωνίας με ευχέρεια και να τα προσαρμόζει ανάλογα με τον σπουδαστή, με τελικό στόχο την υποστήριξή του για την επιτυχία των σπουδών του (Παπαδημητρίου, 2016).

Σύμφωνα με τον Σοφό (2015), όταν η ΕξΑΕ, με τη σημερινή της μορφή του e-learning, εισάγεται σε έναν οργανισμό, ακολουθεί το πρότυπο υιοθέτησης και προσαρμογής των νέων τεχνολογιών, δηλαδή:

- 1) *Επιφυλακτικότητα ως αρχική απόρριψη* (λόγω κόστους υποδομών, ανάγκη συγγραφής νέου υλικού ή προσαρμογής του υπάρχοντος κλπ.).
- 2) *Outsourcing* (όπου γίνεται η ανάθεση σε εξωτερικούς συνεργάτες της υλοποίησης, π.χ. των Συστημάτων Διαχείρισης Μάθησης και των ηλεκτρονικών βάσεων μαθημάτων).
- 3) *Αξιολόγηση και αποδοχή* (όταν η ΕξΑΕ γίνεται αποδεκτή ως μέρος της καθημερινότητας του οργανισμού και αρχίζει να εξυπηρετεί τους στρατηγικούς στόχους του).
- 4) *Ολοκλήρωση στις δομές του οργανισμού* (όταν ο οργανισμός επενδύει στην δημιουργία εσωτερικών δομών λειτουργίας ΕξΑΕ με εξειδικευμένο προσωπικό και υποδομές).

1.1.2 Η αναγκαιότητα της ΕξΑΕ

Η ΕξΑΕ είναι αναγκαία στην εποχή μας, γιατί οι εκπαιδευόμενοι δεν μπορούν πια να είναι παθητικοί καταναλωτές εκπαιδευτικού περιεχομένου. Τα καθήκοντά τους στο σημερινό εκπαιδευτικό περιβάλλον είναι (Alexander et al., 2017):

- Να συνεισφέρουν στο παγκόσμιο οικοσύστημα γνώσης, παράγοντας μαζί με τους συναδέλφους τους υλικό (όπως βίντεο και εφαρμογές) που θα αποδεικνύει τη βαθιά κατανόηση των όσων μαθαίνουν.
- Να μάθουν να συνεργάζονται με τους άλλους εκπαιδευόμενους, ώστε να δημιουργούν πρωτότυπο περιεχόμενο που δεν θα μπορούσε να είναι αποτέλεσμα ατομικής προσπάθειας.
- Να μάθουν να εγκλιματίζονται σε οποιοδήποτε νέο ψηφιακό περιβάλλον, να συνηθίσουν να μαθαίνουν μέσω της δια βίου εκπαίδευσης και να αποκτούν νέες δεξιότητες, καθώς η τεχνολογία και οι εφαρμογές της αναπτύσσονται με ταχύτατους ρυθμούς.
- Να επιλέγουν κριτικά τα ψηφιακά εργαλεία που χρησιμοποιούν και να αξιολογούν όσα δημιουργούν σε σχέση με το που και σε ποιους απευθύνονται.
- Να είναι σε θέση να ξεχωρίζουν αξιόπιστες από ανακριβείς πηγές, ιδίως σήμερα που πληθαίνουν τα fake news και οι αναξιόπιστες πληροφορίες.
- Να χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ και άλλα εργαλεία επικοινωνίας ώστε να έχουν πρόσβαση, να διαχειρίζονται, να αξιολογούν και να δημιουργούν πληροφορία και να είναι μέρος της Κοινωνίας της Γνώσης.
- Να λύνουν προβλήματα και να καινοτομούν μέσω της χρήσης των ΤΠΕ.

Η Ατζέντα για την Αειφόρο Ανάπτυξη 2030 του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών είναι ένα σχέδιο δράσης για τους ανθρώπους, τον πλανήτη και την ευημερία (SDG-Education 2030 Steering Committee Secretariat, 2020). Ο Στόχος Αειφόρου Ανάπτυξης 4 (SDG-4) είναι ένας από τους στόχους αυτής της ατζέντας και αναφέρεται στην εκπαίδευση. Επιδιώκεται η εξασφάλιση μιας δίκαιης, ποιοτικής εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και η παροχή ευκαιριών δια βίου εκπαίδευσης για όλους τους ανθρώπους σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Η ΕξΑΕ θεωρείται απαραίτητη για τη δημιουργία ποιοτικής ανώτερης εκπαίδευσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Συγκεκριμένα, μέσω της ΕξΑΕ γίνεται δυνατή (ICDE - UNESCO Policy Forum, 2014):

- Η βελτίωση της ποιότητας και της συμμετοχής στην εκπαίδευση, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες.
- Η προετοιμασία μιας γενιάς σπουδαστών που θα έχουν πρόσβαση σε μια ανώτερη εκπαίδευση προσβάσιμη, ευέλικτη, καινοτόμο και προσανατολισμένη στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

- Η ανταπόκριση στη μαζική, μα ανικανοποίητη ζήτηση για ανώτερη εκπαίδευση.

1.2 Πολιτικές – Πρωτοβουλίες – Στρατηγικές

Σύμφωνα με τον Salajan (2016), η πολιτική της Ε. Ε. για την ΕξΑΕ γίνεται πιο συμπαγής σταδιακά και υπάρχει μια συνεκτική προσέγγιση για την υποστήριξη των πρωτοβουλιών των κρατών-μελών για την προώθηση της ΕξΑΕ. Η προσέγγιση αυτή συμπυκνώνεται στα εξής έγγραφα πολιτικής:

- *Learning in the Information Society (1996-1998)* (Η μάθηση στην Εποχή της Πληροφορίας): που προώθησε την ενσωμάτωση των πολυμέσων στα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών – μελών, ως αποτέλεσμα της ανάπτυξης της κοινωνίας της πληροφορίας.
- *eLearning Action Plan (2001-2004)* (Σχέδιο Δράσης για το eLearning): που προώθησε την αλλαγή της διδασκαλίας και της μάθησης, την ανάπτυξη λογισμικού και εκπαιδευτικού υλικού και την εντατικοποίηση της έρευνας.
- *eLearning Programme(2004-2006)* (Πρόγραμμα για το eLearning): που συγκεκριμενοποίησε το σχέδιο για την αλλαγή του εκπαιδευτικού τοπίου στην Ε.Ε και προώθησε τη συνεργασία και αλληλεπίδραση όλων των επιπέδων διακυβέρνησης για τον σκοπό αυτό.
- *Lifelong Learning Programme(2006-2013)* (Πρόγραμμα Διά βίου Μάθησης) : το οποίο προώθησε την ενσωμάτωση στόχων ΕξΑΕ σε κάθε εκπαιδευτικό του υπο - πρόγραμμα και αναγνώρισε το ρόλο των ΤΠΕ ως αναπόσπαστο μέρος κάθε εκπαιδευτικής δραστηριότητας που αναπτύσσεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- *Erasmus for All (2014-2020)* (Erasmus για όλους): που προωθεί τη συνεργασία μέσω ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών, θεωρώντας ως δεδομένο το ότι οι ΤΠΕ έχουν ήδη ενσωματωθεί πλήρως στα εκπαιδευτικά συστήματα της Ε.Ε.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια ολοένα αυξανόμενη εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη διαμόρφωση πολιτικών για μια πιο συνεκτική προσέγγιση στην εφαρμογή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία στα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με την Επιτροπή (EC, 2019) η ενίσχυση της Ανοιχτής Εκπαίδευσης είναι ένα σημαντικό κομμάτι της πολιτικής ατζέντας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους ακόλουθους λόγους:

- Μειώνει ή εξαφανίζει τους φραγμούς στην εκπαίδευση (π.χ. κόστος, χρόνο, αποστάσεις, προϋποθέσεις εισαγωγής στην εκπαιδευτική διαδικασία). Δίνεται στους εκπαιδευόμενους η ευκαιρία να αποκτήσουν δεξιότητες με ελάχιστο κόστος και με ευέλικτο τρόπο.
- Συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ευρώπη, αφού η σύγχρονη Ανοιχτή Εκπαίδευση διεξάγεται μέσω ΤΠΕ.
- Ενισχύει την πιθανότητα γεφύρωσης του χάσματος τυπικής και μη – τυπικής εκπαίδευσης. Απαραίτητη προϋπόθεση, όμως, είναι η παροχή αναγνωρισμένων και πιστοποιημένων προγραμμάτων μη – τυπικής εκπαίδευσης από τα ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Τα εμπλεκόμενα μέρη πρέπει να αναζητήσουν τρόπους υποστήριξης ανοιχτών εκπαιδευτικών πρακτικών. Μέσω του διαλόγου, πρέπει να αναζητηθεί ένα κοινό όραμα για την Ανοιχτή Εκπαίδευση στην Ευρώπη.

Εικόνα 1 Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για την Ανοιχτή Εκπαίδευση

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για την Ανοιχτή Εκπαίδευση OpenEdu Framework (Dos Santos, 2017) είναι ένα εργαλείο που σχεδιάστηκε για να υποστηρίξει τις στρατηγικές επιλογές των Ιδρυμάτων Ανώτερης Εκπαίδευσης της Ευρώπης σε θέματα Ανοιχτής Εκπαίδευσης. Δίνει προτάσεις και παραθέτει τρόπους δράσης σε επίπεδα Ηγεσίας

(leadership), Στρατηγικής (strategy), Ποιότητας (quality) και Τεχνολογίας (technology) με τους οποίους:

- Θα μειωθούν τα εμπόδια στη μάθηση και στη γνώση (access).
- Θα βελτιωθεί ποσοτικά και ποιοτικά το εκπαιδευτικό υλικό (content).
- Θα εμπλουτιστούν οι εκπαιδευτικές πρακτικές (pedagogy).
- Θα αναγνωρίζονται οι τίτλοι σπουδών προγραμμάτων Ανοιχτής Εκπαίδευσης (recognition).
- Θα ενισχυθεί η συνεργασία εκπαιδευομένων, κοινοτήτων και ιδρυμάτων για τη βελτίωση των εκπαιδευτικών πρακτικών (collaboration).
- Θα μειωθούν τα εμπόδια στην πρόσβαση σε δεδομένα και αποτελέσματα ερευνών, ώστε να επεκταθεί η συμμετοχή των εκπαιδευομένων στην έρευνα (research).

Σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθετεί το Σχέδιο Δράσης για την Ψηφιακή Εκπαίδευση (Digital Education Action Plan) ώστε τα κράτη – μέλη να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της ψηφιακής εποχής (EC, 2020). Ο σκοπός είναι να παρέχεται υψηλής ποιότητας ψηφιακή εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς σε όλους τους πολίτες της Ε.Ε. καθώς επιταχύνεται ο ψηφιακός μετασχηματισμός της Ευρώπης μέσω νέων τεχνολογιών, όπως η τεχνητή νοημοσύνη και το υπολογιστικό νέφος (cloud computing). Το Σχέδιο Δράσης για την Ψηφιακή Εκπαίδευση θα υιοθετηθεί ως το τέλος του 2020. Το μέρος του Σχεδίου Δράσης που αφορά την ΕξΑΕ έχει ως στόχο τη δημιουργία μιας πανευρωπαϊκής πλατφόρμας για την ψηφιακή ανώτερη εκπαίδευση και την ενισχυμένη συνεργασία. Η νέα αυτή πλατφόρμα θα παρέχει υπηρεσίες μίας στάσης και θα προσφέρει (EC, 2018):

- Διαδικτυακή εκπαίδευση.
- Ίσες ευκαιρίες για σπουδαστές με ειδικές ανάγκες, χαμηλό εισόδημα, οικογενειακές ή επαγγελματικές υποχρεώσεις.
- Εικονικούς εκπαιδευτικούς χώρους (virtual campuses).
- Ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ πανεπιστημιακών ιδρυμάτων σε επίπεδο εκπαιδευτών, ερευνητών και σπουδαστών.

1.3 Τεχνικές - Μέθοδοι

1.3.1 Ασύγχρονη διδασκαλία

Η επικοινωνία στην ΕξΑΕ ορίζεται ως σύγχρονη (synchronous) ή ασύγχρονη (asynchronous) και εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά της τεχνολογίας που χρησιμοποιείται. Στην ασύγχρονη επικοινωνία δεν υπάρχουν χωροχρονικοί περιορισμοί για τους εμπλεκόμενους και η εκπαιδευτική διαδικασία χαρακτηρίζεται από ευελιξία, όπως στις ηλεκτρονικές ομάδες συζητήσεων (forum) (Σοφός, 2015). Η ασύγχρονη εκπαίδευση είναι παράγοντας βελτίωσης των προγραμμάτων σπουδών, ανανέωσης των μεθόδων και ποιοτικής αναβάθμισης της διδασκαλίας. Προσφέρει στους σπουδαστές δυνατότητες εξατομικευμένης μάθησης ως προς τον χρόνο και τον τόπο (Τζαφέα, 2016).

Η ασύγχρονη εκπαίδευση είναι προτιμητέα όταν (Σοφός, 2015):

- Οι εκπαιδευόμενοι προτιμούν την αυτό-μάθηση
- Χρειάζεται να υπάρχει εκπαιδευτικό υλικό ανά πάσα στιγμή διαθέσιμο στους εκπαιδευόμενους
- Αποτελεί πλεονέκτημα η ανάγνωση ή η επεξεργασία του εκπαιδευτικού υλικού με ατομικούς ρυθμούς.
- Η μάθηση πρέπει να πραγματοποιείται κατ' επιθυμία (on demand learning) ή σε περίπτωση ανάγκης (just – in – time learning)
- Απαιτείται η συμμετοχή ενός εξωτερικού ειδικού (guest expert) που αδυνατεί να διδάξει με σύγχρονο τρόπο.

Η ασύγχρονη εκπαίδευση προϋποθέτει την ύπαρξη λογισμικού, του Συστήματος Διαχείρισης Μάθησης (LMS). Μια τέτοια πλατφόρμα πρέπει να υποστηρίζει την ύπαρξη forum (ώστε πολλά μέλη να επικοινωνούν αμφίδρομα και ασύγχρονα), e-mail (για προσωπική επικοινωνία), δυνατότητα εύκολης ανάρτησης υλικού από τον διδάσκοντα κι εργασιών από τους διδασκόμενους, καθώς και αποθήκευσης του υλικού (Γκίρτζη, 2016).

1.3.2 Σύγχρονη διδασκαλία

Κατά τη διάρκεια της σύγχρονης διδασκαλίας, οι εμπλεκόμενοι πρέπει να βρίσκονται σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο, η διάδραση γίνεται σε πραγματικό χρόνο και η διδασκαλία χαρακτηρίζεται από αμεσότητα. Παράδειγμα σύγχρονης επικοινωνίας είναι η τηλεδιάσκεψη (Σοφός, 2015).

Η τηλεδιάσκεψη μπορεί να οριστεί ως «ανταλλαγή δεδομένων σε πραγματικό χρόνο, μεταξύ ανθρώπων που βρίσκονται σε διαφορετικούς φυσικούς χώρους και συνδέονται με ένα σύστημα τηλεπικοινωνίας» (Panagiotakopoulos, 2013, p. 6). Η τηλεδιάσκεψη μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω Η/Υ, φορητών υπολογιστών (Laptop), tablet και κινητών τηλεφώνων. Στην «εικονική τάξη» που δημιουργείται πρέπει να υπάρχει οπτικοακουστική επικοινωνία και αλληλεπίδραση, ηλεκτρονικός μαυροπίνακας και δυνατότητα διαμοιρασμού εφαρμογών· παράλληλα, μπορεί να χρησιμοποιηθεί προβολή βίντεο, πλοήγηση σε διαδικτυακούς τόπους, χρήση προγραμμάτων προσομοίωσης κλπ. (Γκίρτζη, 2016).

Τα θετικά στοιχεία της τηλεδιάσκεψης που έχουν παρατηρηθεί είναι η ικανότητα των συμμετεχόντων να επικοινωνούν ενώ παραμένουν στο χώρο τους, η ανάπτυξη ψηφιακών ικανοτήτων και η διεξαγωγή εκπαιδευτικών συναντήσεων στο χρόνο που επιθυμούν. Τα αρνητικά στοιχεία είναι τα ενδεχόμενα τεχνικά προβλήματα (π. χ. συνδεσιμότητας) που επηρεάζουν την επικοινωνία των συμμετεχόντων και, συνεπώς, την εκπαιδευτική διαδικασία (Panagiotakopoulos, 2013). Επίσης, οι σπουδαστές μπορούν να επιλέξουν τον τόπο παρακολούθησης της διαδικασίας, αλλά όχι το χρόνο.

Σύμφωνα με τον Σοφό (2015), η σύγχρονη διδασκαλία είναι προτιμητέα όταν:

- Είναι απαραίτητη η διάδραση σε πραγματικό χρόνο με τους εκπαιδευτές.
- Διαμοιράζεται πληροφορία αξιοποιήσιμη μόνο τη δεδομένη στιγμή.
- Ερωτήσεις και προβλήματα πρέπει να απαντηθούν άμεσα.
- Απαιτείται συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων σε πραγματικό χρόνο.
- Το εκπαιδευτικό υλικό πρέπει να αναπροσαρμοστεί σε πραγματικό χρόνο ανάλογα με την ανατροφοδότηση των σπουδαστών.
- Δεν υπάρχει χρόνος ή χρήματα για τη δημιουργία ασύγχρονου εκπαιδευτικού υλικού.
- Απαιτείται η συμμετοχή ενός εξωτερικού ειδικού (guest expert), που δεν έχει το χρόνο να ετοιμάσει εκπαιδευτικό υλικό.

Συγκρίνοντας τα δύο είδη διδασκαλίας, η σύγχρονη διδασκαλία ευνοεί την *προσωπική* συμμετοχή του εκπαιδευόμενου, δηλαδή την πιο ενεργή συμμετοχή που είναι πιο κατάλληλη για λιγότερο σύνθετη ανταλλαγή πληροφοριών, π.χ. στον προγραμματισμό εργασιών και στην κοινωνική αλληλεπίδραση. Η ασύγχρονη διαδικασία ευνοεί τη

συνειδητή συμμετοχή του εκπαιδευόμενου, που είναι κατάλληλη για την επεξεργασία σύνθετων θεμάτων (Hrastinski, 2008).

1.3.3 Blended Learning (μικτή ή υβριδική μάθηση)

Η μικτή μάθηση (blended learning) ορίζεται από τον Graham (2006, p. 41) ως «εκπαιδευτικό σύστημα που συνδυάζει δια ζώσης διδασκαλία και διδασκαλία διαμεσολαβημένη από υπολογιστή». Η μικτή μάθηση είναι μια πολύτιμη μέθοδος που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να επιτευχθούν οι στόχοι διδασκαλίας. Οι εκπαιδευόμενοι έχουν ευκαιρίες για αυτόνομη μάθηση και πρόσβαση σε μια αποκεντρωμένη μετάδοση των γνώσεων (Banditvilai, 2016). Στην ουσία, συνδυάζει παραδοσιακές μορφές διδασκαλίας με τις πλέον σύγχρονες.

Τα πλεονεκτήματα της μικτής μάθησης σε σχέση με την διαδικτυακή ΕξΑΕ είναι μεταξύ άλλων (Tayebiniik, 2013):

- Η αυξημένη επικοινωνία μεταξύ των συμμετεχόντων.
- Ο εμπλουτισμός με τη δια ζώσης επικοινωνία.
- Η αίσθηση της κοινότητας.
- Η βελτίωση της ακαδημαϊκής επίδοσης.
- Η υλοποίηση εργασιών που απαιτούν συνεργασία των σπουδαστών.
- Η ενεργός συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- Η επαρκής και άμεση εποικοδομητική κριτική (feedback).
- Η καλύτερη παροχή βοήθειας στους σπουδαστές (επίλυση αποριών κλπ.).
- Η σημαντική επίδραση της γλώσσας του σώματος, του τόνου της φωνής και των εκφράσεων του προσώπου στην επικοινωνία των εμπλεκομένων.

1.3.4 Μέθοδοι Διδασκαλίας στην ΕξΑΕ

Σύμφωνα με την Salmon (2020), μια αποτελεσματική μέθοδος διδασκαλίας στην ΕξΑΕ χωρίζεται σε 5 στάδια (Μέθοδος των 5 σταδίων):

- 1) *Πρόσβαση και παροχή κινήτρων.* Ο σπουδαστής καλωσορίζεται και ενθαρρύνεται ταυτόχρονα με τη ρύθμιση της πρόσβασής του στο σύστημα.
- 2) *Διαδικτυακή κοινωνικοποίηση.* Οι συμμετέχοντες ανταλλάσσουν μηνύματα και γεφυρώνονται οι διαφορές μεταξύ σπουδαστών διαφορετικών κοινωνικών και μαθησιακών υποβάθρων.

- 3) *Ανταλλαγή πληροφοριών.* Υποστηρίζεται η χρήση του εκπαιδευτικού υλικού και το λογισμικό προσαρμόζεται από τον κάθε σπουδαστή ανάλογα με τις ανάγκες του.
- 4) *Οικοδόμηση της γνώσης.* Τα μαθήματα διεξάγονται μέσω τηλεδιάσκεψης με υποστήριξη της διαδικασίας από τους τεχνικά υπεύθυνους.
- 5) *Ανάπτυξη.* Παρέχονται σύνδεσμοι εκτός τηλεδιάσκεψης για μεγαλύτερη εμπάθυνση από τους σπουδαστές με ταυτόχρονη υποστήριξη και απάντηση των αποριών τους.

Υιοθετώντας το μοντέλο της Salmon, στην ΑΣΠΑΙΤΕ οργανώθηκε μία συνεργατική δραστηριότητα συγγραφής εκπαιδευτικών σεναρίων από υποψήφιους εκπαιδευτικούς (Τζαλαβρά και Παπανικολάου, 2017). Η δραστηριότητα αυτή υλοποιήθηκε σε wiki, μια διαδικτυακή εφαρμογή, η οποία προσφέρει στους χρήστες ένα κοινό χώρο όπου μπορούν να προσθέσουν κείμενο, εικόνες, αρχεία και υπερσυνδέσεις. Η εφαρμογή αυτή αποδείχθηκε κατάλληλη για την ηλεκτρονική μάθηση των εκπαιδευτικών, καθώς η πρόσβαση και η χρήση του wiki ήταν εύκολες και διευκολυνόταν η συνεργασία και η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εκπαιδευόμενων. Ακόμη, το wiki είχε συμβολή στην οικοδόμηση της γνώσης (συγγραφή εκπαιδευτικών σεναρίων) των σπουδαστών, αλλά και στην ανάπτυξη της γνώσης τους γενικότερα. Η εφαρμογή wiki αποδείχθηκε μια επιτυχημένη εφαρμογή ΕξΑΕ, όπου μπορεί να εφαρμοστεί η μέθοδος Salmon.

1.4 Εργαλεία

1.4.1 Τα Συστήματα Διαχείρισης Μάθησης (LMS)

Τα Συστήματα Διαχείρισης Μάθησης (ΣΔΜ – LMS) αποτελούν βασικό στοιχείο μιας διαδικασίας ΕξΑΕ. Είναι περιβάλλοντα μάθησης στο διαδίκτυο που υποστηρίζουν ολοκληρωμένα προγράμματα σπουδών και διοικητικές δραστηριότητες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Διανέμουν εκπαιδευτικούς πόρους και διαχειρίζονται διεργασίες, όπως την είσοδο των εγγεγραμμένων χρηστών, την ασύγχρονη και σύγχρονη επικοινωνία εκπαιδευτών – εκπαιδευομένων, τη δημιουργία περιβάλλοντος αλληλεπίδρασης και την καταγραφή δεδομένων χρήσης (Lionarakis, 2018).

Το κόστος ενός Συστήματος Διαχείρισης Μάθησης μειώνεται σημαντικά αν χρησιμοποιηθούν ΣΔΜ ανοιχτού κώδικα, όπως τα Moodle, ATutor, DOKEOS και OLAT (Aydin, 2010). Παρόλο που τα εμπορικά ΣΔΜ διαθέτουν περισσότερες λειτουργίες(όπως εικονοδιάσκεψη πολλών σημείων, διαμοιρασμό εφαρμογών κλπ.), τα ανοιχτού κώδικα ΣΔΜ μπορούν να βελτιωθούν από το χρήστη με επέμβαση στον

κώδικα για να προστεθούν νέες λειτουργίες ή να βελτιωθούν οι ήδη υπάρχουσες λειτουργίες με προσθήκη νέων εργαλείων (Γκελαμέρης, 2015).

Σύμφωνα με τον Τσιάτσο (2015), ένα Σύστημα Διαχείρισης Μάθησης θα πρέπει να είναι εύχρηστο, εύκολο στη χρήση, προσαρμοστικό και ευέλικτο. Επίσης, θα πρέπει να έχει κάποιες βασικές λειτουργίες όπως:

- Εργαλεία διαχείρισης χρηστών (εγγραφή, διαγραφή, δημιουργία προφίλ κλπ.).
- Εργαλεία διαχείρισης εκπαιδευτικού υλικού (ανάρτηση, διαγραφή, διαμοίραση εγγράφων κλπ.).
- Εργαλεία επικοινωνίας (e-mail, τηλεδιάσκεψη, χώρος συζήτησης κλπ.).
- Εργαλεία για την αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων (ηλεκτρονικά διαγωνίσματα κλπ.).
- Εργαλεία για την υποστήριξη προσωπικού χώρου των σπουδαστών (ημερολόγιο, ιστολόγιο κλπ.).

1.5 Ανοιχτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι (ΑΕΠ – OER)

Σύμφωνα με τον Γκελαμέρη (2016), οι Ανοιχτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι (ΑΕΠ) (Open Educational Resources – OER) είναι σημαντικά υλικά εκμάθησης που μπορούν να διευκολύνουν την επέκταση της μάθησης σε όλο τον κόσμο. Είναι «μαθησιακά αντικείμενα» (“learning objects”), δηλαδή μικρά, σε σχέση με ένα πλήρες μάθημα, εκπαιδευτικά στοιχεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν επανειλημμένα σε διαφορετικά εκπαιδευτικά πλαίσια. Σύμφωνα με τον Wiley (2004), μαθησιακό αντικείμενο είναι «κάθε ψηφιακός πόρος που μπορεί να επαναχρησιμοποιηθεί για να υποστηρίξει μια εκπαιδευτική διαδικασία». Είναι ψηφιακές οντότητες που διαμοιράζονται μέσω διαδικτύου και πολλοί εκπαιδευόμενοι μπορούν να τα χρησιμοποιούν την ίδια χρονική στιγμή. Όσοι χρησιμοποιούν μαθησιακά αντικείμενα για διδασκαλία, μπορούν να συνεργάζονται για να δημιουργήσουν νέες, βελτιωμένες εκδόσεις αυτών των αντικειμένων.

Οι ΑΕΠ είναι ελεύθερα προσβάσιμοι, επαναχρησιμοποιήσιμοι, τροποποιήσιμοι και διαμοιραζόμενοι από τον καθένα. Μπορεί να είναι πλήρεις σειρές μαθημάτων, μαθησιακές ενότητες, βίντεο συνεχούς ροής, σχολικά βιβλία, λογισμικά, εξετάσεις ή άλλου τύπου υλικό. Λόγω της ανοιχτότητάς τους, μπορούν να επαναδιαμορφωθούν για χρήση σε οποιοδήποτε Σύστημα Διαχείρισης Μάθησης. Επομένως, μπορούν να συμβάλλουν στη βελτίωση των σύγχρονων μορφών ΕξΑΕ.

Εικόνα 2 Το σύμβολο των ΑΕΠ

Οι ΑΕΠ έχουν το πλεονέκτημα ότι προσφέρουν ισότητα στην πρόσβαση στη γνώση και σε εκπαιδευτικές ευκαιρίες, καθώς ποιοτικοί πόροι αναπτύσσονται και διαδίδονται ελεύθερα προς όλους. Οργανισμοί και φορείς όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, η UNESCO και Υπουργεία Παιδείας πολλών κρατών έχουν ως άμεσο και μεσοπρόθεσμο στόχο την ανάπτυξη των ΑΕΠ (Βαγγελάτος, 2017)

Σε ένα πανεπιστήμιο, οι ΑΕΠ μπορούν να αναπτυχθούν για σκοπούς διδασκαλίας, μάθησης και έρευνας. Μπορούν να εμπλουτίζονται και να ανανεώνονται συνεχώς, καθώς και να αποθηκεύονται σε αποθετήρια και δεξαμενές και να είναι προσβάσιμοι σε κάθε ενδιαφερόμενο (Παπαδημητρίου και Λιοναράκης, 2016).

Τα πλεονεκτήματα των ΑΕΠ είναι (Παπαδημητρίου και Λιοναράκης, 2016, p. 246):

- Η ελεύθερη πρόσβαση.
- Η ελευθερία από ιδιόκτητα συστήματα και επιχειρήσεις.
- Η ενθάρρυνση της παιδαγωγικής καινοτομίας.
- Η μείωση του κόστους σπουδών για τους φοιτητές.
- Η πιθανή δημοσιότητα των δημιουργών τους.
- Η αξιοποίηση συνεργατικών μεθόδων.

Ενώ τα πιθανά μειονεκτήματα είναι:

- Η πιθανή μη αμοιβή των εκπαιδευτικών που τους δημιουργούν.
- Η ποικιλία της ποιότητας.

- Η δυσκολία των μεγάλων και σύνθετων έργων.
- Η αναγκαιότητα ελέγχου πριν τη χρήση τους.
- Η ανησυχία ορισμένων ιδρυμάτων για την ελεύθερη παροχή του εκπαιδευτικού υλικού τους.

Παρατηρείται, όμως, μια έλλειψη πολιτικών, μοντέλων και πλαισίων που αποτελεί το κυριότερο εμπόδιο στην υιοθέτηση των ΑΕΠ (Miao, Mishra, McGreal, 2016). Η διαμόρφωση τέτοιων πολιτικών στο μέλλον προαπαιτεί την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της μέχρι σήμερα υιοθέτησης των ΑΕΠ. Μια επιτυχημένη πολιτική που θα προωθήσει τη δημιουργία και τη χρήση των ΑΕΠ θα πρέπει να περιλαμβάνει κίνητρα καθώς και μηχανισμούς παρακολούθησης και αξιολόγησης του διαμοιρασμού, της χρηματοδότησης και του κανονιστικού πλαισίου που διέπει τους Ανοιχτούς Εκπαιδευτικούς Πόρους.

1.6 Εφαρμογές της ΕξΑΕ στην ακαδημαϊκή μάθηση

1.6.1 Ανοιχτά ακαδημαϊκά μαθήματα στον κόσμο

Η ΕξΑΕ χρησιμοποιείται για σκοπούς ακαδημαϊκής εκπαίδευσης και την παροχή ακαδημαϊκών τίτλων σε χώρες του εξωτερικού από το τέλος της δεκαετίας του '60. Χαρακτηριστικότερα παραδείγματα υιοθέτησης της ΕξΑΕ για ακαδημαϊκούς σκοπούς είναι:

- Το Ανοιχτό Πανεπιστήμιο (The Open University) στο Ηνωμένο Βασίλειο (Open University, 2020). Ιδρύθηκε το 1969 και λειτουργεί με βασική αρχή την ανοιχτότητα σε ανθρώπους, τόπους, μεθόδους και ιδέες. Έχει προσφέρει ακαδημαϊκούς τίτλους εκπαίδευσης σε 2 εκατομμύρια σπουδαστές μέχρι σήμερα, συμπεριλαμβανομένων 27000 ΑμΕΑ. Οι σπουδαστές αυτοί για διάφορους λόγους (εργασιακές υποχρεώσεις, αναπηρία κλπ.) δεν γίνονταν δεκτοί από τα υπόλοιπα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Για την εκπαίδευσή τους, το Ανοιχτό Πανεπιστήμιο εφάρμοσε καινοτόμες μεθόδους ΕξΑΕ στις διάφορες χρονικές περιόδους λειτουργίας του. Χρησιμοποιούνται Ανοιχτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι και πρωτοποριακά εργαλεία, όπως το OU Analyse, που αναφέρει στους εκπαιδευτές ποιοι σπουδαστές χρειάζονται επιπλέον βοήθεια για να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των μαθημάτων τους, και το VLE (Virtual Learning Environment) που επιτρέπει σε φυλακισμένους την πρόσβαση σε διαδικτυακούς πόρους, χωρίς να εγείρονται ζητήματα ασφαλείας των χώρων σωφρονισμού.

- Η εκπαιδευτική πλατφόρμα Coursera (Coursera, 2020). Ιδρύθηκε το 2012 και συνεργάζεται με πάνω από 200 πανεπιστήμια για να προσφέρει μαζικά και ανοιχτά διαδικτυακά μαθήματα (MOOCs), εστιάζοντας στα πεδία της Διοίκησης Επιχειρήσεων και της Επιστήμης των Υπολογιστών. Η διδασκαλία είναι ασύγχρονη: οι σπουδαστές παρακολουθούν τις βιντεοσκοπημένες διαλέξεις των εκπαιδευτών, αναλαμβάνουν ασκήσεις και εργασίες και έχουν πρόσβαση στα διαδικτυακά φόρουμ της εκπαιδευτικής κοινότητας. Εκτός των δωρεάν μαθημάτων, το Coursera παρέχει βεβαιώσεις εξειδίκευσης, επαγγελματικά πιστοποιητικά και πτυχία συνεργαζόμενων πανεπιστημίων σε επίπεδο bachelor και master.
- Η εκπαιδευτική πλατφόρμα edX (edX, 2020). Ιδρύθηκε το 2012 από τα πανεπιστήμια Harvard και MIT και είναι μια μη – κερδοσκοπική, ανοιχτού κώδικα πλατφόρμα μαζικών και ανοιχτών διαδικτυακών μαθημάτων. Παρέχει σχεδόν 2500 μαθήματα από 140 εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η εκπαιδευτική διαδικασία αποτελείται από σύντομες βίντεοσκοπημένες διαλέξεις και διαδραστικές ασκήσεις, όπου οι σπουδαστές εξασκούνται πάνω στο αντικείμενο της κάθε διάλεξης. Με την ολοκλήρωση των μαθημάτων, παρέχονται πιστοποιητικά παρακολούθησης.

1.6.2 Ανοιχτά ακαδημαϊκά μαθήματα στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, στο επίπεδο της τυπικής μάθησης, το Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ, 2020) παρέχει σπουδές αποκλειστικά με την μέθοδο της ΕξΑΕ. Ιδρύθηκε το 1992 με έδρα την Πάτρα και είναι δημόσιο πανεπιστήμιο, απολύτως ισότιμο με τα άλλα ΑΕΙ της χώρας παρέχοντας στους αποφοίτους του όλα τα επαγγελματικά δικαιώματα, που προβλέπονται από το ισχύον νομικό πλαίσιο της χώρας. Το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του καθορίζεται από το Νόμο 2552/1997 και τις τροποποιήσεις του. Πιστοποιεί σπουδές σε 5 διαφορετικά επίπεδα, που καλύπτουν το χώρο από τη μεταδευτεροβάθμια επιμόρφωση έως το διδακτορικό δίπλωμα. *«Αποστολή του Ε.Α.Π. είναι η εξ αποστάσεως παροχή προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, με την ανάπτυξη και αξιοποίηση κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και μεθόδων διδασκαλίας»* (Ν. 2552/1997). Οι σπουδαστές, που επιβαρύνονται με την καταβολή οικονομικής συμμετοχής, λαμβάνουν στο σπίτι τους και μελετούν το εκπαιδευτικό υλικό, υποστηριζόμενοι συνεχώς από τους διδάσκοντες και επικοινωνώντας συχνά με αυτούς. Συμμετέχουν στις Ομαδικές Συμβουλευτικές

Συναντήσεις (ΟΣΣ), οι οποίες διεξάγονται σε δια ζώσης τμήματα, σε ηλεκτρονικά τμήματα ή σε μικτά τμήματα (με δια ζώσης και ηλεκτρονική παρακολούθηση). Σε αυτές τις συναντήσεις αποσαφηνίζονται δυσνόητα σημεία της ύλης και αναπτύσσεται η γνωριμία και η επικοινωνία καθηγητή – φοιτητών και των φοιτητών μεταξύ τους. Εκπονούν γραπτές εργασίες που αξιολογούνται από το διδάσκοντα και συμμετέχουν στις τελικές εξετάσεις στο τέλος των σπουδών τους, που διεξάγονται δια ζώσης. Ακολουθείται, δηλαδή, το μοντέλο μικτής μάθησης.

Στο επίπεδο της άτυπης μάθησης ξεχωρίζουν :

- Τα Ανοιχτά Μαθήματα (Ανοιχτά μαθήματα, 2016). Είναι μαθήματα που διδάσκονται στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας, ελεύθερα προσβάσιμα και δωρεάν διαθέσιμα στο Διαδίκτυο για όλους. Αν και δεν προσφέρουν υποστήριξη από διδάσκοντες και δεν οδηγούν στη χορήγηση κάποιου πιστοποιητικού, προσφέρουν νέες γνώσεις, επιμόρφωση και εξειδίκευση κι ένα ελεύθερο περιβάλλον μάθησης, που συνάδει με τον δημόσιο χαρακτήρα και την αποστολή των ΑΕΙ. Με τα Ανοιχτά Μαθήματα προωθείται η ανοιχτότητα της εκπαίδευσης και η επέκταση της δια βίου μάθησης.
- Το Κέντρο Ανοικτών Διαδικτυακών Μαθημάτων Mathesis (Mathesis, 2020). Ιδρύθηκε το 2015 και προσφέρει μαζικά ανοικτά διαδικτυακά μαθήματα (MOOCs). Χρησιμοποιεί την πλατφόρμα ανοιχτού κώδικα του edX στην εξελληνισμένη εκδοχή της. Διευθύνεται από τον Στέφανο Τραχανά και λειτουργεί με βάση την αρχή της εξίσωσης των ευκαιριών στην εκπαίδευση. Ακολουθείται το εκπαιδευτικό πρότυπο του edX (σύντομα βίντεο με ενδιάμεσες ασκήσεις). Οι σπουδαστές συμμετέχουν σε εβδομαδιαία τεστ και σε τελική εξέταση, λαμβάνοντας βεβαίωση επιτυχούς παρακολούθησης.
- Τα προγράμματα επιμόρφωσης του ΕΚΔΔΑ (ΕΚΔΔΑ, 2020). Το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης παρέχει πιστοποιημένα προγράμματα επιμόρφωσης των στελεχών της Δημόσιας Διοίκησης. Υλοποιούνται ήδη ανοικτά προγράμματα επιμόρφωσης και διατηρείται ψηφιακό αποθετήριο με πλήρες και αξιολογημένο εκπαιδευτικό υλικό. Συνεργάζεται με ελληνικά πανεπιστήμια, τα οποία του παρέχουν τεχνογνωσία. Οι εκδηλώσεις, οι ημερίδες και τα καινοτόμα εργαστήρια (*«ένα βήμα διαλόγου και ανάδειξης συγκεκριμένων λύσεων πάνω σε κρίσιμα ζητήματα που αφορούν στη σύγχρονη κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα και τα οποία καλείται*

να αντιμετωπίσει η ελληνική δημόσια διοίκηση») που διοργανώνει το ΕΚΔΔΑ μεταδίδονται ζωντανά και τα πρακτικά τους είναι ελεύθερα διαθέσιμα ως Ανοιχτός Εκπαιδευτικός Πόρος.

1.7 Τάσεις της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης σήμερα

Καθώς οι ΤΠΕ αναπτύσσονται και εφαρμόζονται στις εκπαιδευτικές διαδικασίες, υιοθετούνται νέες τάσεις της ΕξΑΕ σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Κάποιες από αυτές τις τάσεις είναι:

- Το μοντέλο flipped classroom («αναποδογυρισμένη» τάξη). Είναι μια μορφή μικτής διδασκαλίας, όπου οι παραδόσεις του εκπαιδευτή παρακολουθούνται ασύγχρονα από τους εκπαιδευόμενους πριν τη συνάντησή τους στην τάξη, π.χ. με τη χρήση διαδικτυακών βίντεο. Κατά τη φυσική τους παρουσία στην τάξη, διεξάγονται διαδραστικές μαθησιακές δραστηριότητες, με την υποστήριξη του εκπαιδευτή σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο (Aidinopoulou & Sampson, 2017).
- Το μοντέλο της αυτορυθμιζόμενης μάθησης (self-regulated learning). Τα εργαλεία της ΕξΑΕ χρησιμοποιούνται ώστε οι σπουδαστές να διαχειρίζονται το δικό τους ρυθμό μάθησης, να παρακολουθούν οι ίδιοι τις προσπάθειές τους και τα αποτελέσματά τους και να παίρνουν αποφάσεις σχετικά με τις στρατηγικές που υιοθετούν για την αναζήτηση πληροφοριών, π.χ. χρησιμοποιώντας ακόμα και τα social media . Σκοπός είναι οι εκπαιδευόμενοι να γίνουν αυτόνομοι αξιολογώντας οι ίδιοι την μαθησιακή τους επίδοση (Manganello, Falsetti, & Leo, 2019).
- Η μάθηση μέσω φορητών συσκευών (mobile learning). Κινητά τηλέφωνα και tablet μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την υλοποίηση της εξ απόστασεως εκπαιδευτικής διαδικασίας οπουδήποτε υπάρχει σήμα κινητής τηλεφωνίας (Latchem, 2017).
- Η χρήση νέων εργαλείων, όπως η εικονική πραγματικότητα (virtual reality) και η επαυξημένη πραγματικότητα (enhanced reality). Με την εικονική πραγματικότητα η μάθηση υλοποιείται μέσω ρεαλιστικών και τρισδιάστατων μοντέλων (π.χ. μηχανών, εξοπλισμού, φυσικών φαινομένων) σε ελεγχόμενο περιβάλλον. Με τη χρήση ειδικού εξοπλισμού (κράνος, γάντια), οι σπουδαστές μπορούν να μελετήσουν, για παράδειγμα, φυσικά φαινόμενα που δεν είναι προσβάσιμα, όπως οι εκρήξεις ηφαιστειών.

Η επαυξημένη πραγματικότητα περιλαμβάνει τη χάραξη γραμμωτών κωδικών (bar codes) σε αντικείμενα, οι οποίοι ανοίγουν ιστοσελίδες σε κινητά τηλέφωνα και tablets που, στην οθόνη της συσκευής, επικαλύπτουν τα αντικείμενα αυτά με πληροφορίες. Η τεχνολογία αυτή μπορεί να βρει μεγάλη εφαρμογή σε ανοιχτές και συνεργατικές εκπαιδευτικές μεθόδους, καθώς η προσέγγιση της φορητής συσκευής σε ένα αντικείμενο φανερώνει δεδομένα και διαδικασίες που σχετίζονται με αυτό(Latchem, 2017).

1.8 Προκλήσεις για την Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

1.8.1 Η πανδημία CoViD-19 και οι επιπτώσεις της στην εκπαίδευση

Καθώς η πανδημία του κορωνοϊού εξαπλωνόταν στον πλανήτη τους πρώτους μήνες του 2020, εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι σε κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα χρειάστηκε να συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους χωρίς να έχουν πια πρόσβαση στις υπάρχουσες υποδομές. Με την ταχεία υιοθέτηση της ΕξΑΕ σε όλες τις βαθμίδες τους, τα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών έγιναν «εργαστήρια» όπου δοκιμάζονταν πρακτικές εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Τα κυριότερα προβλήματα και οι πρακτικές που υιοθετήθηκαν για την αντιμετώπισή τους ήταν (UNESCO, 2020):

- Η μείωση του αισθήματος απομάκρυνσης και αποστασιοποίησης των εκπαιδευομένων, μέσω της συχνής επίβλεψης και υποστήριξης από τους εκπαιδευτές.
- Η παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών διαδικασιών, μέσω της συχνής αξιολόγησης των εκπαιδευόμενων.
- Η προετοιμασία των διδασκόντων για την εκπαιδευτική αλλαγή, μέσω της εκπαίδευσης και της υποστήριξής τους, αλλά και της ενθάρρυνσης της συνεργασίας μεταξύ τους.
- Η υποστήριξη ευάλωτων ομάδων, π.χ. μέσω της παροχής δανείων για αγορά εξοπλισμού σε σπουδαστές χαμηλού εισοδήματος.
- Η αύξηση των τεχνολογικών δυνατοτήτων των εκπαιδευτικών πλατφορμών, μέσω της παροχής μεγαλύτερου εύρους ζώνης (bandwidth) και της αναβάθμισης των λειτουργιών τους, ιδίως για να μην αποκλείονται ομάδες όπως τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες.
- Η βελτίωση και η αύξηση των Ανοιχτών Εκπαιδευτικών Πόρων, μέσω της άμεσης διάθεσης ως ΑΕΠ του εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργήθηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Επίσης, μέσω της εκπαίδευσης και της παροχής

εργαλείων στους διδάσκοντες για να δημιουργήσουν οι ίδιοι εκπαιδευτικό υλικό.

Σύμφωνα με την UNESCO(2020), οι πολιτικές που θα εφαρμοστούν στο μέλλον σε καθεστώς υγειονομικής κρίσης πρέπει να ακολουθούν τις παρακάτω αρχές:

- Προσαρμογή των σκοπών των εκπαιδευτικών προγραμμάτων πέρα από τις καθαρά μαθησιακές ανάγκες, ώστε να εστιάζουν και στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας.
- Επιλογή των κατάλληλων τεχνολογικών λύσεων, αναλόγως του επιπέδου και του υποβάθρου των σπουδαστών.
- Βελτίωση του τεχνολογικού υποβάθρου (ποιότητα συνδέσεων στο διαδίκτυο, διαθέσιμες πλατφόρμες) και του εκπαιδευτικού υλικού (Ανοιχτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι) ώστε να εξασφαλίζεται η συνέχιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και σε έκτακτες συνθήκες, όπως η πανδημία.
- Εξασφάλιση της ίσης πρόσβασης σε μια εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, με μέριμνα για την ικανοποίηση των αναγκών των ευάλωτων ομάδων.
- Προστασία των προσωπικών δεδομένων των εκπαιδευόμενων.
- Υποστήριξη των εκπαιδευτών, ώστε να οργανώσουν και να διεκπεραιώσουν καλύτερα την εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία.
- Υιοθέτηση εκπαιδευτικών μεθόδων και τρόπων αξιολόγησης κατάλληλων για την ΕξΑΕ.
- Μακροπρόθεσμος σχεδιασμός. Οι μακροπρόθεσμοι στόχοι, όταν έρθει η επιστροφή στην κανονικότητα, θα πρέπει να είναι η υιοθέτηση στοιχείων και καινοτομιών της ΕξΑΕ για τη δημιουργία πιο ανοιχτών και ευέλικτων εκπαιδευτικών συστημάτων, χωρίς αποκλεισμούς.

Στην Ελλάδα, στα μέσα Μαρτίου του 2020, τα πρωτοφανή μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας, ανάγκασαν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας να κλείσουν. Οι Karalis και Raïkou (2020) αναφέρουν ότι το ελληνικό κράτος αντέδρασε άμεσα και επέτρεψε στα πανεπιστήμια να μεταφέρουν την εκπαιδευτική τους διαδικασία στο διαδίκτυο, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο. Μέχρι εκείνη τη στιγμή, το μοναδικό ίδρυμα που υιοθετούσε την εξ αποστάσεως διδασκαλία ήταν το Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο. Όλοι οι εκπαιδευτικοί φορείς και τα πανεπιστήμια εφάρμοσαν εξ ολοκλήρου μεθόδους σύγχρονης και ασύγχρονης εκπαίδευσης. Η

σύγχρονη εκπαίδευση βασίστηκε σε λογισμικό τηλεδιασκέψεως όπως το Webex, το Microsoft Teams και το BBB, ενώ στην ασύγχρονη χρησιμοποιήθηκαν οι προϋπάρχουσες πλατφόρμες, όπως το eclass και το Moodle .

Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, όμως, η υιοθέτηση της ΕξΑΕ έγινε χωρίς να υπάρχουν οι κατάλληλοι εκπαιδευτικοί πόροι (εκπαιδευτικό πολυμεσικό υλικό, ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης κλπ.), χωρίς πιστοποιημένες διαδικασίες οργάνωσης και υποστήριξης και χωρίς γνώση τεχνικών και μεθόδων ΕξΑΕ από μεγάλο αριθμό εκπαιδευτών.

Στην ΕΣΔΔΑ, την περίοδο της υγειονομικής κρίσης, ακολουθήθηκε η πρακτική της μικτής διδασκαλίας. Χρησιμοποιήθηκε η πλατφόρμα Webex για τη διδασκαλία μέσω τηλεδιασκέψεων και για την παρουσίαση των εργασιών των εκπαιδευόμενων, καθώς και η προϋπάρχουσα πλατφόρμα του ΕΚΔΔΑ Open eclass για τις ανάγκες της ασύγχρονης διαδικασίας. Οι εξετάσεις των μαθημάτων πραγματοποιήθηκαν με τη φυσική παρουσία των σπουδαστών στις αίθουσες διδασκαλίας και στα εργαστήρια. Το χρονοπρόγραμμα των μαθημάτων ανασχεδιάστηκε και έγινε εκπαίδευση στις μεθόδους ΕξΑΕ που θα χρησιμοποιούνταν σε όλους τους συμμετέχοντες στη διαδικασία, δηλαδή σπουδαστές, εκπαιδευτές, Υπεύθυνους Σπουδών και Έρευνας και οργανωτικά υπεύθυνους.

1.8.2 Μελλοντικές προκλήσεις για την ΕξΑΕ

Η εμπειρία της πανδημίας απέδειξε ότι σε κάθε βαθμίδα του εκπαιδευτικού συστήματος, η ΕξΑΕ δεν μπορεί να περιοριστεί σε ένα ρόλο υποστήριξης ή συμπλήρωσης της διαζώσης διδασκαλίας. Θα πρέπει να εφαρμοστούν μοντέλα διδασκαλίας αποκλειστικά εξ αποστάσεως, είτε για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών είτε για να προωθηθεί η καθολική πρόσβαση στη γνώση. Τότε, θα είναι απαραίτητη η αξιοποίηση ανοιχτών εκπαιδευτικών πόρων και συστημάτων μάθησης ταυτόχρονα με τη χρήση μεθόδων συνέργειας, συνδιαμόρφωσης και συνδημιουργίας από την πλευρά των εκπαιδευτών. Από την πλευρά των εκπαιδευόμενων, πρέπει να προωθηθεί η αυτονομία τους και η αυτορρύθμιση της μάθησής τους. Όλα αυτά με τελικό στόχο την ανοικτότητα στη γνώση.

Στο πεδίο των Ανοιχτών Εκπαιδευτικών Πόρων, που είναι βασικό στοιχείο για την προώθηση της ανοιχτής, συνεργατικής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, η πληρέστερη αξιοποίησή τους προϋποθέτει (Huang et al. , 2020):

- Να αποκτήσουν όλοι οι εμπλεκόμενοι στην εκπαιδευτική διαδικασία την ικανότητα να εργάζονται με ΑΕΠ.
- Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα να δημιουργήσουν πολιτικές αξιοποίησης των ΑΕΠ, ενθαρρύνοντας τους εκπαιδευτές τους να δημιουργούν και να δημοσιεύουν υλικό σε αυτή τη μορφή.
- Να καταπολεμηθούν οι αποκλεισμοί, π.χ. μέσω της παραγωγής ΑΕΠ κατάλληλων για άτομα με ειδικές ανάγκες.
- Να υποστηριχθεί η διεθνής συνεργασία, π.χ. μέσω μετάφρασης των ΑΕΠ, ώστε να είναι δυνατή η ταχεία δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού σε περίπτωση εμφάνισης μιας κρίσης.

Στο μέλλον, η ΕξΑΕ θα πρέπει να εξελιχθεί σε μια εκπαιδευτική διαδικασία ευέλικτη, πολυμορφική, πολυμεσική, ανοικτή, συνεργατική και συνδιαχειριζόμενη. Μια διαδικασία, η οποία δεν θα απαιτεί την φυσική παρουσία εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων σε αίθουσες διδασκαλίας. Η ΕξΑΕ πρέπει να αποκτήσει, δηλαδή, συνάφεια με την Ανοιχτή Συνεργατική Μάθηση (Open and Collaborative Learning). Να απευθύνεται στο σύνολο των ανθρώπων χωρίς αποκλεισμούς, κάτι όμως που προϋποθέτει την ανάπτυξη της συνεργατικότητας σε επίπεδο διεθνών οργανισμών, κρατών, εκπαιδευτικών οργανισμών, εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων (ΕΚΔΔΑ, 2017). Χωρίς αυτή την πολυεπίπεδη συνεργασία, η γνώση δεν θα γίνει πλήρως ανοιχτή.

2. Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην ΕΣΔΔΑ κατά την περίοδο της CoViD - 19

Καθώς η χώρα μας λάμβανε αυστηρά μέτρα για να αντιμετωπιστεί η θανατηφόρα πανδημία Covid-19, έγινε προφανές ότι η κανονική διαδικασία εκπαίδευσης στην ΕΣΔΔΑ που βασιζόταν στη δια ζώσης διδασκαλία δεν μπορούσε να συνεχιστεί. Έπρεπε να σχεδιαστεί εξ αρχής και να υλοποιηθεί μια διαδικασία σύγχρονης διδασκαλίας, η οποία παράλληλα με την πλατφόρμα ασύγχρονης εκπαίδευσης e – class, θα εξασφάλιζε τη διεξαγωγή μαθημάτων, σεμιναρίων και εργαστηρίων.

Το έργο της Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης στην ΕΣΔΔΑ ολοκληρώθηκε σε διακριτές φάσεις, σύμφωνα με τις αρχές της Διαχείρισης Έργων (Καπόπουλος et al., 2020):

1. Έναρξη έργου
2. Σχεδιασμός - Προγραμματισμός
3. Υλοποίηση
4. Αξιολόγηση
5. Τέλος έργου

Η έναρξη του έργου αποφασίστηκε ομόφωνα από το Διοικητικό Συμβούλιο του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ), ύστερα από ομόφωνη γνωμοδότηση του Επιστημονικού και Εκπαιδευτικού Συμβουλίου. Η ημερομηνία έναρξης της Β΄ Ειδικής Φάσης Σπουδών ορίστηκε η 15^η Απριλίου 2020 (*Έναρξη εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην ΕΣΔΔΑ 2020*).

2.1 Σχεδιασμός της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

Η ανάγκη σχεδιασμού της ΕξΑΕ στην ΕΣΔΔΑ αντιμετώπιζε προκλήσεις σε θεσμικό, οργανωτικό και τεχνικό επίπεδο. Ο Διευθυντής της ΕΣΔΔΑ, οι Υπεύθυνοι Σπουδών και Έρευνας και τα διοικητικά στελέχη ανέφεραν σε συνεντεύξεις τους τα ζητήματα που πέτυχε να αντιμετωπίσει ο σχεδιασμός του έργου.

Θεσμικό επίπεδο

Η μη ύπαρξη νομικού πλαισίου για τη λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης σε συνθήκες κρίσης (υγειονομικής ή άλλης) είχε ως θετικό στοιχείο ότι άφηνε περιθώρια επιλογής για τις λύσεις που θα υιοθετούνταν, αλλά δεν προσδιόριζε συγκεκριμένα ποιες λύσεις θα ήταν αυτές. Αξίζει να σημειωθεί ότι για την Εθνική Σχολή Δικαστών,

η Κοινή Υπουργική Απόφαση που εκδόθηκε όριζε τόσο τις ημέρες αναστολής λειτουργίας της Σχολής αυτής όσο και τον τρόπο διεξαγωγής των μαθημάτων «μέσω της ψηφιακής πλατφόρμας MOODLE ή άλλης διαδικτυακής εφαρμογής» (ΚΥΑ Αριθμ. Δ1α/ΓΠ.οικ.18176). «Παρόμοια απόφαση δεν εκδόθηκε για την ΕΣΔΔΑ, κάτι που τελικά δεν εμπόδισε τη διεξαγωγή της ΕξΑΕ» (Γκατζάρας, 2020).

Τα προσωπικά δεδομένα των σπουδαστών και των οικογενειών τους προστατεύτηκαν πλήρως, υιοθετώντας τη λύση της μη μαγνητοσκόπησης των μαθημάτων στην πλατφόρμα Webex της σύγχρονης διδασκαλίας με απόφαση του διευθυντή της ΕΣΔΔΑ. Σκοπός ήταν να μην καταγραφούν πρόσωπα και συμπεριφορές των μελών των οικογενειών των εκπαιδευομένων, καθώς οι κάμερες των υπολογιστών τους ήταν ανοιχτές κατά τη διάρκεια του μαθήματος.

Ορίστηκαν, ακόμη, ομάδες υποστήριξης της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η Ομάδα Ταχείας Επέμβασης αποτελούνταν από στελέχη πληροφορικής του ΕΚΔΔΑ και υποστήριξε την εξ αποστάσεως σύγχρονη διαδικασία. Η ομάδα υποστήριξης της ασύγχρονης διαδικασίας είχε διευρυμένη σύνθεση και αποτελούνταν από 3 Υπεύθυνους Σπουδών και Έρευνας. Μέχρι τότε υπεύθυνος για τη λειτουργία της πλατφόρμας ασύγχρονης διδασκαλίας Open e-class ήταν μόνο ένας ΥΣΕ.

Επιστημονικό και Οργανωτικό επίπεδο

Καθώς μετατέθηκε η έναρξη των μαθημάτων της ΕΣΔΔΑ και κάποιοι από τους εκπαιδευτές λάμβαναν άδειες ειδικού σκοπού για λόγους υγείας, φροντίδα τέκνων κλπ., το πρόγραμμα διδασκαλίας των μαθημάτων που είχε καταρτιστεί πριν την κρίση ήταν πια αδύνατο να εφαρμοστεί. Λαμβάνοντας υπόψη τις νέες συνθήκες, δημιουργήθηκε νέος χρονοπρογραμματισμός από τους ΥΣΕ που εφαρμόστηκε επιτυχώς από τις 22-04-2020. Αξίζει να σημειωθεί ότι η διδακτέα ύλη των μαθημάτων δεν επηρεάστηκε από τις αλλαγές στις ώρες διδασκαλίας τους.

Υιοθετήθηκαν όλα τα αναγκαία μέτρα προφύλαξης, όπως η παρουσία ενός μόνο εισηγητή σε κάθε τάξη διδασκαλίας. Μόνο σε εκπαιδευτές που ανήκαν σε ευπαθείς ομάδες δόθηκε άδεια να διδάσκουν από την οικία τους μέσω της πλατφόρμας ασύγχρονης εκπαίδευσης.

Πραγματοποιήθηκε εκπαίδευση των εισηγητών, των σπουδαστών, των ΥΣΕ και των οργανωτικά υπεύθυνων στελεχών της ΕΣΔΔΑ στη χρήση των εργαλείων πριν την

διεξαγωγή των μαθημάτων. Ενέργεια απαραίτητη, καθώς ειδικότερα οι εκπαιδευτές κλήθηκαν να οργανώσουν τη διδασκαλία τους χωρίς να έχουν τις απαιτούμενες δεξιότητες χειρισμού των εργαλείων.

«Λόγω της ανάγκης τροποποίησης των διαδικασιών μάθησης επεκτάθηκε η χρήση του *Open e – class*»(Παπαστυλιανού, 2020). Συγκεκριμένα:

- Οι σπουδαστές ανάρτησαν στο e-class εργασίες, ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης και άλλο υλικό.
- Για πρώτη φορά, οι εκπαιδευτές απέκτησαν δικαιώματα για ανάρτηση υλικού στο e – class.
- Η πλατφόρμα e – class αξιοποιήθηκε περαιτέρω ως κοινός εκπαιδευτικός χώρος για τη συνέργεια όλων των εμπλεκόμενων (ΥΣΕ – εκπαιδευτών – σπουδαστών – οργανωτικά υπεύθυνων). Επεκτάθηκαν οι διαδικασίες για να επιτευχθεί συνδημιουργία των εκπαιδευτικών πόρων, καθώς και για να γίνει συναξιολόγηση και συνεργατική διαχείριση του εκπαιδευτικού υλικού.

Τα προβλήματα με σπουδαστές που δεν διέθεταν αξιόπιστα μέσα πρόσβασης στο διαδίκτυο αντιμετωπίστηκαν είτε με την παροχή φορητών υπολογιστών (laptop), είτε με την παρουσία των σπουδαστών στους χώρους της ΕΣΔΔΑ, όπου υπήρχε η αναγκαία ποιότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο. Για το λόγο αυτό, «έγιναν *ad hoc* προμήθειες υλικού για να ικανοποιηθούν οι έκτακτες αυτές ανάγκες»(Σταυράκογλου, 2020).

Τεχνικό Επίπεδο

Παρά την υποστελέχωσή του, το Τμήμα Πληροφορικής της ΕΣΔΔΑ κατόρθωσε να δημιουργήσει οχτώ ψηφιακές τάξεις, μία για κάθε τμήμα εξειδίκευσης. Αυτές οι τάξεις ήταν κατάλληλα προσαρμοσμένες τόσο για τη διεξαγωγή του μαθήματος όσο και για τον έλεγχο των παρουσιών των σπουδαστών.

Για την αντιμετώπιση των τεχνικών δυσκολιών που θα παρουσιάζονταν, κυρίως για τους εισηγητές που βρίσκονταν στους χώρους της ΕΣΔΔΑ, δημιουργήθηκε Ομάδα Ταχείας Επέμβασης, ώστε να συνδράμει όπου απαιτείται. Σε αυτή συμμετείχαν στελέχη της Σχολής, ενώ υπήρχε και τεχνική υποστήριξη από εξωτερικό συνεργάτη.

Η εξακρίβωση των παρουσιών των σπουδαστών γινόταν διαδικτυακά, μέσω κατάλληλης συνεννόησης με τους υπεύθυνους τεχνικής υποστήριξης. Οι σπουδαστές έγραφαν το ονοματεπώνυμό τους στη λειτουργία chat της πλατφόρμας και,

παράλληλα, ο εξωτερικός συνεργάτης έστειλε στην ΕΣΔΔΑ ξεχωριστό αρχείο σε μορφή υπολογιστικού φύλλου, όπου καταγράφονταν αναλυτικά οι μέρες και ώρες παρουσίας στη διαδικασία κάθε εκπαιδευόμενου ξεχωριστά.

Για τη διεξαγωγή των εργαστηριακών μαθημάτων, δεν ήταν δυνατή η χρήση των υποδομών της ΕΣΔΔΑ. Αποφασίστηκε οι σπουδαστές να εγκαταστήσουν στους υπολογιστές τους λογισμικό ανοιχτού κώδικα (open source) για τις ανάγκες των μαθημάτων. *«Για εμπορικά προγράμματα, προτιμήθηκε η λύση της εγκατάστασης δοκιμαστικής έκδοσης, έστω και για περιορισμένη χρονική διάρκεια, ώστε να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι τις βασικές λειτουργίες τους»*(Τράκα, 2020).

2.2Η Υλοποίηση της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

2.2.1 Η υποστήριξη της εξ αποστάσεως διαδικασίας

Για την υλοποίηση της ΕξΑΕ στην ΕΣΔΔΑ συνεργάστηκαν στελέχη τόσο της Δημόσιας Διοίκησης όσο και του ιδιωτικού τομέα. Για να περατωθεί τόσο η Πρακτική Άσκηση των σπουδαστών, όσο και το εκπαιδευτικό έργο της Β΄ Ειδικής Φάσης Σπουδών συνέβαλλαν:

- 1) Επιτελικά στελέχη, όπως ο Διευθυντής και ο Αναπληρωτής Διευθυντής της ΕΣΔΔΑ έδωσαν τη γενική κατεύθυνση και είχαν τη γενική εποπτεία της εξ αποστάσεως διαδικασίας.
- 2) Οι Υπεύθυνοι Σπουδών και Έρευνας (ΥΣΕ) της ΕΣΔΔΑ εργάστηκαν τόσο εξ αποστάσεως όσο και δια ζώσης και είχαν καθήκοντα:
  - ανασχεδιασμού και προσαρμογής του Προγράμματος Σπουδών, του εκπαιδευτικού υλικού της ΕΣΔΔΑ, καθώς και των νέων εκπαιδευτικών μεθοδολογιών υλοποίησης και αξιολόγησης της εκπαίδευσης. Στόχος ήταν να διδαχθούν όλα τα μαθήματα εξ αποστάσεως και οι εξετάσεις δια ζώσης. Κατά την εκπαιδευτική διαδικασία τη Β΄ ειδικής εφαρμόστηκε το μικτό μοντέλο της μικτής μάθησης (blended learning)
  - εξ αποστάσεως αξιολόγησης της Πρακτικής Εκπαίδευσης των σπουδαστών μέσω συγκεκριμένων παρουσιάσεων στο Webex
  - μέριμνας για την κατάρτιση και την άρτια διεξαγωγή του εβδομαδιαίου προγράμματος σπουδών και του προγράμματος εξετάσεων

- εξ αποστάσεως εισήγησης για την ανάθεση σε μέλη του Κύριου Διδακτικού Προσωπικού (Κ.Δ.Π.) του Ε.Κ.Δ.Δ.Α. καθηκόντων παροχής διδακτικού έργου, σχεδιασμού τίτλων και μαθημάτων και εκπόνησης εκπαιδευτικού υλικού
- μέριμνας για την ενημέρωση και επιμόρφωση των εκπαιδευτών στις νέες διαδικασίες και τα νέα εργαλεία μέσω email, Webex, zoom, skype και e-Class
- συμβουλευτικής καθοδήγησης, επιστημονικής υποστήριξης και επικουρίας των σπουδαστών της ΕΣΔΔΑ για θέματα της νέας εκπαιδευτικής διαδικασίας καθώς και εξ αποστάσεως επίβλεψης και αξιολόγησης των εργασιών των σπουδαστών της ΕΣΔΔΑ
- συμμετοχής, συντονισμού και μέριμνας για την εκπόνηση εκπαιδευτικού υλικού με χρήση των συνεργατικών εργαλείων Google Docs, Google Drive κλπ., για τις ανάγκες της εκπαιδευτικής διαδικασίας, βάσει εγκεκριμένων προδιαγραφών και σε συνεργασία με τα μέλη του Κύριου Διδακτικού Προσωπικού (Κ.Δ.Π.) του Ε.Κ.Δ.Δ.Α., αξιοποιώντας τις πλατφόρμες σύγχρονης και ασύγχρονης διδασκαλίας.
- εισήγησης για την προμήθεια αδειών χρήσης λογισμικού (MS Project, ArcGIS) με σκοπό την ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου της Σχολής.
- μέριμνας για την ηλεκτρονική παραλαβή όλων των πρακτικών αξιολόγησης του εκπαιδευτικού υλικού, του ίδιου του υλικού, της βαθμολογίας των εξετάσεων που διεξάγονται στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της αρμόδια διαβίβασής της βαθμολογίας στο Διευθυντή της ΕΣΔΔΑ.
- συμμετοχής σε ερευνητικά και μελετητικά έργα και σε εξ αποστάσεως συνέδρια που άπτονται των σκοπών λειτουργίας της Σχολής
- συντονισμού του εκπαιδευτικού έργου, τόσο κατά τη διάρκεια της Πρακτικής Άσκησης όσο και της Β΄ Ειδικής Φάσης. Ήταν υπεύθυνοι τόσο για τα Τμήματα Εξειδίκευσης, όσο και για μαθήματα που διδάσκονταν. Είχαν την εποπτεία του εκπαιδευτικού

υλικού στην πλατφόρμα σύγχρονης διδασκαλίας και συντόνιζαν το έργο των εκπαιδευτών.

- 3) Οι εκπαιδευτές, που είχαν την ευθύνη τόσο της διδασκαλίας των σπουδαστών μέσω της πλατφόρμας σύγχρονης διδασκαλίας, όσο και του εκπαιδευτικού υλικού που διαμοιράστηκε είτε μέσω της πλατφόρμας ασύγχρονης διδασκαλίας είτε με άλλους τρόπους.
- 4) Οι αξιολογητές του εκπαιδευτικού υλικού, π.χ. των συγγραμμάτων που υπήρχαν για κάθε μάθημα στην πλατφόρμα ασύγχρονης διδασκαλίας e – class.
- 5) Οι οργανωτικά υπεύθυνοι, που ήταν στελέχη της ΕΣΔΔΑ, κυρίως του Τμήματος Συντονισμού Εκπαιδευτικού Έργου και του Τμήματος Εκπαιδευόμενου Προσωπικού και Σταδιοδρομίας Αποφοίτων. Παρείχαν διοικητική υποστήριξη, χειρίστηκαν ζητήματα προσωπικού, όπως οι άδειες ειδικού σκοπού, και επικοινωνούσαν με τους εκπαιδευτές και τους σπουδαστές κατά τη διάρκεια της Πρακτικής Άσκησης.
- 6) Οι εκπαιδευτές της Πρακτικής Άσκησης, στελέχη του φορέα τοποθέτησης των σπουδαστών υπεύθυνα για την πρακτική εκπαίδευσή τους. Ανέθεταν εργασίες στους εκπαιδευόμενους και τους καθοδηγούσαν για την υλοποίησή τους. Υπεύθυνοι, επίσης, και για την αξιολόγηση των σπουδαστών κατά τη διάρκεια της Πρακτικής Εκπαίδευσης.
- 7) Τα μέλη της Ομάδας Ταχείας Επέμβασης, στελέχη της ΕΣΔΔΑ υπεύθυνα για την τεχνική υποστήριξη της διαδικασίας. Παρέμβαιναν σε περιπτώσεις, όπως στα τεχνικά προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι διδάσκοντες που βρίσκονταν στους χώρους της ΕΣΔΔΑ.
- 8) Οι εξωτερικοί συνεργάτες, που ήταν στελέχη της εταιρίας Cisco, παρόχου της πλατφόρμας ασύγχρονης διδασκαλίας Webex. Ήταν υπεύθυνοι για θέματα τεχνικής υποστήριξης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ιδίως για το μέρος της που αφορούσε το λογισμικό.

2.2.2 Η Πρακτική Άσκηση

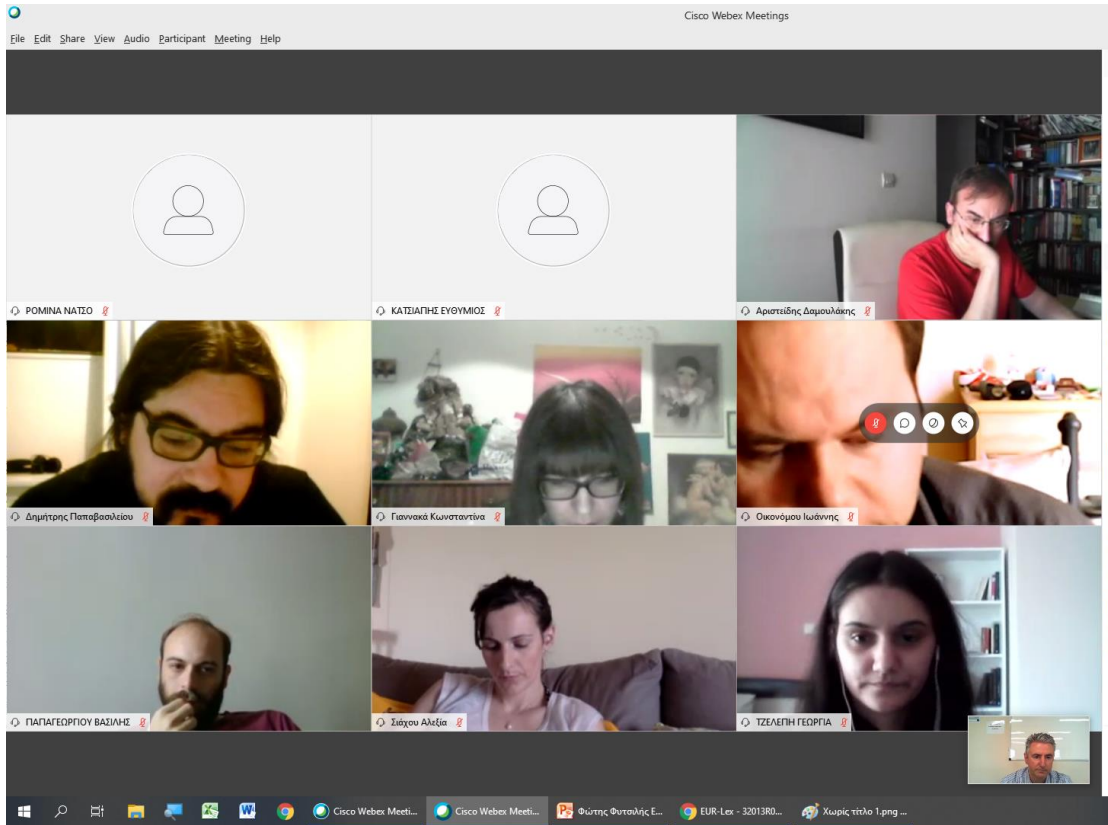
Τα έκτακτα μέτρα αντιμετώπισης της υγειονομικής κρίσης βρήκαν τους σπουδαστές της ΕΣΔΔΑ στους φορείς της Πρακτικής τους Άσκησης. Σύμφωνα με την Προϊσταμένη του Τμήματος Συντονισμού Εκπαιδευτικού Έργου κ. Ελευθεράκη(2020), « δεν παρουσιάστηκε θεσμικό πρόβλημα για την ολοκλήρωση της Πρακτικής Άσκησης, καθώς οι σπουδαστές άρχισαν να εργάζονται με τηλεργασία, όπως και οι εκπαιδευτές τους. Σε περίπτωση εκ περιτροπής εργασίας, έγινε σύσταση ώστε οι

σπουδαστές να είναι παρόντες στους φορείς τις ίδιες ημέρες που ήταν παρόντες οι εκπαιδευτές τους.» Οι επιτόπιες επισκέψεις στελεχών της ΕΣΔΔΑ στους φορείς της Πρακτικής Άσκησης των σπουδαστών δεν ήταν δυνατό να πραγματοποιηθούν. Η ανατροφοδότηση σχετικά με το σύνολο της παρουσίας των εκπαιδευομένων στους φορείς τους (καθήκοντα, εργασίες, συμπεριφορά, τήρηση ωραρίου) έγινε με την αποστολή σχολίων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και με τη συμπλήρωση των φορμών αξιολόγησης από εκπαιδευτές και σπουδαστές. Αξίζει να σημειωθεί ότι η συνεργασία των στελεχών της ΕΣΔΔΑ με τους εκπαιδευτές της Πρακτικής Άσκησης ήταν πολύ ικανοποιητική, καθώς οι τελευταίοι επέδειξαν συνέπεια και πνεύμα κατανόησης.

Μετά την ολοκλήρωση της πρακτικής εκπαίδευσης, οι εργασίες που εκπόνησαν οι σπουδαστές παρουσιάστηκαν ενώπιον του τμήματος εξειδίκευσής τους και διμελών επιτροπών από επιστημονικά και διοικητικά στελέχη της ΕΣΔΔΑ. Χρησιμοποιήθηκε η πλατφόρμα σύγχρονης διδασκαλίας Webex. Οι σπουδαστές χρησιμοποίησαν πρόγραμμα παρουσιάσεων διαφανειών στον δικό τους υπολογιστή και διαμοίραζαν την οθόνη τους μέσω του Webex. Κρίνεται ότι οι ερωτήσεις και η συζήτηση επί των εργασιών που ακολούθησε, απαραίτητη για την αξιολόγηση των σπουδαστών, δεν υστέρησε της δια ζώσης διαδικασίας.

2.2.3 Τα μαθήματα της Β' Ειδικής Φάσης Σπουδών

Τα μαθήματα του προγράμματος της Β' Ειδικής Φάσης Σπουδών διδάχτηκαν σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών. Η χρήση της πλατφόρμας σύγχρονης διδασκαλίας δεν επηρέασε το περιεχόμενο των μαθημάτων, ούτε μείωσε την ύλη τους.

Εικόνα 3 Διδασκαλία μαθήματος στο Webex

Αναπαράσταση σε XML

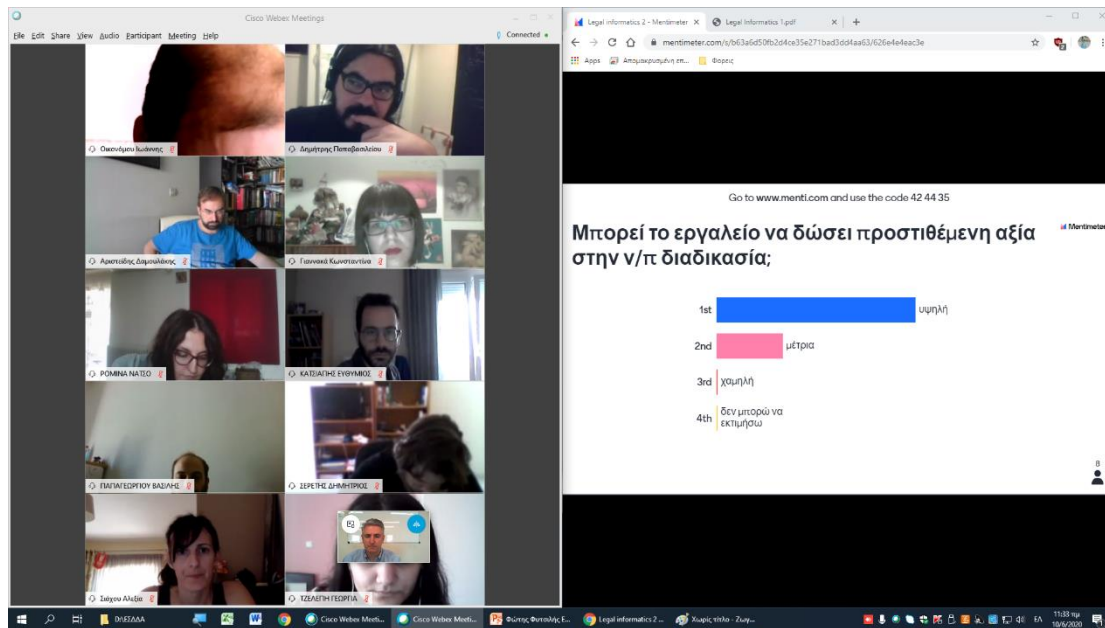
```

1 <akomaNtoso xmlns="http://docs.oasis-open.org/legaldocml/ns/akn/3.0"
2   xmlns:leos="urn:en:europa:ec:leos" xmlns:xm1="http://www.w3.org/XML/1998/namespace">
3   <bill name="REG">
4   <meta>
44  <preamble xm1:id="preamble">
71  <body xm1:id="body">
100 <conclusions xm1:id="conclusions">
113 </bill>
114 </akomaNtoso>

```

- testing BL-023 without header.xml
- akomaNtoso xmlns="http://docs.oasis-open.org/legaldocml/ns/akn/3.0"
- bill name="REG"
- identification source="-COM"
- FRBRdate date="9999-01-01"
- FRBRcountry value="EU"
- FRBRprescriptive value="true"
- FRBRdate date="9999-01-01"
- FRBRlanguage language="eng"
- FRBRdate date="9999-01-01"
- references source="-COM"
- proprietary source="-leos"
- citation refersTo="-legalBasis"
- citation refersTo="-legalBasis"
- citation refersTo="-legalBasis"
- citation refersTo="-legalBasis"
- citation refersTo="-legalBasis"
- citation refersTo="-legalBasis"
- citation refersTo="-legalBasis"
- block names="signatory"

Εικόνα 4 Εργαστηριακό μάθημα στο Webex

Εικόνα 5 Πρόσβαση σε ιστότοπο μέσω Webex

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
εκδδα
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Για ερωτήσεις
και δράσεις έρευνας ...

fitsilisf@parliament.gr

<https://fitsilis.gr>

36

Εικόνα 6 Στοιχεία επικοινωνίας εκπαιδευτή

Επίσης, διδάχτηκαν μαθήματα ξένων γλωσσών. Κάθε τμήμα διδάχτηκε μάθημα Αγγλικών, ενώ μαθήματα Γαλλικών, Ιταλικών, Γερμανικών ή Ισπανικών διδάχτηκαν σε ειδικά διαμορφωμένα τμήματα, ανάλογα με το επίπεδο γνώσεων των εκπαιδευομένων. Σημειώνεται ότι κάθε σπουδαστής μπορούσε να παρακολουθήσει μόνο ένα τμήμα δεύτερης ξένης γλώσσας.

Συνολικά, διδάχθηκαν 84 σεμιναριακά μαθήματα και 24 εργαστηριακά μαθήματα στα 8 τμήματα της ΕΣΔΔΑ. Οι παρουσιάσεις των εργασιών των μαθημάτων έγινε κυρίως

μέσω της πλατφόρμας Webex και σε ορισμένες περιπτώσεις στους χώρους της ΕΣΔΔΑ. Οι εξετάσεις έγιναν με φυσική παρουσία των σπουδαστών στους χώρους της ΕΣΔΔΑ.

2.2.4 Διαλέξεις

Κατά τη διάρκεια της τρίμηνης διαδικασίας ΕξΑΕ, πραγματοποιήθηκαν τρεις διαλέξεις σημαντικών προσωπικοτήτων, που αναβάθμισαν περαιτέρω το πρόγραμμα σπουδών της ΕΣΔΔΑ. Για την διεξαγωγή των διαλέξεων χρησιμοποιήθηκε το ίδιο υπόβαθρο που χρησιμοποιούνταν για την εκπαιδευτική διαδικασία, δηλαδή τηλεδιάσκεψη μέσω της πλατφόρμας Webex. Αξίζει να σημειωθεί ότι τις διαλέξεις παρακολούθησε ταυτόχρονα το σύνολο των σπουδαστών της ΕΣΔΔΑ, που συμμετείχαν ενεργά με την υποβολή επίκαιρων ερωτήσεων σχετικών με τα θέματα που ανέδειξαν οι εισηγητές.

Εικόνα 7 Ο κ. Σχοινάς την ώρα της διάλεξης

Στις 30 Απριλίου του 2020, πραγματοποιήθηκε η εισήγηση του Αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Μαργαρίτη Σχοινά. Ο κ. Σχοινάς αναφέρθηκε στις πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την κοινή αντιμετώπιση της πανδημίας από όλα τα κράτη – μέλη. Αναφέρθηκε στον ευρωπαϊκό χάρτη εξόδου από την κρίση που διαμορφώνεται και στα χρηματοδοτικά εργαλεία που θα αξιοποιήσει η Ευρώπη, όπως την αγορά τίτλων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ύψους 750 δις ευρώ, την διάθεση 100 δις ευρώ για τη διασφάλιση της απασχόλησης και την προοπτική δημιουργίας του Ταμείου Ανάκαμψης, με κεφάλαια 1,5, με 2 τρις ευρώ.

Εικόνα 8 Ο πρόεδρος του ΣτΕ κ. Ράντος(αριστερά) με τον Πρόεδρο του ΕΚΔΔΑ κ. Κυριακόπουλο την ώρα της διάλεξης.

Στις 22 Μαΐου του 2020, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας κ. Αθανάσιος Ράντος πραγματοποίησε εισήγηση με θέμα «Συμμόρφωση της Δημόσιας Διοίκησης στις αποφάσεις του ΣτΕ», με σκοπό την ενίσχυση των γνώσεων των σπουδαστών σε ζητήματα διοικητικής συμμόρφωσης στις αποφάσεις των δικαστηρίων. Επισήμανε ότι η Δημόσια Διοίκηση και η Δικαιοσύνη έχουν ως κοινό στόχο την εξυπηρέτηση του πολίτη και ανέπτυξε το συνταγματικό και νομοθετικό πλαίσιο της συμμόρφωσης της Διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις. Κάλεσε, επίσης, τους σπουδαστές ως νέα στελέχη της Δημόσιας Διοίκησης να προσπαθήσουν να καταπολεμήσουν τις διοικητικές δυσλειτουργίες, την αδράνεια και την ευθυνοφοβία που εμποδίζουν τη συμμόρφωση με τις δικαστικές αποφάσεις.

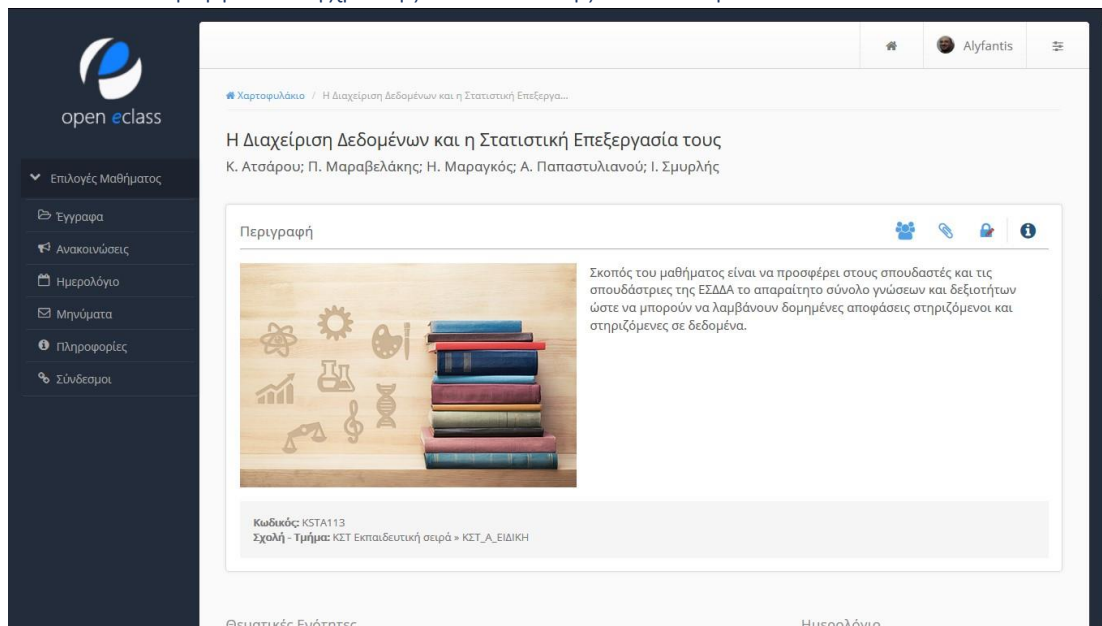
Εικόνα 9 Η υφυπουργός κ. Μιχαηλίδου με τον πρόεδρο του ΕΚΔΔΑ Κ. Κυριακόπουλο

Στις 22 Ιουνίου 2020, η Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων Δόμνα Μιχαηλίδου, πραγματοποίησε εισήγηση με θέμα: «Προκλήσεις και Προοπτικές του Συστήματος Κοινωνικής Πρόνοιας». Αντικείμενο της εισήγησης αποτέλεσε η παρουσίαση των κυβερνητικών πρωτοβουλιών στον ευαίσθητο τομέα της κοινωνικής πολιτικής. Παρουσίασε την οργανωτική διάρθρωση και λειτουργική διάσταση του τομέα κοινωνικής πρόνοιας αναπτύσσοντας τους κύριους άξονες πάνω στους οποίους οικοδομείται το νέο ενεργητικό κράτος πρόνοιας στη χώρα μας.

Επισήμανε τις προτεραιότητες της παροχικής κοινωνικής διοίκησης, εστιάζοντας στα προνοιακά επιδόματα που απευθύνονται στις πλέον ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, όπως τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι και τα άτομα με αναπηρία. Πρόβαλε τη σημασία των κοινωνικών επενδύσεων σε κοινωνικές υποστηρικτικές υπηρεσίες στο πεδίο της ένταξης των ληπτών προνοιακών παροχών στην αγορά εργασίας και περιέγραψε τα νέα στοιχεία του θεσμικού πλαισίου που διέπει τη διαδικασία της υιοθεσίας και της αναδοχής. Τέλος, επισήμανε τη «ρυθμιστική» ετοιμότητα της κυβέρνησης στην έγκαιρη αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων που ανέκυψαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

2.3 Τα εργαλεία της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

2.3.1 Η πλατφόρμα ασύγχρονης εκπαίδευσης ΕΚΔΔΑ Open e -class

Εικόνα 10 Περιγραφή μαθήματος στην πλατφόρμα e - class

Η πλατφόρμα ασύγχρονης διδασκαλίας ΕΚΔΔΑ Open e – class παρέχει πρόσβαση στους εκπαιδευόμενους οποιαδήποτε χρονική στιγμή αυτοί το επιθυμούν. Την ευθύνη υποστήριξης του e – class έχει το Τμήμα Εφαρμογών Πληροφορικής & Τεχνικής Υποστήριξης της ΕΣΔΔΑ. Παρέχει τις παρακάτω λειτουργίες σχετικές με τα μαθήματα που διδάσκονται :

- Λίστα μαθημάτων. Τα μαθήματα είναι ταξινομημένα αναλόγως σε ποια φάση σπουδών ανήκουν, αλλά και σε αλφαβητική σειρά.
- Περιγραφή του κάθε μαθήματος με αναφορά στον σκοπό του, καθώς και τα ονόματα των διδασκόντων.
- Το Σχέδιο του Μαθήματος, όπου αναγράφεται το περιεχόμενο της κάθε διδακτικής ενότητας.
- Το εγχειρίδιο του μαθήματος και άλλο εκπαιδευτικό υλικό, όπως μελέτες περίπτωσης, αρχεία παρουσιάσεων, λογιστικά φύλλα και σχετική νομοθεσία. Τα αρχεία που αναρτώνται είναι κυρίως της μορφής .doc, .pdf, .ppt, .zip και .xls .
- Ανακοινώσεις σχετικές με το μάθημα τις οποίες αναρτά ο διδάσκων ή ο Υπεύθυνος Σπουδών και Έρευνας στον οποίο έχει ανατεθεί το μάθημα.

- Ημερολόγιο του μαθήματος, όπου αναγράφονται γεγονότα του μαθήματος, προθεσμίες (π.χ. για παράδοση εργασιών), προσωπικά γεγονότα του σπουδαστή και γεγονότα του συστήματος e-class.
- Μηνύματα σχετικά με το μάθημα που αποστέλλει ο εκπαιδευτής, ο Υπεύθυνος Σπουδών και Έρευνας και οι σπουδαστές.
- Σελίδα όπου αναρτώνται οι απαιτούμενες εργασίες του μαθήματος.
- Σελίδα όπου αναγράφονται οι ομάδες χρηστών που έχουν δημιουργηθεί για τις ανάγκες του μαθήματος
- Πληροφορίες σχετικές με το μάθημα.
- Σύνδεσμοι για ιστοτόπους σχετικούς με το μάθημα.

The screenshot shows the 'open eclass' user interface. On the left is a dark sidebar with navigation options like 'Βασικές Επιλογές' and 'Επιλογές Χρήστη'. The main area is titled 'Χαρτοφυλάκιο χρήστη' and contains two sections: 'Τα μαθήματά μου' and 'Το ημερολόγιό μου'. The course list includes titles like 'Αγγλική Γλώσσα Αναπτυξιακών-Περιφερειακών Πολιτικών (ΑΠΠ) ΚΣΤ Α...' and 'ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ'. The calendar shows the month of August 2020 with various events marked by colored dots.

Εικόνα 11 Χαρτοφυλάκιο του σπουδαστή στο e - class

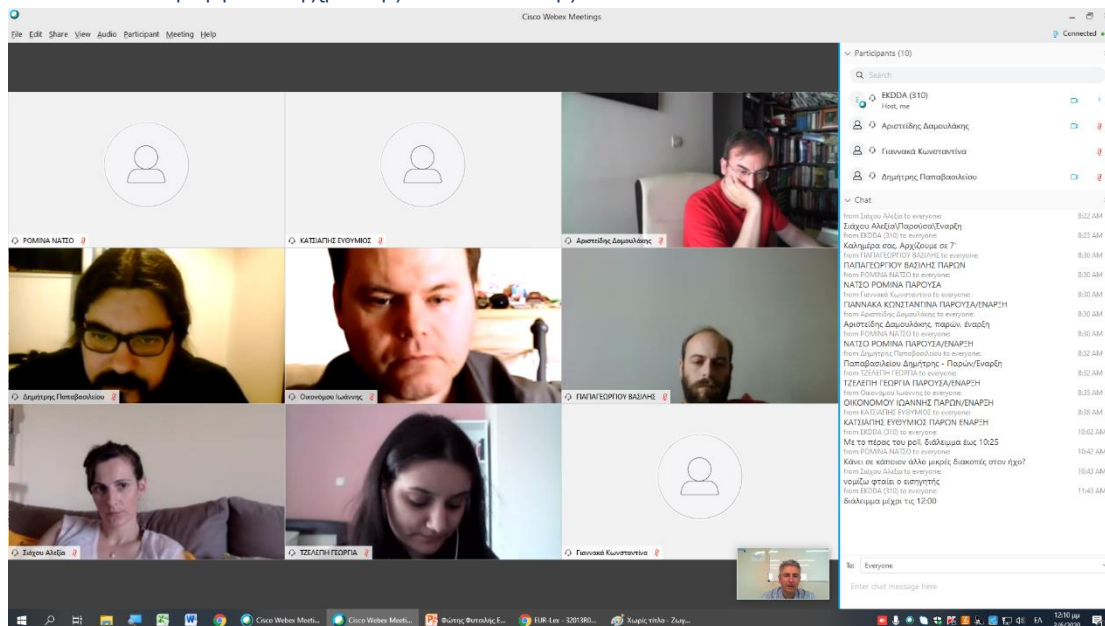
Οι σπουδαστές μπορούν να χρησιμοποιήσουν και τις εξατομικευμένες επιλογές, που υπάρχουν στην ενότητα «Χαρτοφυλάκιο Χρήστη». Εκεί υπάρχουν οι εξής λειτουργίες:

- Αλφαβητική λίστα του συνόλου των μαθημάτων που παρακολουθεί ο σπουδαστής κατά τη διάρκεια της φοίτησής του.
- Λίστα όλων των μηνυμάτων που έχει λάβει ή έχει στείλει ο σπουδαστής, ταξινομημένα αναλόγως της ημερομηνίας παραλαβής ή αποστολής αντίστοιχα.
- Λίστα των ανακοινώσεων όλων των μαθημάτων.
- Ημερολόγιο σπουδαστή, όπου αναγράφονται γεγονότα όλων των μαθημάτων που αυτός παρακολουθεί.

- Σημειώσεις που μπορεί να αναρτήσει ο σπουδαστής, στις οποίες μόνο αυτός έχει πρόσβαση. Αναγράφεται ο τίτλος, η ημερομηνία προσθήκης και το περιεχόμενό τους.
- Βαθμολόγιο, όπου αναρτώνται όλοι οι βαθμοί των μαθημάτων που εξετάστηκε ο σπουδαστής.
- Το προφίλ του σπουδαστή, όπου υπάρχουν προσωπικά του στοιχεία (e-mail, τηλέφωνο, εκπαιδευτική σειρά) και η φωτογραφία του.
- Τα στατιστικά χρήσης του σπουδαστή, όπου αναγράφονται ο αριθμός των συνολικών επισκέψεων σε σελίδες μαθημάτων, η συνολική χρονική διάρκεια των επισκέψεων αυτών και η χρονική διάρκεια των επισκέψεων στη σελίδα του κάθε μαθήματος ξεχωριστά. Καταγράφονται, επίσης, οι δέκα τελευταίες του επισκέψεις ανά ημερομηνία και ώρα.

Στην πλατφόρμα αναγράφονται επίσης γενικές πληροφορίες, όπως ο αριθμός έκδοσης της πλατφόρμας, ο υπεύθυνος υποστήριξης (που είναι το Τμήμα Εφαρμογών Πληροφορικής & Τεχνικής Υποστήριξης της ΕΣΔΔΑ), e-mail και fax επικοινωνίας με τους υπεύθυνους υποστήριξης. Αναγράφεται επίσης ο συνολικός αριθμός των μαθημάτων της πλατφόρμας, το σύνολο των εγγεγραμμένων χρηστών, το σύνολο των εκπαιδευόμενων και το σύνολο των εκπαιδευτών που χρησιμοποιούν την πλατφόρμα.

2.3.2 Η πλατφόρμα σύγχρονης εκπαίδευσης Webex

Εικόνα 12 Σύγχρονη εκπαίδευση στην ΕΣΔΔΑ μέσω Webex

Για τις ανάγκες της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην ΕΣΔΔΑ χρησιμοποιήθηκε η πλατφόρμα Webex της ιδιωτικής εταιρίας Cisco. Μετά τη σύνδεσή τους στο σύστημα, εκπαιδευτής και εκπαιδευόμενοι επικοινωνούσαν μέσω ταυτόχρονης μετάδοσης ήχου και εικόνας. Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, χρησιμοποιήθηκαν κυρίως οι ακόλουθες λειτουργίες του Webex:

- Ο διάλογος μέσω της λειτουργίας chat. Σε μια στήλη στα δεξιά της επιφάνειας εργασίας του Webex εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι μπορούν να ανταλλάξουν σύντομα γραπτά μηνύματα. Η λειτουργία αυτή εφαρμόστηκε και για την καταγραφή των παρουσιών των σπουδαστών.
- Ο διαμοιρασμός οθόνης. Με αυτό τον τρόπο ο εκπαιδευτής ή ο σπουδαστής προβάλλει το περιεχόμενο της οθόνης του υπολογιστή του στην επιφάνεια εργασίας του Webex. Χρησιμοποιήθηκε για τις ανάγκες των παρουσιάσεων και της εξέτασης των εργασιών των σπουδαστών και για τις παραδόσεις των μαθημάτων.
- Ο διαμοιρασμός αρχείου. Το αρχείο του χρήστη προβάλλεται στην επιφάνεια εργασίας του Webex ως εικόνα. Η λειτουργία εφαρμόστηκε κυρίως για αρχεία κειμένου, παρουσιάσεις, εικόνες και υπολογιστικά φύλλα.
- Οι επισημειώσεις (annotations). Καθώς κάποιο αρχείο έχει διαμοιραστεί και προβάλλεται στην επιφάνεια εργασίας του Webex, ο σπουδαστής ή ο εκπαιδευτής μπορεί να σχολιάσει πάνω στην επιφάνεια εργασίας σχεδιάζοντας σχήματα, υπογραμμίζοντας με χρήση χρώματος ή γράφοντας κάποια λέξη.
- Το εργαλείο poll. Με αυτό ο διδάσκων μπορεί να δημιουργήσει ερωτηματολόγια, χρήσιμα για να αξιολογήσει τους σπουδαστές, για να κάνει μια δημοσκόπηση ή για ανατροφοδότηση (feedback) σχετικά με το μάθημα.
- Ο απομακρυσμένος έλεγχος υπολογιστή. Με αυτό το εργαλείο, ο διδάσκων μπορεί να χειριστεί τον υπολογιστή του σπουδαστή, χρησιμοποιώντας τα προγράμματά του και έχοντας πρόσβαση στα αρχεία του. Με αυτό τον τρόπο, μπορεί να χειριστεί ένα πρόγραμμα σχετικό με ένα εργαστηριακό μάθημα της ΕΣΔΔΑ και να καθοδηγήσει τον σπουδαστή στον τρόπο χειρισμού του ή λύνοντας απορίες του.

3. Η Αξιολόγηση της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης στην ΕΣΔΔΑ

3.1 Μεθοδολογία ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας

Η μεθοδολογία της έρευνας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην ΕΣΔΔΑ είναι κατάλληλος συνδυασμός ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας. Έγινε βιβλιογραφική ανασκόπηση, ποιοτική έρευνα στα στελέχη της ΕΣΔΔΑ και ποσοτική έρευνα στους σπουδαστές και εκπαιδευτές της ΕΣΔΔΑ.

Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Για τους σκοπούς της βιβλιογραφικής ανασκόπησης αντλήθηκαν στοιχεία από διεθνείς ερευνητικές βάσεις δεδομένων, όπως τα Google scholar και SpringerLink, χρησιμοποιώντας λέξεις – κλειδιά όπως “distance learning”, “open education resources”, “synchronous or asynchronous learning”, “pandemic and education”. Η έρευνα επεκτάθηκε σε ιστοτόπους της ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης, ελληνικών φορέων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, εκπαιδευτικών συνεδρίων και διεθνών οργανισμών που προωθούν δράσεις και πολιτικές για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Ποιοτική Έρευνα

Μετά την βιβλιογραφική ανασκόπηση οριοθετήθηκε το θέμα και προσδιορίστηκαν τα διακριτά πεδία έρευνας. Ακολούθησε περαιτέρω και εις βάθος διερεύνηση της μεθόδου εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην ΕΣΔΔΑ μέσω ποιοτικής έρευνας με συγκεκριμένες ερωτήσεις. Η ποιοτική έρευνα υλοποιήθηκε με τη μορφή συνεντεύξεων Υπευθύνων Σπουδών και Έρευνας και οργανωτικά υπεύθυνων στελεχών της ΕΣΔΔΑ, που υποστήριζαν τη διαδικασία της ΕξΑΕ. Καταγράφηκαν οι δράσεις και οι ενέργειες των στελεχών, καθώς και οι πρωτοβουλίες της Διοίκησης ως καλές πρακτικές. Τα συμπεράσματα και οι προτάσεις κωδικοποιήθηκαν και αποτυπώθηκαν με τη χρήση του εργαλείου της ανάλυσης SWOT.

Ποσοτική Έρευνα

Για τους σκοπούς της ποσοτικής έρευνας σχεδιάστηκαν δύο δομημένα ερωτηματολόγια για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην ΕΣΔΔΑ τη χρονική περίοδο Μαρτίου 2020 – Ιουλίου 2020 ως επιπρόσθετα μέσα πέρα από την κλασσική μέθοδο αξιολόγησης του προγράμματος της ΕΣΔΔΑ. Η ad hoc ποσοτική έρευνα ήταν απογραφική τόσο στο επίπεδο των σπουδαστών όσο και των εκπαιδευτών της Β’

Ειδικής Φάσης της. Καθορίστηκαν οι βασικές κατηγορίες και ενότητες των ερωτήσεων της ποσοτικής έρευνας.

Επίσης, μέσω επαφής με τον διευθυντή της ΕΣΔΔΑ, έγινε δεκτό το αίτημα της αξιολόγησης των δράσεων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και δόθηκε σχετική άδεια για την αποστολή του ερωτηματολογίου στους σπουδαστές και στις σπουδάστριες της ΚΣΤ΄ σειράς της Σχολής, καθώς και στους εκπαιδευτές τους κατά τη διάρκεια της Β΄ Ειδικής Φάσης σπουδών.

Δυνητικοί συμμετέχοντες ήταν το σύνολο των εμπλεκομένων στην εκπαιδευτική διαδικασία εξ αποστάσεως της ΕΣΔΔΑ, δηλαδή 130 διδάσκοντες και 103 σπουδαστές και σπουδάστριες.

Δομή ερωτηματολογίων

Το ερωτηματολόγιο των εκπαιδευτών χωρίζεται σε 4 μέρη. Το πρώτο μέρος περιέχει ερωτήσεις για φύλο, ηλικία, επάγγελμα και για τον τρόπο που ενεπλάκη ο εκπαιδευτής στη διαδικασία εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (μαθήματα που δίδαξε, χώρος και τρόπος με τον οποίο τα δίδαξε). Το δεύτερο μέρος περιέχει ερωτήσεις σχετικές με την συμμετοχή του στις διαδικασίες της ασύγχρονης εκπαίδευσης και το τρίτο μέρος περιέχει ερωτήσεις σχετικές με τη σύγχρονη εκπαίδευση. Το τέταρτο μέρος περιέχει ερωτήσεις που αναφέρονται στη γενική αξιολόγηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην ΕΣΔΔΑ.

Το ερωτηματολόγιο των σπουδαστών χωρίζεται σε 4 μέρη. Το πρώτο μέρος περιέχει ερωτήσεις για γενικά στοιχεία όπως φύλο, ηλικία, Τμήμα της ΕΣΔΔΑ στο οποίο φοιτά και εμπειρία σε δια ζώσης και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Το δεύτερο μέρος περιέχει ερωτήσεις για τις συνθήκες, τις προϋποθέσεις και τις υποδομές της εξ αποστάσεως διδασκαλίας. Το τρίτο μέρος περιέχει ερωτήσεις για τις μεθόδους και τους τρόπους υλοποίησης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Το τέταρτο μέρος περιέχει ερωτήσεις που αναφέρονται στη γενική αξιολόγηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην ΕΣΔΔΑ.

Μέθοδος Συλλογής Στοιχείων

Τα ερωτηματολόγια ήταν διαδικτυακά και αυτοσυμπληρούμενα (βλ. Παράρτημα), περιείχαν ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου, δημιουργήθηκαν στη διαδικτυακή πλατφόρμα Google forms και στους δυνητικούς συμμετέχοντες απεστάλη διαδικτυακή

διεύθυνση(<https://forms.gle/kf9koXRj7gECNoNk6> για τους εκπαιδευτές στις 22-7-2020 και <https://forms.gle/hxomETzpyNVLrX366> για τους σπουδαστές στις 23-7-2020).

Πριν την αποστολή τους στους συμμετέχοντες, έγινε πιλοτική διανομή για να γίνει έλεγχος εγκυρότητας και αξιοπιστίας.

Ο Δείκτης Ανταπόκρισης (“Response rate”) ήταν 80% για τους σπουδαστές, 59% για τους εκπαιδευτές και 68% για το σύνολο των ερωτηθέντων. Με ένα υπολογισμό μέσω της σελίδας <https://www.qualtrics.com/blog/calculating-sample-size/> προσδιορίζεται, με περιθώριο σφάλματος 5% και επίπεδο εμπιστοσύνης 95%, πως ένα ικανοποιητικό δείγμα του συνολικού πληθυσμού είναι 146 απαντήσεις. Τα 159 ερωτηματολόγια που συγκεντρώθηκαν ικανοποιούν αυτή την απαίτηση.

Ο συντελεστής εσωτερικής συνέπειας alpha του Cronbach υπολογίστηκε για την αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, τόσο από τους σπουδαστές (Cronbach's Alpha=0,827) όσο και από τους εκπαιδευτές (Cronbach's Alpha=0,956). Συμπεραίνεται η εσωτερική συνέπεια των ερωτημάτων του ερωτηματολογίου και η αξιοπιστία του εργαλείου αξιολόγησης.

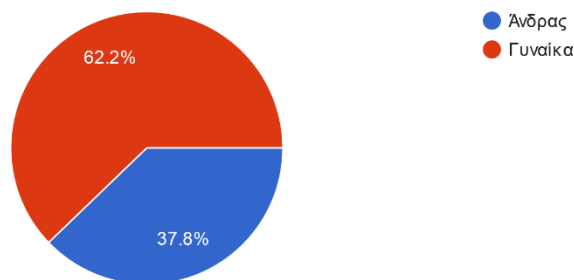
Τέλος, τα επιπρόσθετα δεδομένα της κλασσικής αξιολόγησης αντλήθηκαν από το ΟΠΣ του ΕΚΔΔΑ, συγκεκριμένα την ειδική πλατφόρμα αξιολόγησης μαθημάτων και εισηγητών της ΕΣΔΔΑ (<https://online.ekdd.gr/esdda/index.jsp>). Αναλύθηκαν διακριτά και επιπρόσθετα για την αποτύπωση των γενικών συμπερασμάτων.

Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με τη χρήση του προγράμματος MS Excel 365.

3.2 Η Αξιολόγηση της ΕξΑΕ από τους σπουδαστές

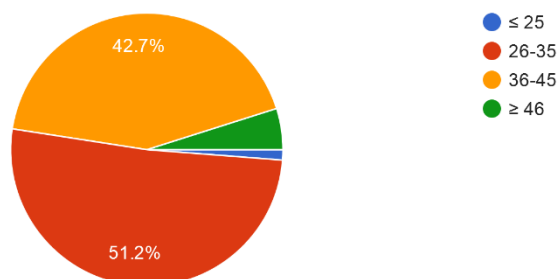
Στο διαδικτυακό ερωτηματολόγιο απάντησαν 82 από τους 103 σπουδαστές της ΕΣΔΔΑ, με δείκτη απόκρισης (response rate) 80%.

3.2.1. Γενικά στοιχεία

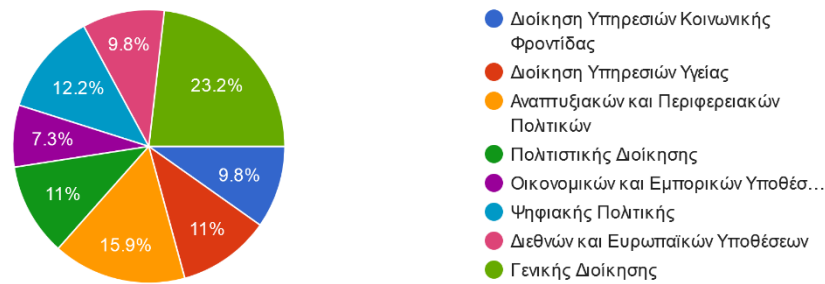
Γράφημα 1 Το φύλο των σπουδαστών

Παρατηρείται μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής γυναικών (62,2 %) στην έρευνα παρά ανδρών (37,8 %). Τα ποσοστά αυτά, όμως, είναι παρόμοια με την κατανομή των σπουδαστών της ΕΣΔΔΑ ως προς το φύλο.

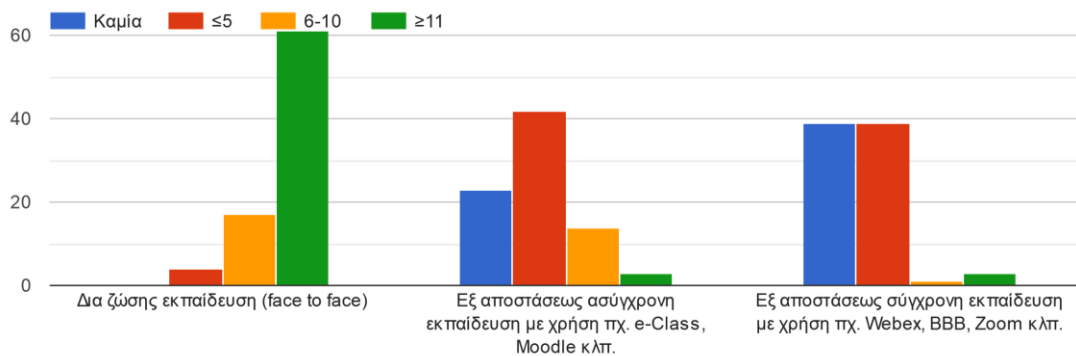
Γράφημα 2 Ηλικία των σπουδαστών

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (51,2 %) ανήκει στην ηλικιακή κατηγορία 26 -35 ετών και ακολουθεί η ηλικιακή κατηγορία 36-45 ετών (42,7 %). Κάτω των 25 ετών είναι μόνο ένας συμμετέχων στην έρευνα (1,2%), ενώ ηλικία άνω των 46 ετών έχουν 4 σπουδαστές (4,9%). Η κατανομή ως προς την ηλικία είναι παρόμοια με την κατανομή της ηλικίας των σπουδαστών της ΕΣΔΔΑ. Συμπεραίνουμε ότι οι συμμετέχοντες έχουν επαρκείς εκπαιδευτικές και εργασιακές εμπειρίες, ώστε να μπορούν να κάνουν συγκρίσεις του προγράμματος ΕξΑΕ στην ΕΣΔΔΑ με προηγούμενες εκπαιδευτικές διαδικασίες που έχουν συμμετάσχει.

Γράφημα 3 Τμήματα Ειδίκευσης των σπουδαστών

Η κατανομή στα τμήματα της ΕΣΔΔΑ των σπουδαστών που απάντησαν το ερωτηματολόγιο είναι παρόμοια με την κατανομή του συνόλου των σπουδαστών στα τμήματα της Σχολής. Συγκεκριμένα, 25% εντάσσονται στο Τμήμα Γενικής Διοίκησης, 15% στο Τμήμα Αναπτυξιακών και Περιφερειακών Πολιτικών και 10% των σπουδαστών εντάσσονται σε κάθε ένα από τα υπόλοιπα 6 τμήματα.

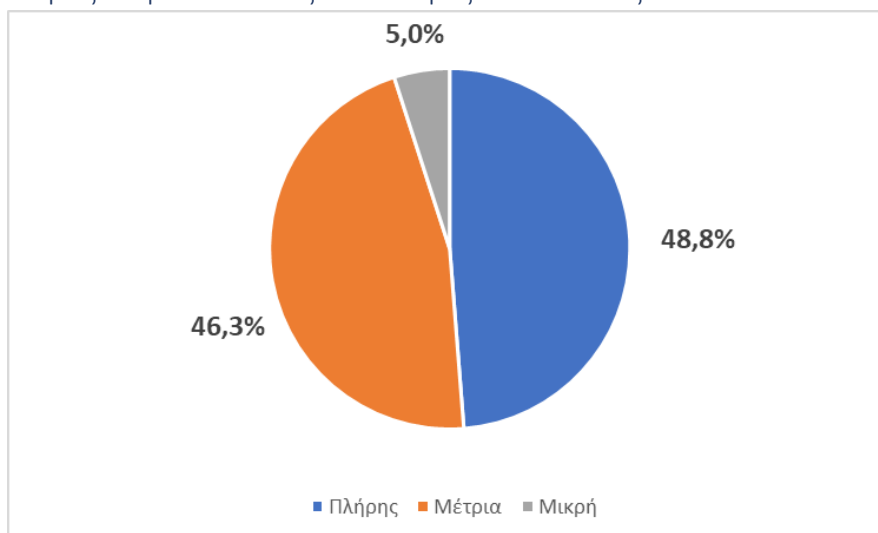

Γράφημα 4 Εμπειρία σε μορφές εκπαίδευσης

Στην εξ αποστάσεως ασύγχρονη εκπαίδευση, η πλειοψηφία των σπουδαστών έχει μικρή (κάτω των 5 ετών) εμπειρία σε ποσοστό 51%, ενώ καθόλου εμπειρία έχει το 28%. Ικανοποιητική εμπειρία (άνω των 6 ετών) έχει το 20% των συμμετεχόντων.

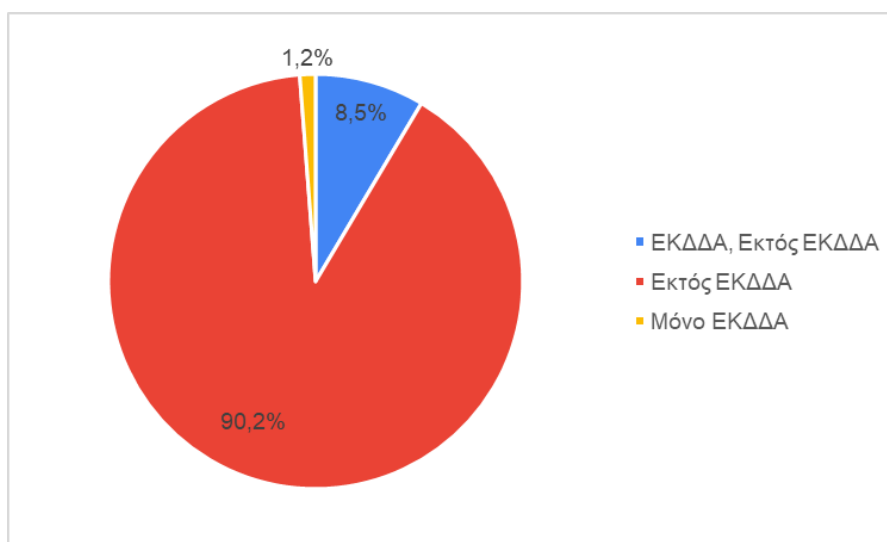
Στην εξ αποστάσεως σύγχρονη εκπαίδευση, η εμπειρία των συμμετεχόντων είναι είτε μηδενική (48%), είτε μικρή (κάτω των 5 ετών) (48%). Ικανοποιητική εμπειρία (από 6 έτη και πάνω) έχει μόνο το 5 % των συμμετεχόντων.

3.2.2. Συνθήκες – Προϋποθέσεις – Υποδομές διδασκαλίας

Γράφημα 5 Ικανοποίηση από την προσαρμογή του προγράμματος

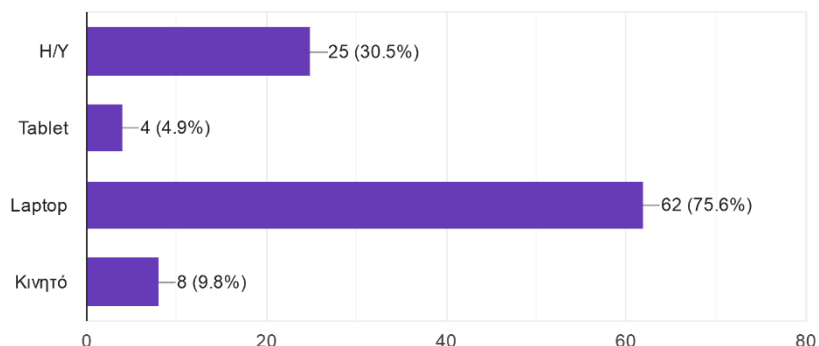
Οι συμμετέχοντες είναι πλήρως ικανοποιημένοι από την προσαρμογή του χρονοπρογράμματος της ΕΣΔΔΑ στην ΕξΑΕ σε ποσοστό 48,8% , ενώ μέτρια ικανοποιημένοι σε ποσοστό 46,3 %. Μόνο ένα ποσοστό 5% δηλώνει ότι δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο. Οπότε ο προγραμματισμός γενικά ικανοποίησε τους σπουδαστές.

Γράφημα 6 Χώρος παρακολούθησης των μαθημάτων

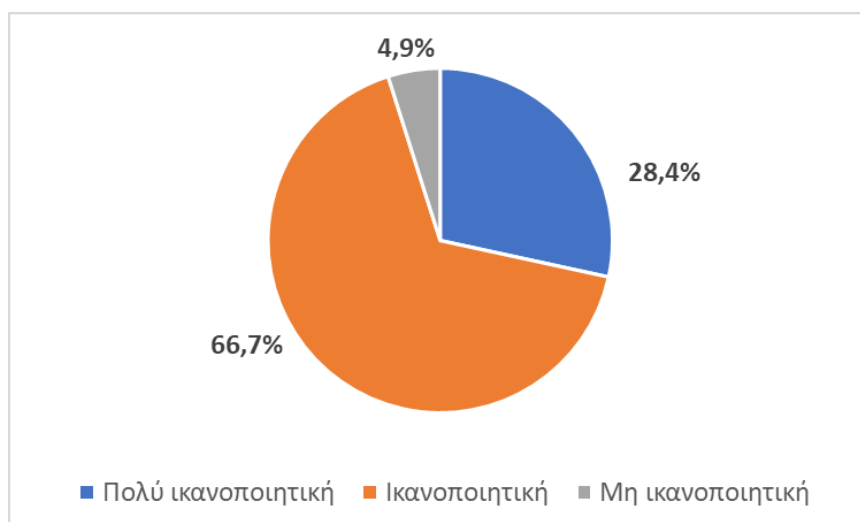
Από τις απαντήσεις των σπουδαστών προκύπτει ένα ποσοστό περίπου 10% παρακολούθησε μαθήματα τόσο εντός όσο και εκτός των χώρων της ΕΣΔΔΑ.. Όλοι οι υπόλοιποι παρακολούθησαν τα μαθήματα εκτός της Σχολής, ενώ το ποσοστό που φαίνεται να παρακολούθησε όλα τα μαθήματα στην ΕΣΔΔΑ οφείλεται σε λανθασμένη απάντηση ενός συμμετέχοντος στην έρευνα. Το λάθος αυτό διαπιστώθηκε, μετά από

ερώτηση σε οργανωτικά υπεύθυνους, οι οποίοι επιβεβαίωσαν ότι κανένας σπουδαστής δεν παρακολούθησε όλα τα μαθήματα στους χώρους της ΕΣΔΔΑ.

Γράφημα 7 Μέσα πρόσβασης στην ΕΞΑΕ

Στην πλειοψηφία τους οι σπουδαστές χρησιμοποίησαν φορητό υπολογιστή (laptop) κατά 75,6% και υπολογιστή desktop σε ποσοστό 30,5 %. Κινητό και υπολογιστή τύπου tablet χρησιμοποίησαν πολύ λιγότεροι (9,8 % και 4,9% αντίστοιχα). Κάποιοι σπουδαστές χρησιμοποίησαν πάνω από ένα μέσο για να παρακολουθήσουν την εκπαιδευτική διαδικασία. Συμπεραίνεται ότι υπήρχε συμπληρωματικότητα των μέσων που χρησιμοποιήθηκαν για την πρόσβαση στην εκπαιδευτική διαδικασία.

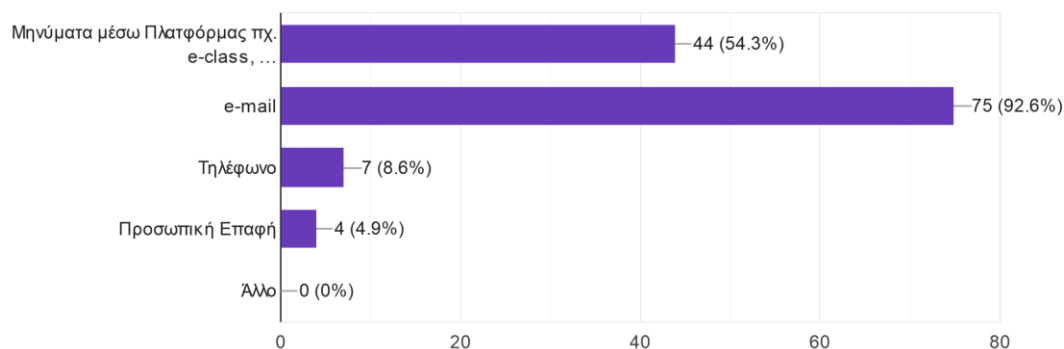

Γράφημα 8 Ταχύτητα πρόσβασης στο διαδίκτυο

Η ταχύτητα πρόσβασης των σπουδαστών στο διαδίκτυο κρίνεται ως πολύ ικανοποιητική (28,4 %), ικανοποιητική (66,7 %) και μόνο το 4,9 % των συνδέσεων κρίνεται ως μη ικανοποιητικό. Μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η ποιότητα των

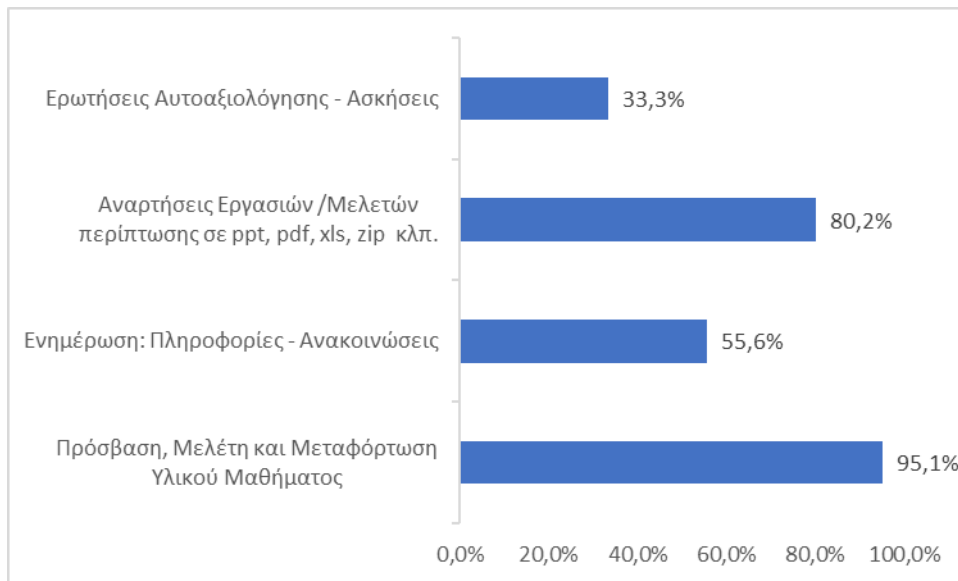
υποδομών σε μικρό βαθμό επηρέασε αρνητικά την εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτό το μικρό ποσοστό ανεπαρκών συνδέσεων θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στο μέλλον, για παράδειγμα με την παροχή καταλληλότερων συνδέσεων στους σπουδαστές από την ΕΣΔΔΑ ή με τη μετάβασή τους στους χώρους της Σχολής για την παρακολούθηση των μαθημάτων.

3.2.3. Μέθοδοι και τρόποι υλοποίησης της εκπαίδευσης

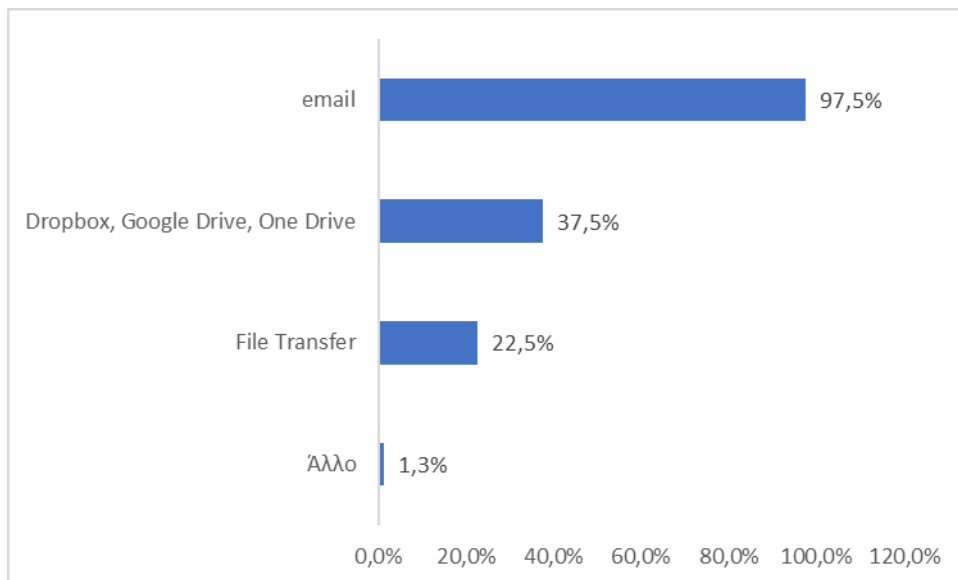
Γράφημα 9 Τρόπος επικοινωνίας με τους εκπαιδευτές

Οι σπουδαστές επικοινωνούσαν με τους εκπαιδευτές τους σε ποσοστό 92,6% μέσω μηνυμάτων e – mail και δευτερευόντως μέσω της πλατφόρμας ασύγχρονης εκπαίδευσης e-class σε ποσοστό 54,3%. Αξίζει να σημειωθεί ότι μόνο οι μισοί σπουδαστές κάνουν χρήση της πλατφόρμας για σκοπούς επικοινωνίας, άρα η χρήση του e – class για επικοινωνία θα έπρεπε να προωθηθεί περαιτέρω και στους εκπαιδευόμενους και στους εκπαιδευτές. Τα ποσοστά επικοινωνίας μέσω τηλεφώνου (8,6%) και προσωπικής επαφής (4,9%) είναι μικρά και πιθανόν έγιναν για έκτακτους λόγους.

Γράφημα 10 Ενέργειες σπουδαστών μέσω e-class κατά την ασύγχρονη εκπαίδευση

Στην πλατφόρμα ασύγχρονης διδασκαλίας e-class, οι σπουδαστές απέκτησαν πρόσβαση, μελέτησαν και μεταφόρτωσαν το εκπαιδευτικό υλικό (95,1%) , ανάρτησαν εργασίες και μελέτες περίπτωσης (80,2%), ενημερώθηκαν μέσω ανακοινώσεων (55,6%) και έκαναν ασκήσεις και ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης (33,3%). Όπως φαίνεται από τις απαντήσεις, οι σπουδαστές δεν χρησιμοποιούν το σύνολο των λειτουργιών της πλατφόρμας ασύγχρονης διδασκαλίας.

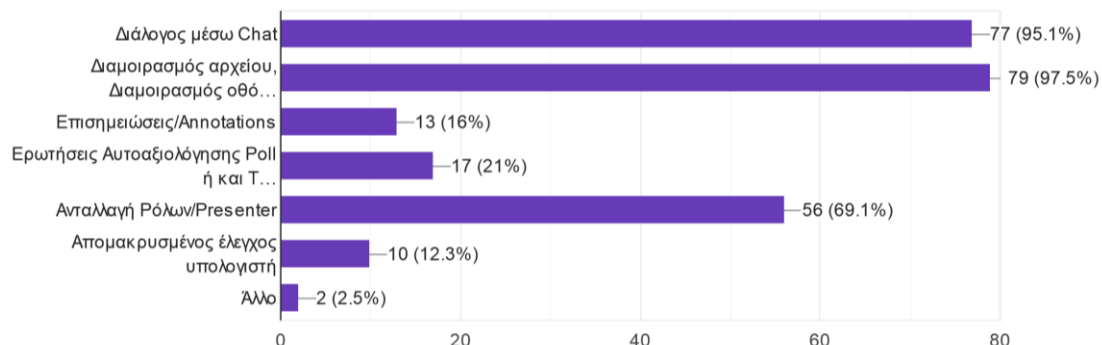

Γράφημα 11 Τρόποι διαμοιρασμού υλικού εκτός e-class

Ο διαμοιρασμός εκπαιδευτικού υλικού εκτός της πλατφόρμας ασύγχρονης διδασκαλίας έγινε κατά κύριο λόγο μέσω e – mail (97,5%) και δευτερευόντως μέσω εφαρμογών όπως Dropbox, Google Drive, One Drive (37,5%) και File Transfer (22,5%). Το

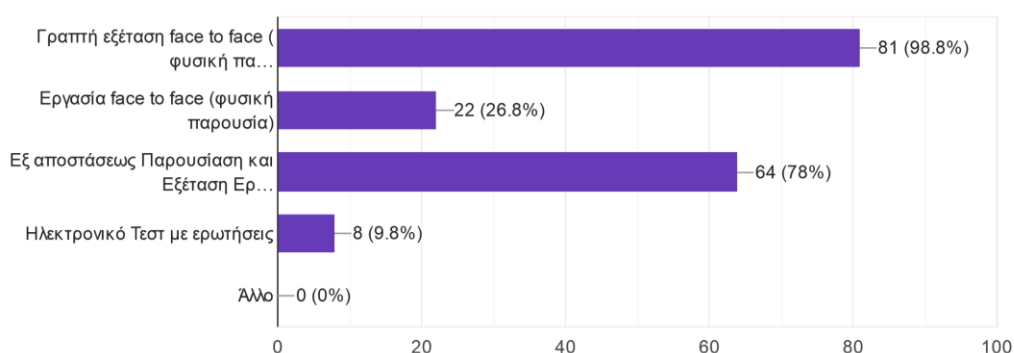

ηλεκτρονικό ταχυδρομείο φαίνεται να είναι η κυριότερη εναλλακτική του e – class, πιθανότατα για λόγους ευκολίας χρήσης.

Γράφημα 12 Εργαλεία του Webex που χρησιμοποιήθηκαν

Τα εργαλεία της πλατφόρμας σύγχρονης διδασκαλίας Webex που χρησιμοποιήθηκαν σχεδόν καθολικά ήταν ο διαμοιρασμός αρχείων ή οθόνης (97,5%) και ο διάλογος μέσω chat (95,1%). Αρκετά χρησιμοποιήθηκε και η ανταλλαγή ρόλων μέσω της ανάθεσης του ρόλου του παρουσιαστή της διάλεξης σε εκπαιδευόμενο (69,1%) , ενώ λιγότερο χρησιμοποιήθηκαν οι ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης της πλατφόρμας (poll) (21%), οι επισημειώσεις (annotations) (16%) και ο απομακρυσμένος έλεγχος του υπολογιστή (12,3%). Όπως και στο e-class, παρατηρείται και στο Webex η τάση χρησιμοποίησης μόνο ορισμένων βασικών και απολύτως απαραίτητων εργαλείων της πλατφόρμας.

Γράφημα 13 Τρόποι διεξαγωγής των εξετάσεων

Τα μαθήματα εξετάστηκαν με φυσική παρουσία στους χώρους της ΕΣΔΔΑ (98,8%), ενώ η παρουσίαση και η εξέταση των εργασιών έγινε τόσο διαδικτυακά (78%) όσο και με φυσική παρουσία (26,8%). Υπήρχαν μαθήματα που εξετάστηκαν και διαδικτυακά,

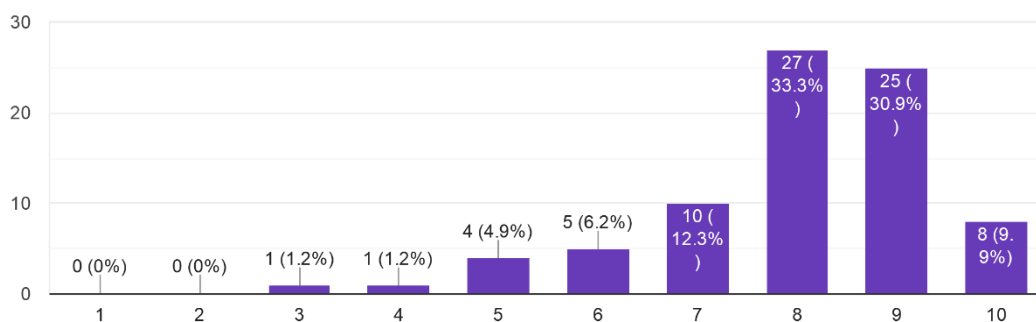
μέσω ηλεκτρονικού τεστ με ερωτήσεις (9,8%). Το μεγάλο ποσοστό των εξετάσεων στους χώρους της ΕΣΔΔΑ σημαίνει ότι η εκπαιδευτική διαδικασία στην ΕΣΔΔΑ δεν ήταν αμιγώς εξ αποστάσεως, αλλά μια μορφή μικτής διδασκαλίας (blended learning).

Γράφημα 14 Τα εργαλεία αυτοαξιολόγησης που χρησιμοποιήθηκαν

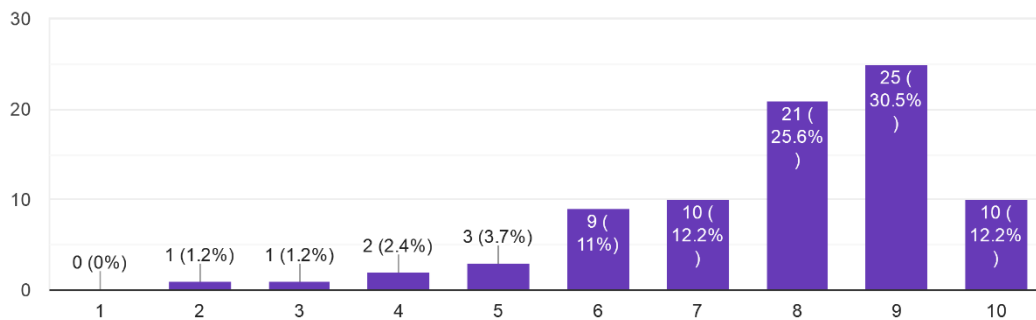
Κατά την εξ αποστάσεως διαδικασία, η αυτοαξιολόγηση έγινε μέσω ερωτήσεων στη διαδικτυακή πλατφόρμα Google Form (35,2%), στην πλατφόρμα ασύγχρονης διδασκαλίας Webex μέσω του εργαλείου poll (29,6%) και με ερωτήσεις στην πλατφόρμα ασύγχρονης διδασκαλίας e – class (24,1%). Αυτοαξιολόγηση έγινε και με άλλους τρόπους (35,2%). Τα εργαλεία των e – class και Webex για σκοπούς αυτοαξιολόγησης αξιοποιούνται επαρκώς, όχι όμως αποκλειστικά.

3.2.4. Αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας

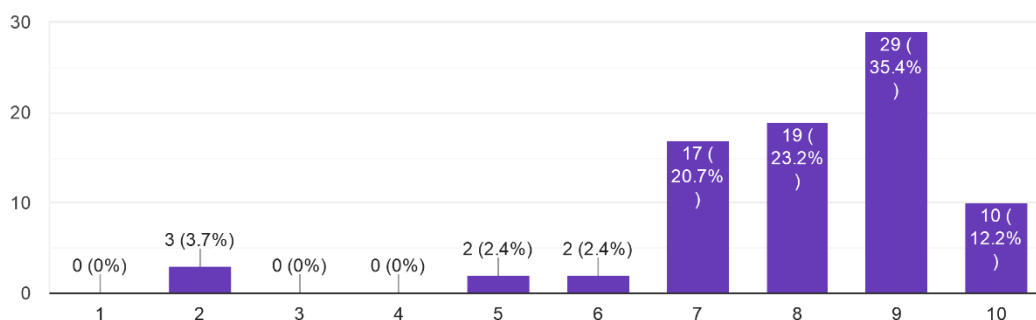
Γράφημα 15 Αξιολόγηση ευχρηστίας εργαλείων ασύγχρονης εκπαίδευσης

Η ευχρηστία των εργαλείων της ασύγχρονης εκπαίδευσης αξιολογείται με μέσο όρο 8 από τους εκπαιδευόμενους, γεγονός που φανερώνει ότι η πλατφόρμα e – class χαρακτηρίζεται από ευκολία χρήσης.

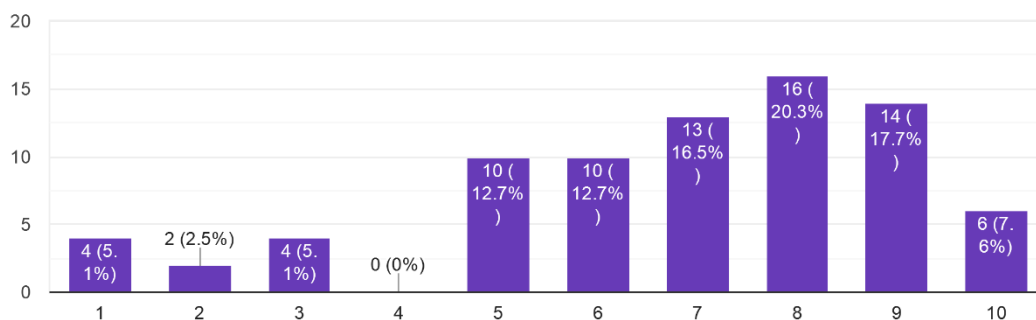
Γράφημα 16 Αξιολόγηση εκπαίδευσης στις πλατφόρμες από ΕΣΔΔΑ

Η εκπαίδευση που παρέιχε η ΕΣΔΔΑ στη χρήση των πλατφορμών σύγχρονης και ασύγχρονης εκπαίδευσης αξιολογείται με μέσο όρο 7,87. Οι σπουδαστές χαρακτηρίζουν αρκετά επαρκή την εκπαίδευση που έλαβαν, με κάποια περιθώρια βελτίωσης.

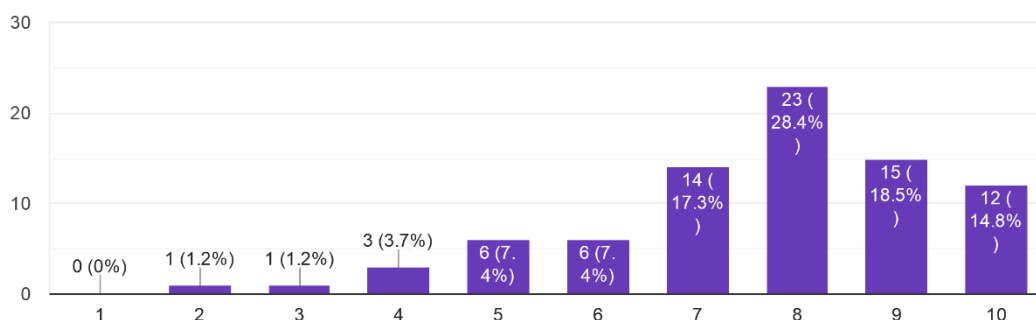
Γράφημα 17 Αξιολόγηση τεχνικής υποστήριξης από την ΕΣΔΔΑ

Η τεχνική υποστήριξη που παρέιχε η ΕΣΔΔΑ την περίοδο της ΕξΑΕ αξιολογείται με μέσο όρο 8,05. Οι σπουδαστές παρουσιάζονται ικανοποιημένοι από την ποιότητα της τεχνικής υποστήριξης που έλαβαν.

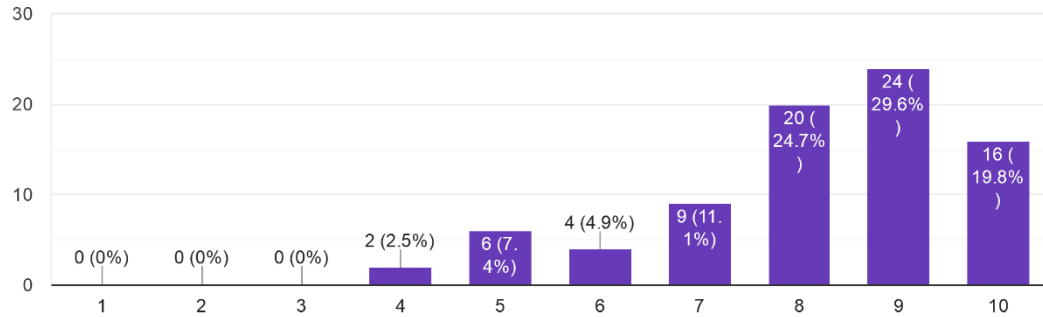
Γράφημα 18 Αξιολόγηση παροχής αδειών χρήσης λογισμικού

Η παροχή των αδειών χρήσης λογισμικού για τις ανάγκες της εκπαίδευσης αξιολογείται με μέσο όρο 6,77 . Η χαμηλότερη βαθμολογία σε σχέση με τις υπόλοιπες αξιολογήσεις οφείλεται στο ότι τα Τμήματα Γενικής Διοίκησης, Αναπτυξιακών – Περιφερειακών Πολιτικών και Ψηφιακής Πολιτικής δεν κατορθώθηκε να αποκτήσουν άδεια χρήσης του προγράμματος MS Project, απαραίτητου για το μάθημα *Διαχείριση Έργων*.

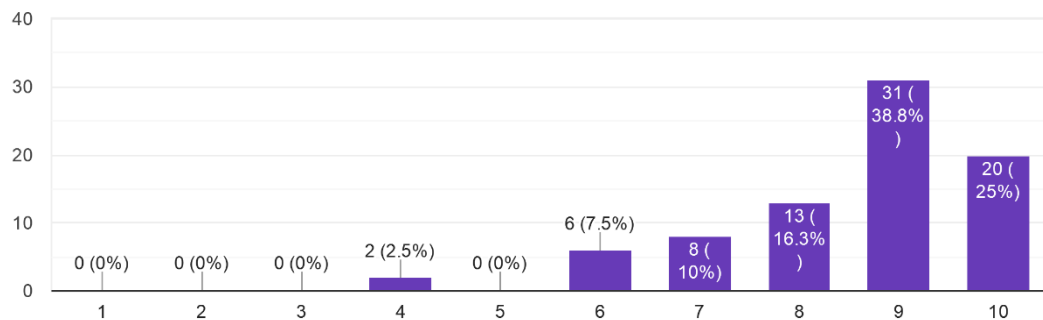
Γράφημα 19 Αξιολόγηση καταλληλότητας εξ αποστάσεως υλικού

Η καταλληλότητα του εκπαιδευτικού υλικού της ΕΞΑΕ αξιολογείται με μέσο όρο 7,65. Οι σπουδαστές δηλώνουν την ικανοποίησή τους και για αυτό το τμήμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

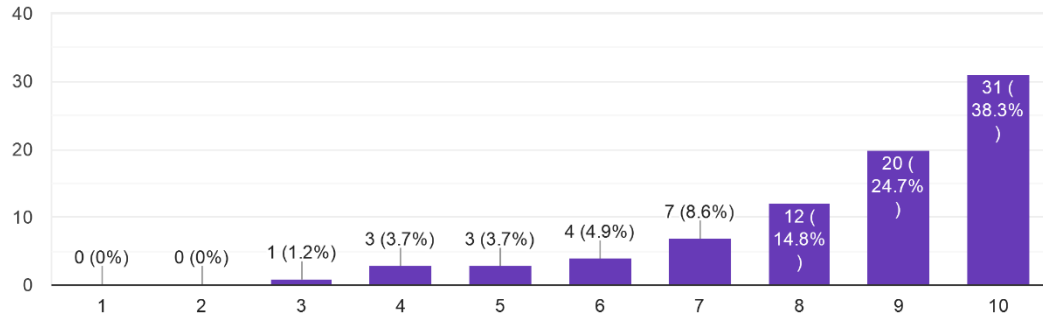
Γράφημα 20 Αξιολόγηση εξ αποστάσεως ημερίδων

Οι εξ αποστάσεως ημερίδες – διαλέξεις αξιολογούνται με μέσο όρο 8,16 . Αυτή η νέα μορφή διαλέξεων προσωπικότητας θεωρείται πολύ ενδιαφέρουσα για τους σπουδαστές.

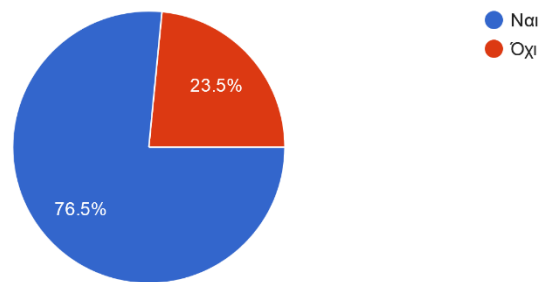
Γράφημα 21 Αξιολόγηση ανταπόκρισης και συμμετοχής εκπαιδευτών

Η ανταπόκριση και η συμμετοχή των εκπαιδευτών αξιολογείται από τους σπουδαστές με μέσο όρο 8,54 . Είναι ο μεγαλύτερος μέσος όρος αξιολόγησης στα ερωτήματα αυτής της έρευνας, γεγονός που δείχνει τη μεγάλη ικανοποίηση των σπουδαστών της ΕΣΔΔΑ από το έργο των διδασκόντων.

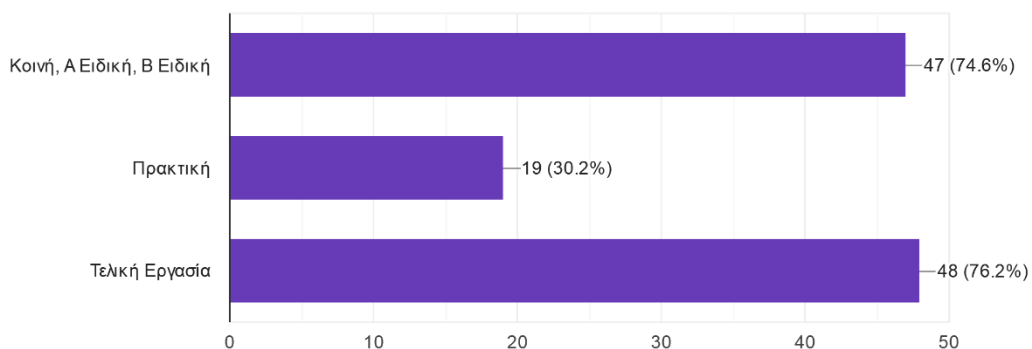
Γράφημα 22 Αξιολόγησης χρησιμότητας ΕξΑΕ

Η χρησιμότητα της ΕξΑΕ αξιολογείται από τους σπουδαστές με μέσο όρο 8,51. Συμπεραίνουμε ότι η διαδικασία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην ΕΣΔΔΑ θεωρείται πολύ χρήσιμη από τους διδασκόμενους.

Γράφημα 23 Αναγκαιότητα ένταξης ΕξΑΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία

Το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών (76,5%) εκτιμά ότι η ΕξΑΕ μπορεί να ενταχθεί στην κανονική εκπαιδευτική διαδικασία της ΕΣΔΔΑ, κάτι που επιβεβαιώνει τη συνολικά καλή εικόνα για την εξ αποστάσεως διαδικασία που έχουν οι εκπαιδευόμενοι.

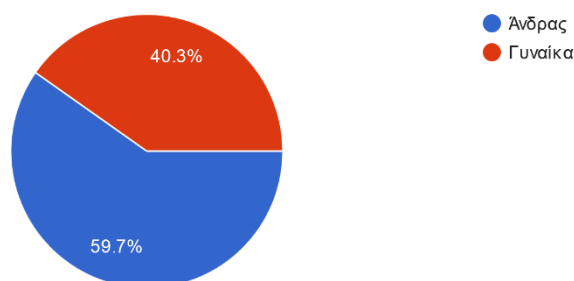
Γράφημα 24 Φάσεις επιθυμητής ένταξης ΕΞΑΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία

Καθώς έχουν γνωρίσει πια τα κύρια χαρακτηριστικά της ΕΞΑΕ, οι σπουδαστές επιθυμούν να ενταχθεί στη Φάση της Τελικής Εργασίας (76,2%), στις Φάσεις διδασκαλίας των μαθημάτων (Κοινή, Α Ειδική, Β Έιδική) (74,6%) και λιγότερο στη φάση της Πρακτικής Άσκησης (30,2%).

3.3 Η αξιολόγηση της ΕξΑΕ από τους εκπαιδευτές

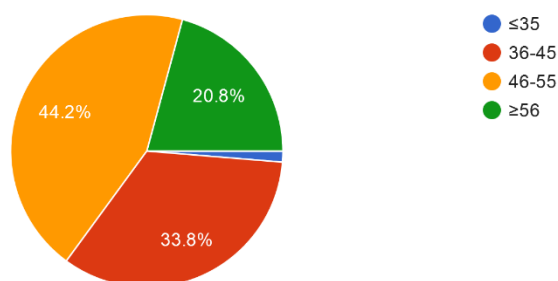
Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε σε 130 εκπαιδευτές που δίδαξαν κατά τη διάρκεια της ΕξΑΕ στην ΕΣΔΔΑ και απάντησαν 77, με δείκτη απόκρισης (response rate) 59%.

3.3.1 Γενικά στοιχεία

Γράφημα 25 Φύλο των εκπαιδευτών

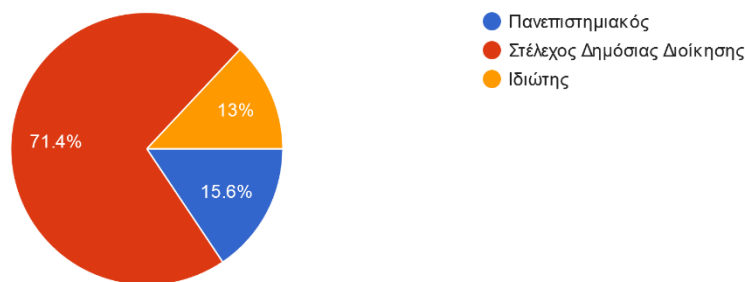
Παρατηρείται μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής στην έρευνα ανδρών (59,7%) παρά γυναικών (40,3%). Το ποσοστό, όμως, αυτό είναι αναμενόμενο, καθώς η κατανομή των εκπαιδευτών της Β' Ειδικής Φάσης Σπουδών στην ΕΣΔΔΑ είναι 61% άνδρες και 39% γυναίκες.

Γράφημα 26 Ηλικία των εκπαιδευτών

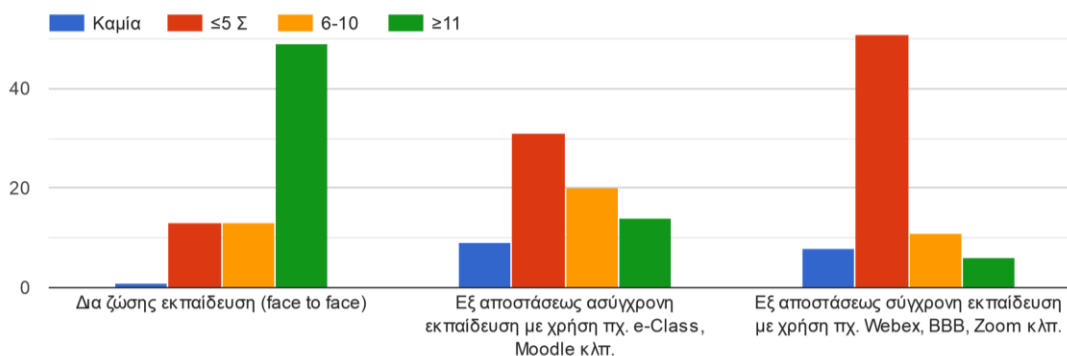
Η πλειοψηφία των εκπαιδευτών ανήκει στην ηλικιακή κατηγορία 46-55 ετών (44,2%). Κατά 33,8% η ηλικία τους είναι μεταξύ 36 και 45 ετών, ενώ κατά 20,8% η ηλικία τους είναι άνω των 56 ετών. Ηλικία κάτω των 35 ετών έχει ένας μόνο εκπαιδευτής, που αντιστοιχεί στο 1,3% των εκπαιδευτών.

Γράφημα 27 Ιδιότητα των εκπαιδευτών

Η μεγάλη πλειοψηφία των εκπαιδευτών που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο είναι στελέχη της Δημόσιας Διοίκησης (71,4%). Το γεγονός αυτό δεν μας εκπλήσσει, καθώς τα μαθήματα της Β΄Ειδικής Φάσης σπουδών εστιάζουν σε ζητήματα ειδικού ενδιαφέροντος της Δημόσιας Διοίκησης. Οι υπόλοιποι διδάσκοντες είναι είτε πανεπιστημιακοί (15,6%), είτε ιδιώτες (13%). Η κατανομή των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι παρόμοια με την κατανομή των ιδιοτήτων του συνόλου των εκπαιδευτών της Β΄ Ειδικής Φάσης Σπουδών στην ΕΣΔΔΑ (71,3% στελέχη της Δημόσιας Διοίκησης, 16,9% πανεπιστημιακοί και 11,8% ιδιώτες).

Γράφημα 28 Διδακτική εμπειρία των εκπαιδευτών

Στη δια ζώσης εκπαίδευση, η πλειοψηφία των εκπαιδευτών (64%) έχει μεγάλη εμπειρία, άνω των 11 ετών. Εμπειρία μεταξύ 6 και 10 ετών έχει το 17%, ενώ εμπειρία κάτω των 5 ετών έχει το 17% των εκπαιδευτών.

Στην εξ αποστάσεως ασύγχρονη εκπαίδευση, η πλειοψηφία των εκπαιδευτών έχει μικρή εμπειρία κάτω των 5 ετών (40%). Εμπειρία μεταξύ 6 και 10 ετών έχει το 26%, ενώ μεγάλη εμπειρία, άνω των 11 ετών, στην ασύγχρονη εκπαίδευση έχει το 18% των διδασκόντων.

Στην εξ αποστάσεως σύγχρονη εκπαίδευση, η πλειοψηφία των εκπαιδευτών έχει μικρή εμπειρία, κάτω των 5 ετών, σε ποσοστό 66%. Επιπλέον, καθόλου εμπειρία είχε το 8% των συμμετεχόντων στην έρευνα. Συμπεραίνεται ότι υπάρχει ανάγκη εκπαίδευσης των διδασκόντων στα εργαλεία της ασύγχρονης εκπαίδευσης. Εμπειρία 6 με 10 έτη έχει το 14%, ενώ μεγάλη εμπειρία, άνω των 11 ετών, έχει μόλις το 6% των διδασκόντων.

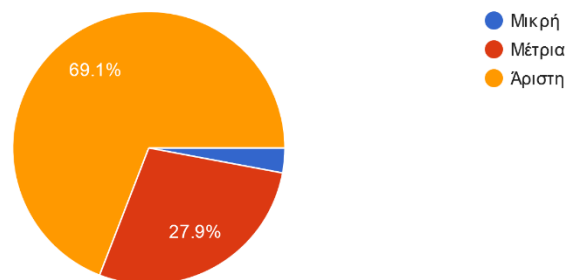
<i>ΕΙΔΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ</i>	<i>ΓΡΑΠ ΤΗ ΕΞΕΤ ΑΣΗ</i>	<i>ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ</i>	<i>ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣ ΕΩΣ ΠΑΡΟΥΣΙ ΑΣΗ</i>	<i>ΗΛΕΚ ΤΡΟΝΙ ΚΟ ΤΕΣΤ</i>	<i>ΑΛ Λ ΟΣ</i>	<i>ΣΥΝΟ ΛΟ ΕΞΕΤΑ ΣΕΩΝ</i>
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	6	5	14	3	2	30
ΆΛΛΟ ΜΑΘΗΜΑ	10	1	10	2	4	27
ΔΙΚΑΙΟ	3	3	5	2	1	14
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	5	1	6	0	1	13
ΤΠΕ	0	3	6	1	0	10
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	4	1	4	0	1	10
ΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ	1	1	5	0	1	8
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΡΓΩΝ	2	0	0	3	0	5
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ	0	1	3	1	0	5
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	1	0	2	1	0	4
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ	1	1	1	0	0	3
ΗΜΕΡΙΔΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	0	0	2	0	1	3
ΗΜΕΡΙΔΑ ΙΣΟΤΗΤΑ ΦΥΛΩΝ	0	0	2	1	0	3

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	1	1	0	0	0	2
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΕΩΧΩΡΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ	0	0	0	1	0	1
ΗΜΕΡΙΔΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ	0	0	1	0	0	1
ΕΙΔΟΣ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΣΥΝΟΛΟ	34	18	61	15	11	139

Πίνακας 1 Τα μαθήματα και ο τρόπος εξέτασής τους

Στον παραπάνω πίνακα καταγράφονται το είδος των μαθημάτων και ο τρόπος εξέτασής τους, όπως απαντήθηκαν στο ερωτηματολόγιο από τους εκπαιδευτές. Τα περισσότερα μαθήματα που διδάχτηκαν ανήκαν στα πεδία της Δημόσιας Διοίκησης, του Δικαίου, των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) και της Οικονομίας. Ο συνηθέστερος τρόπος εξέτασης των μαθημάτων ήταν η Παρουσίαση εργασιών των σπουδαστών εξ αποστάσεως (61 εξετάσεις) και η Γραπτή εξέταση διά ζώσης (34 εξετάσεις), γεγονός που αποδεικνύει ότι η διδασκαλία στην ΕΣΔΔΑ πήρε τη μορφή μικτής ή υβριδικής διδασκαλίας (blended learning).

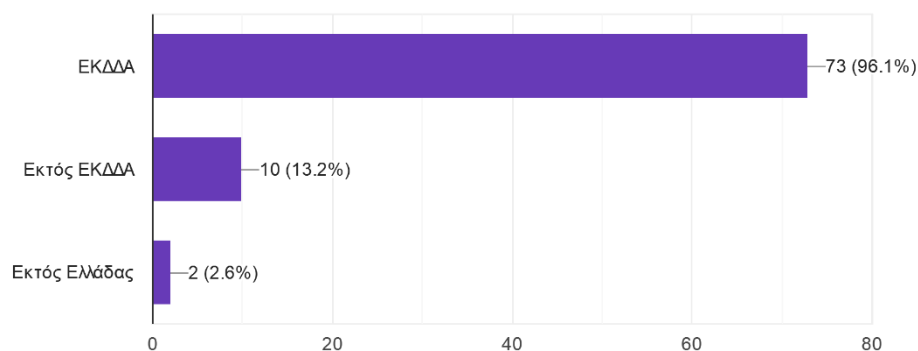
Ο χαμηλός αριθμός των εξετάσεων που διεξήχθησαν με ηλεκτρονικό τρόπο (15 σε σύνολο 139 εξεταστικών διαδικασιών) αποδεικνύει την ανάγκη ψηφιοποίησης της διαδικασίας. Για να υλοποιηθεί μια αμιγώς εξ αποστάσεως διδασκαλία, θα πρέπει και οι εξετάσεις να διενεργούνται εξ αποστάσεως, με την αξιοποίηση των εργαλείων των πλατφορμών Webex και e – class.

Γράφημα 29 Ικανοποίηση των διδασκόντων από την προσαρμογή του προγράμματος

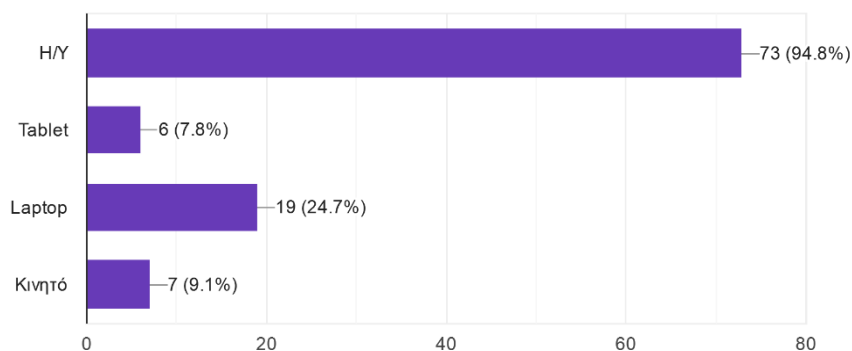
Οι εκπαιδευτές εμφανίζονται πλήρως ικανοποιημένοι από την προσαρμογή του προγραμματισμού για τις ανάγκες της ΕξΑΕ σε ποσοστό 69,1%. Μέτρια ικανοποιημένοι δηλώνουν το 27,9% των εκπαιδευτών, ενώ λίγο ικανοποιημένοι μόλις

το 2,9%. Συμπεραίνεται ότι οι προσαρμογές του χρονοπρογράμματος κρίνονται επιτυχείς.

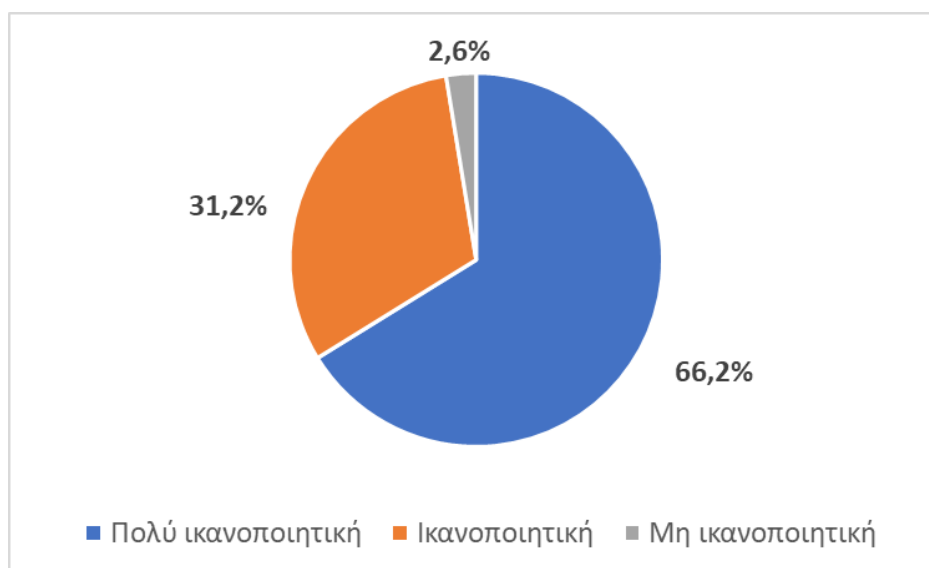
Γράφημα 30 Χώροι διδασκαλίας των εκπαιδευτών

Στην πλειοψηφία τους (ποσοστό 96,1%) οι εκπαιδευτές δίδαξαν τα μαθήματά τους από τους χώρους της ΕΣΔΔΑ. Ορισμένοι δίδαξαν και εκτός ΕΣΔΔΑ (σε ποσοστό 13,2%), γεγονός αναμενόμενο αφού κάποιοι διδάσκοντες ανήκαν σε ευπαθείς ομάδες. Ένας μικρός αριθμός εκπαιδευτών (το 2,6% των συμμετεχόντων) δίδαξε εκτός Ελλάδας. Το συμπέρασμα είναι ότι υπάρχει ένας αριθμός εκπαιδευτών εντός και εκτός Ελλάδας που μπορούν να συνεισφέρουν και δεν μπορούν να παραβρίσκονται στους χώρους της ΕΣΔΔΑ για να διδάσκουν, γεγονός που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στο σχεδιασμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην τυπική διαδικασία είναι επομένως χρήσιμη και για την εξασφάλιση της συμμετοχής υψηλού και εγνωσμένου κύρους διδασκόντων.

Γράφημα 31 Μέσα πρόσβασης στην ΕΞΑΕ των εκπαιδευτών

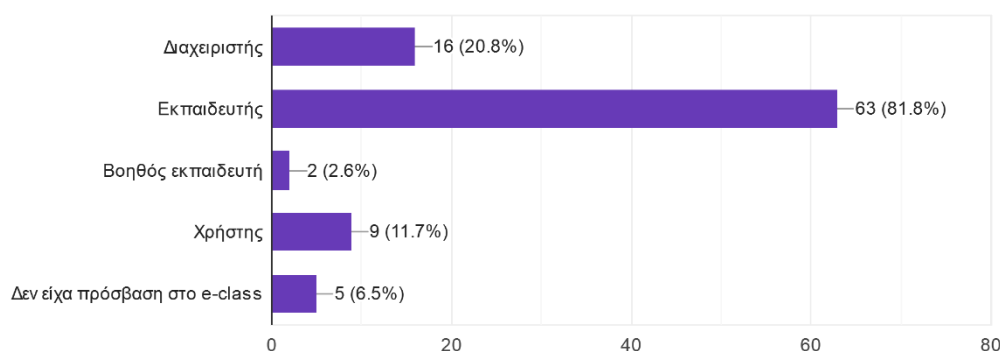
Αφού είχε σχεδιαστεί να διδάσκουν από τις εγκαταστάσεις της ΕΣΔΔΑ, είναι αναμενόμενο το μεγάλο ποσοστό χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών (94,8%) από τους εκπαιδευτές για τις ανάγκες της ΕξΑΕ. Χρησιμοποίησαν επίσης φορητούς υπολογιστές (laptop) (24,7%), κινητά τηλέφωνα (9,1%) και tablet (7,8%). Συμπεραίνεται η ανάγκη εξασφάλισης πολυκαναλικότητας για τις εφαρμογές που χρησιμοποιούνται στην ΕξΑΕ, δηλαδή να είναι διαθέσιμες σε διάφορες συσκευές, όπως tablet, κινητά τηλέφωνα κλπ.

Γράφημα 32 Ικανοποίηση από ταχύτητα πρόσβασης στο διαδίκτυο

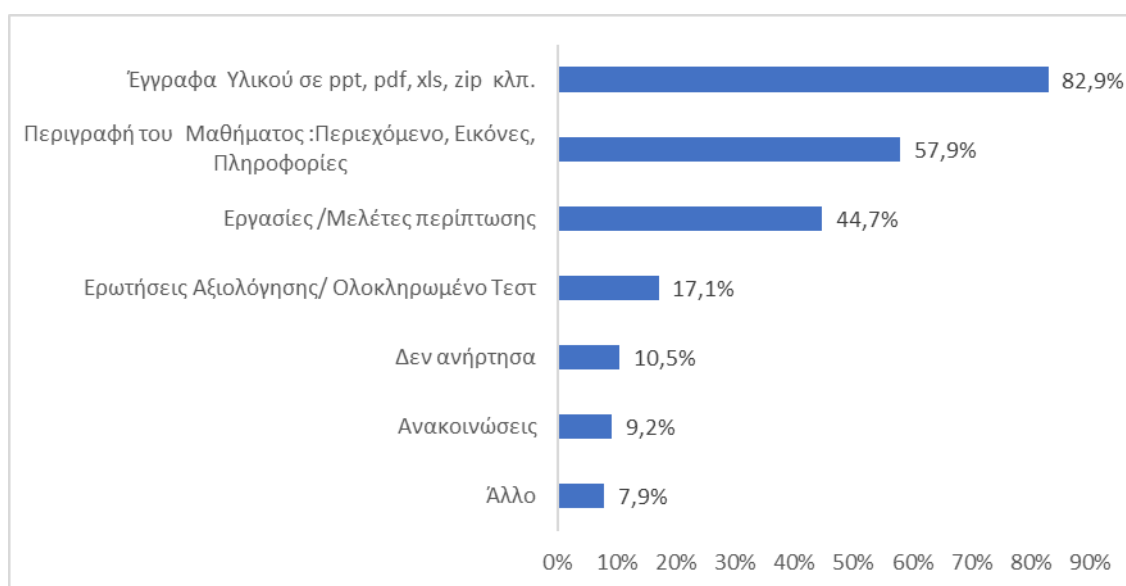
Οι εκπαιδευτές δηλώνουν πολύ ικανοποιημένοι από την ταχύτητα πρόσβασης στο διαδίκτυο στις εγκαταστάσεις του ΕΚΔΔΑ σε ποσοστό 66,2%. Ικανοποιημένο δηλώνει το 31,2% των διδασκόντων, ενώ τη μη ικανοποίησή τους δηλώνει μόλις το 2,6% των διδασκόντων.

3.3.2 Η ασύγχρονη εκπαίδευση στην ΕΣΔΔΑ

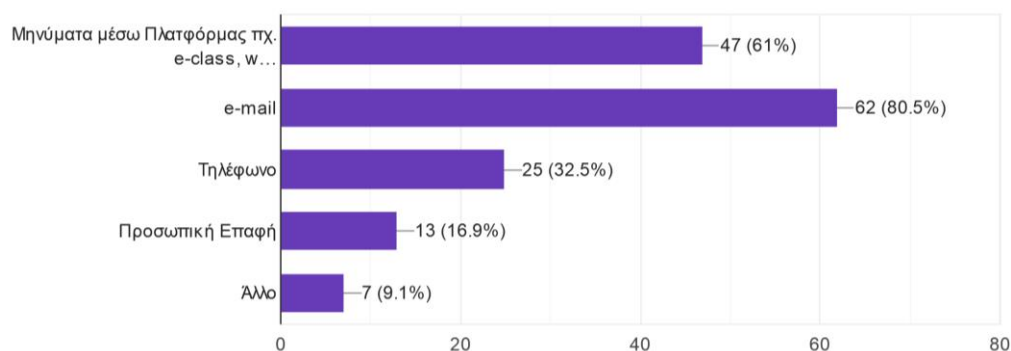
Γράφημα 33 Ρόλοι πρόσβασης στο e - class

Στην πλατφόρμα ασύγχρονης διδασκαλίας e – class, οι διδάσκοντες είχαν πρόσβαση με το ρόλο του εκπαιδευτή (81,8%), με την ιδιότητα του διαχειριστή (20,8%), ως απλοί χρήστες (11,7%) ή ως βοηθοί εκπαιδευτών (2,6%). Μόνο το 6,5% των εκπαιδευτών δεν είχε καθόλου πρόσβαση στο e – class. Συμπεραίνεται ότι ο αναβαθμισμένος ρόλος στην πλατφόρμα ασύγχρονης διδασκαλίας e – class που δόθηκε για πρώτη φορά στους εκπαιδευτές για την ικανοποίηση των αναγκών της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αξιοποιήθηκε από αυτούς σχεδόν καθολικά.

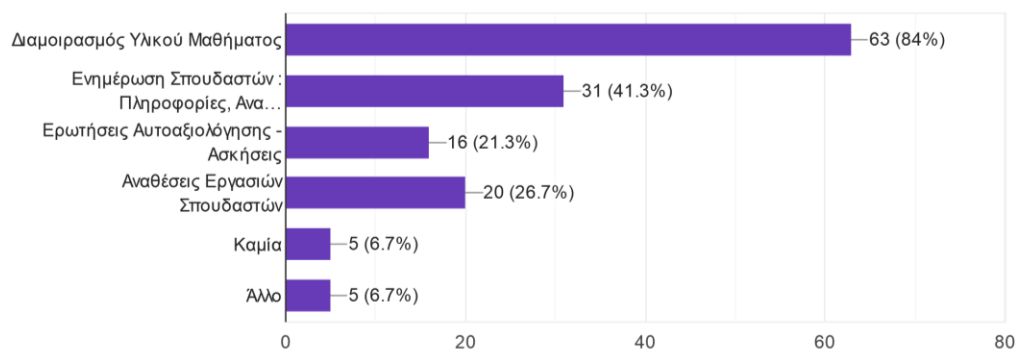
Γράφημα 34 Υλικό που ανάρτησαν στο e - class

Η πλειοψηφία των εκπαιδευτών (82,9%) ανάρτησε στο e – class εκπαιδευτικούς πόρους, όπως παρουσιάσεις, έγγραφα κειμένου, λογιστικά φύλλα και έγγραφα σε συμπιεσμένη μορφή. Το 57,9% των εκπαιδευτών ανάρτησε παρουσιάσεις των μαθημάτων που δίδαξε, το 44,7% εργασίες και μελέτες περίπτωσης που έπρεπε να ολοκληρώσουν οι σπουδαστές, το 17,1% ολοκληρωμένα τεστ αξιολόγησης, το 9,2% ανακοινώσεις σχετικές με το μάθημα και το 7,9% άλλου τύπου υλικό. Το 10,5% των εκπαιδευτών δεν ανέβασε καθόλου υλικό.

Γράφημα 35 Τρόποι επικοινωνίας εκπαιδευτών - σπουδαστών

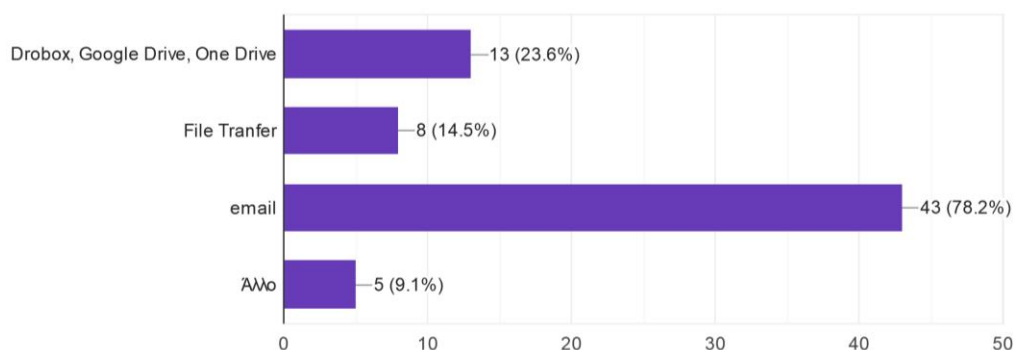
Για τους σκοπούς του μαθήματος, το 80,5% των εκπαιδευτών επικοινωνούσε με τους σπουδαστές μέσω μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Την πλατφόρμα e – class αξιοποίησε για σκοπούς επικοινωνίας το 61% των εκπαιδευτών, ενώ το 32,5% χρησιμοποίησε τηλέφωνο και το 16,9% επικοινωνήσε διά ζώσης. Το 9,1% των εκπαιδευτών χρησιμοποίησε και άλλους τρόπους επικοινωνίας. Παρατηρείται ότι η δυνατότητα επικοινωνίας που δίνει η πλατφόρμα e – class χρησιμοποιείται λιγότερο σε σχέση με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, πιθανόν για λόγους συνήθειας.

Γράφημα 36 Ενέργειες μαθήματος μέσω e - class

Η ασύγχρονη πλατφόρμα ΕξΑΕ e -class χρησιμοποιήθηκε κυρίως για διαμοιρασμό εκπαιδευτικού υλικού του μαθήματος σε ποσοστό 84%. Επίσης, χρησιμοποιήθηκε για την ενημέρωση των σπουδαστών μέσω ανακοινώσεων (41,3%), για αναθέσεις εργασιών στους σπουδαστές (26,7%), για ερωτήσεις και ασκήσεις αυτοαξιολόγησης (21,3%) ή και για άλλους σκοπούς (6,7%). Η πλατφόρμα δεν χρησιμοποιήθηκε καθόλου από το 6,7% των διδασκόντων. Καθώς παρατηρείται ευρεία χρήση του e-class

για διαμοιρασμό υλικού, συμπεραίνεται η ανάγκη δημιουργίας ενός αποθετηρίου μαθησιακών αντικειμένων (learning objects) για την καλύτερη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

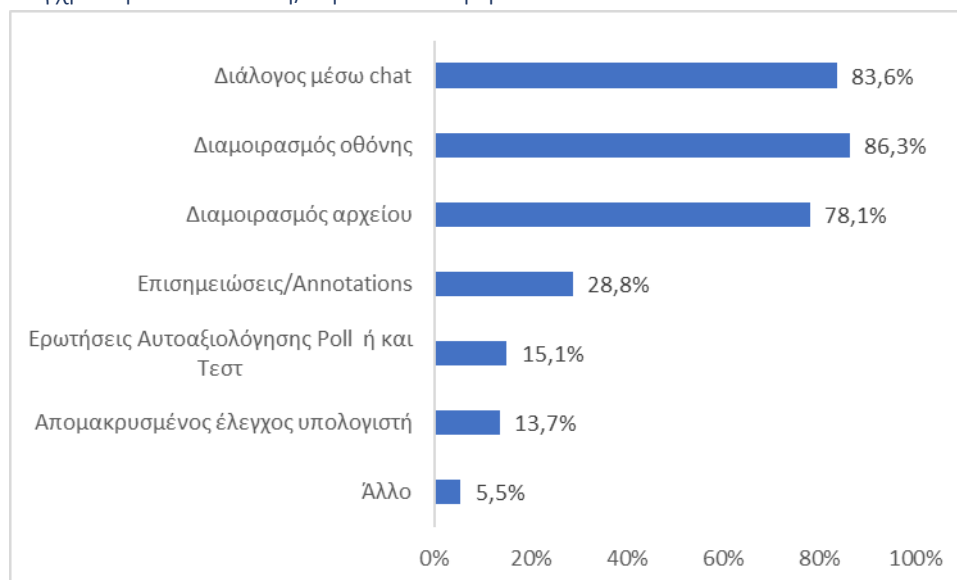

Γράφημα 37 Τρόποι διαμοιρασμού υλικού εκτός e - class

Όταν χρειάστηκε να γίνει επιπλέον διαμοιρασμός εκπαιδευτικού υλικού στους σπουδαστές εκτός e – class, χρησιμοποιήθηκε σε μεγάλο ποσοστό το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (78,2%) και λιγότερο πλατφόρμες όπως το Dropbox, το Google Drive ή το One Drive (23,6%). Η υπηρεσία File Transfer χρησιμοποιήθηκε σε ποσοστό 14,5% , ενώ άλλους τρόπους διαμοιρασμού υλικού χρησιμοποίησε το 9,1% των διδασκόντων. Το συμπέρασμα είναι ότι οι πολλοί και διαφορετικοί τρόποι διαμοιρασμού εκπαιδευτικού υλικού αποτελούν ένα πρόβλημα, που όμως λύνεται με τη δημιουργία ενός αποθετηρίου ψηφιακών αντικειμένων και με την ανοικτή διάθεση εκπαιδευτικών πόρων.

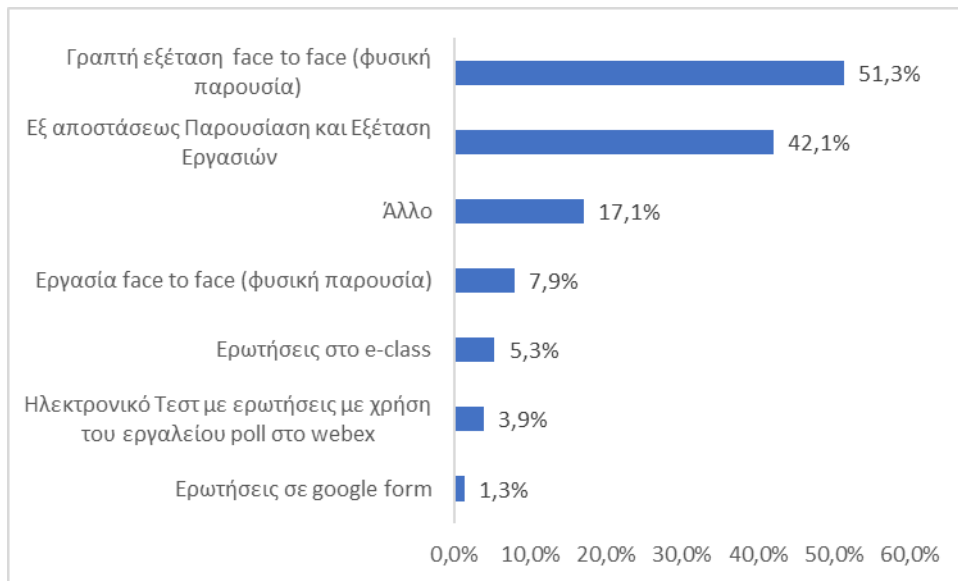

3.3.3 Σύγχρονη Εκπαίδευση/Τηλεδιάσκεψη

Γράφημα 38 Χρήση εργαλείων του Webex

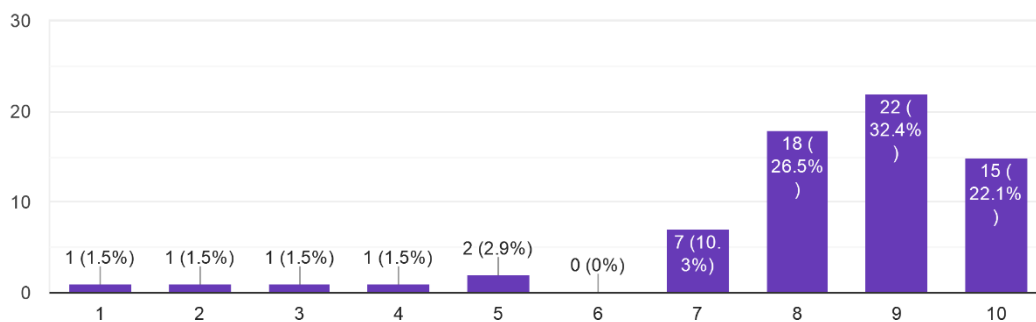
Κατά τη χρήση της πλατφόρμας σύγχρονης διδασκαλίας Webex, οι εκπαιδευτές κατά κύριο λόγο χρησιμοποίησαν τα εργαλεία του διαμοιρασμού οθόνης (86,3%), του διαλόγου με τους σπουδαστές μέσω chat (83,6%) και του διαμοιρασμού αρχείου (78,1%). Επίσης, χρησιμοποίησαν τις επισημειώσεις (annotations) σε ποσοστό 28,8%, τις ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης (poll) σε ποσοστό 15,1% και τον απομακρυσμένο έλεγχο υπολογιστή σε ποσοστό 13,7%. Άλλα εργαλεία του webex χρησιμοποίησαν σε ποσοστό 5,5%. Συμπεραίνεται ότι δεν υπήρχε αξιοποίηση όλων των λειτουργιών της πλατφόρμας από τους εκπαιδευτές. Αυτές οι λειτουργίες, που βελτιώνουν την εκπαιδευτική διαδικασία, μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο μέλλον από τους διδάσκοντες μετά από περαιτέρω εκπαίδευσή τους στη χρήση της πλατφόρμας.

Γράφημα 39 Τρόποι εξέτασης των μαθημάτων

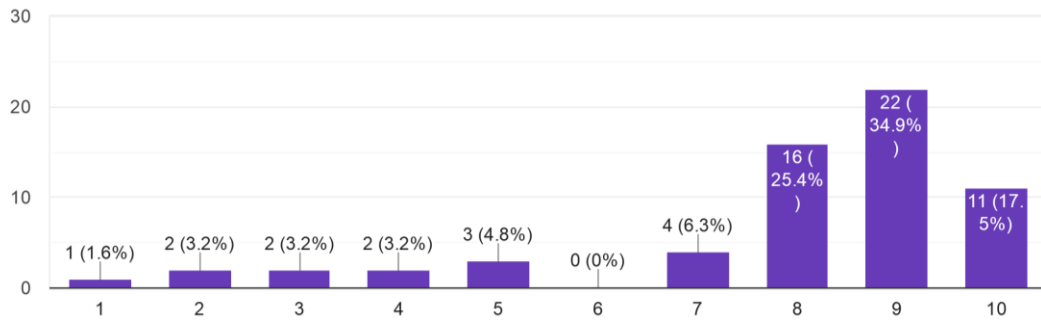
Τα μαθήματα που δίδαξαν οι εκπαιδευτές εξετάστηκαν κατά κύριο λόγο με γραπτές εξετάσεις με φυσική παρουσία των σπουδαστών (51,3%) και με εξ αποστάσεως παρουσίαση και προφορική εξέταση των εργασιών των σπουδαστών (42,1%). Με παρουσίαση εργασιών με φυσική παρουσία των σπουδαστών εξέτασε το 7,9% των εκπαιδευτών, με ερωτηματολόγιο στο e - class εξέτασε το 5,3% των εκπαιδευτών και με ερωτηματολόγιο στο webex (poll) το 3,9%. Ερωτηματολόγιο στη διαδικτυακή πλατφόρμα Google forms χρησιμοποίησε το 1,3% των εκπαιδευτών, ενώ άλλους τρόπους εξέτασης χρησιμοποίησε το 17,1% των διδασκόντων.

3.3.4. Γενική Αξιολόγηση της Εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας

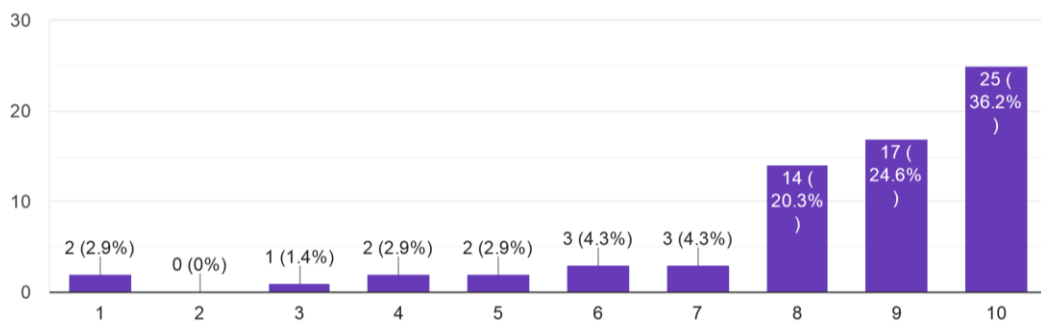
Γράφημα 40 Αξιολόγηση ευχρηστίας εργαλείων ΕξΑΕ

Η ευχρηστία των εργαλείων της ΕξΑΕ αξιολογείται με μέσο όρο 8,25 από τους εκπαιδευτές. Συμπεραίνουμε ότι χειρίστηκαν με σχετική ευκολία τις πλατφόρμες e - class και webex.

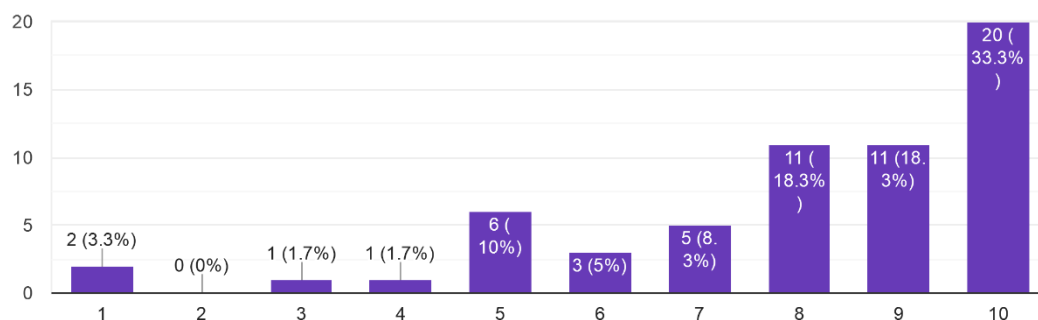
Γράφημα 41 Αξιολόγηση εκπαίδευσης διδασκόντων για χρήση των πλατφορμών

Η εκπαίδευση των διδασκόντων από το προσωπικό της ΕΣΔΔΑ στη χρήση των πλατφορμών webex και e - class αξιολογείται με μέσο όρο 7,9. Αν και αυτή η εκπαίδευση χρειάστηκε να γίνει σε έκτακτες συνθήκες, οι διδάσκοντες δηλώνουν την ικανοποίησή τους.

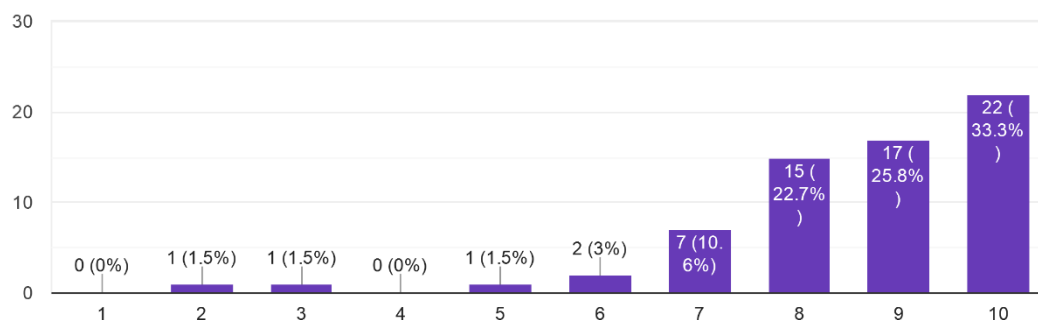
Γράφημα 42 Αξιολόγηση τεχνικής υποστήριξης από ΕΣΔΔΑ

Με μέσο όρο αξιολόγησης της τεχνικής υποστήριξης από το προσωπικό της ΕΣΔΔΑ 8,36 , οι εκπαιδευτές δηλώνουν την ικανοποίησή τους για τον τρόπο με τον οποίο ξεπεράστηκαν τα τεχνικά προβλήματα.

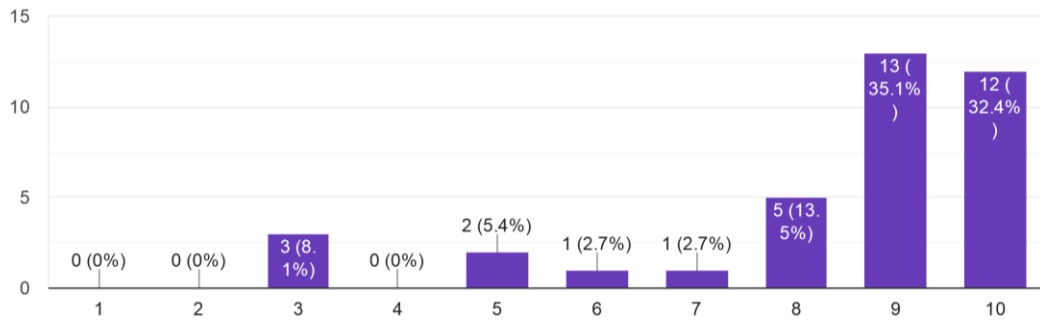
Γράφημα 43 Αξιολόγηση παροχής αδειών χρήσης λογισμικού

Η παροχή αδειών χρήσης λογισμικού για τις ανάγκες της εκπαιδευτικής διαδικασίας αξιολογείται με μέσο όρο 7,98 από τους εκπαιδευτές. Η ικανοποίηση τους θα ήταν μεγαλύτερη, αν δεν παρουσιαζόταν το πρόβλημα με την άρνηση παροχής αδειών χρήσης του προγράμματος MS Project από την εταιρεία Microsoft.

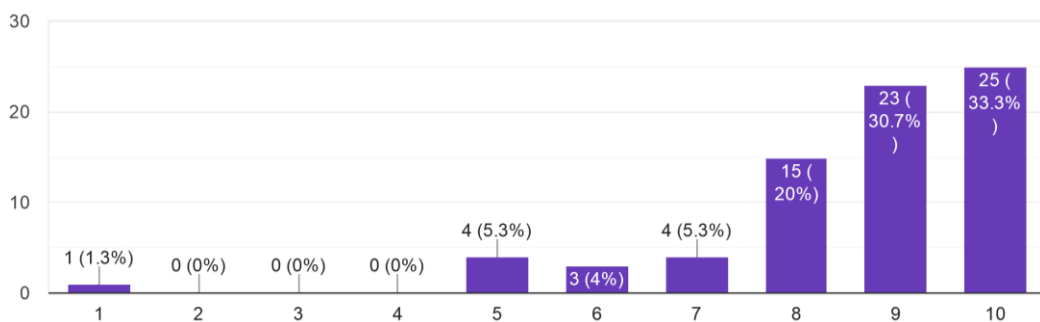
Γράφημα 44 Αξιολόγηση καταλληλότητας εξ αποστάσεως υλικού

Το εκπαιδευτικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε για τις ανάγκες της εξ αποστάσεως διαδικασίας αξιολογείται με μέσο όρο 8,55. Δηλώνεται έτσι η μεγάλη ικανοποίηση των εκπαιδευτών για το υλικό της διδασκαλίας.

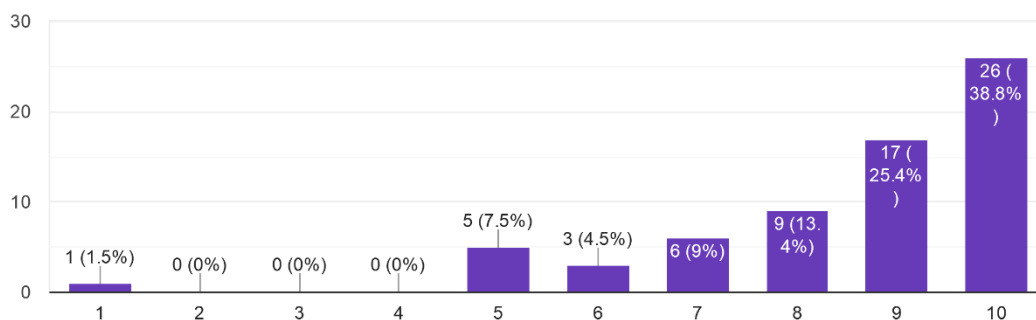
Γράφημα 45 Αξιολόγηση εξ αποστάσεως ημερίδων

Οι εκπαιδευτές, που παρακολούθησαν τις εξ αποστάσεως διαλέξεις και ημερίδες της ΕΣΔΔΑ, αξιολογούν με μέσο όρο 8,35 το νέο αυτό εγχείρημα της Σχολής. Ένα εγχείρημα που πρέπει να χαρακτηρίσουμε επιτυχημένο, βάσει αυτής της αξιολόγησης.

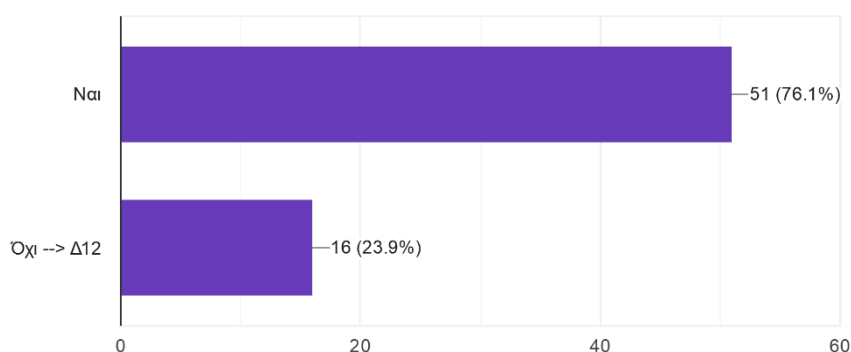
Γράφημα 46 Αξιολόγηση ανταπόκρισης και συμμετοχής σπουδαστών στην ΕΣΔΑ

Οι εκπαιδευτές αξιολογούν την ανταπόκριση και τη συμμετοχή των σπουδαστών στην εξ αποστάσεως διαδικασία με μέσο όρο 8,59. Εμφανίζονται πολύ ικανοποιημένοι από την παρουσία και τη συμπεριφορά των εκπαιδευόμενων κατά τη διάρκεια του νέου αυτού τρόπου εκπαίδευσης.

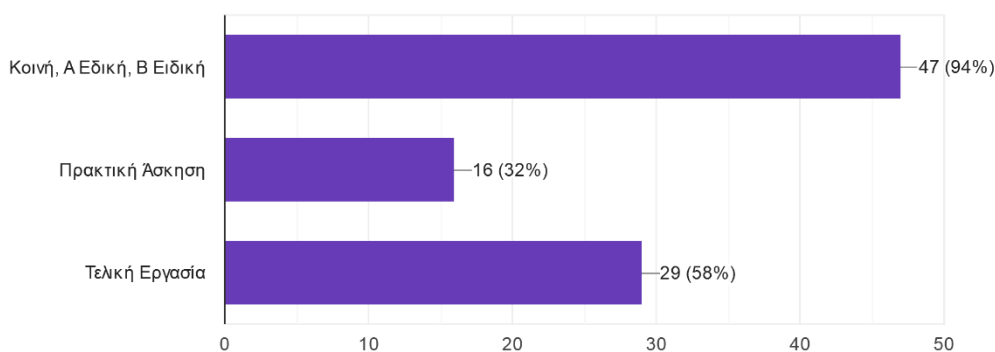
Γράφημα 47 Αξιολόγηση χρησιμότητας ΕΞΑΕ

Η χρησιμότητα της διαδικασίας εξ αποστάσεως διδασκαλίας αξιολογείται με μέσο όρο 8,52 από τους εκπαιδευτές. Ο μεγάλος βαθμός ικανοποίησης που παρατηρείται μας δείχνει τη μεγάλη αποδοχή της ΕΞΑΕ από την πλευρά των διδασκόντων.

Γράφημα 48 Επιθυμητή μελλοντική ένταξη ΕΞΑΕ στο πρόγραμμα σπουδών

Αξίζει να σημειωθεί ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτών, σε ποσοστό 76,1%, επιθυμεί τη μελλοντική ένταξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην κανονική εκπαιδευτική διαδικασία της ΕΣΔΔΑ. Μόνο το 23,9% των εκπαιδευτών θα προτιμούσε η μορφή εκπαίδευσης να παραμείνει η προϋπάρχουσα, δηλαδή διδασκαλία διά ζώσης με χρήση της πλατφόρμας ασύγχρονης εκπαίδευσης e – class.

Γράφημα 49 Επιθυμία ένταξης ΕξΑΕ ανά φάση σπουδών

Οι εκπαιδευτές που επιθυμούν την ένταξη της ΕξΑΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία της ΕΣΔΔΑ θεωρούν ότι πρέπει να ενταχθεί κατά κύριο λόγο στις φάσεις διδασκαλίας των μαθημάτων (Κοινή Φάση, Α Ειδική, Β Ειδική) σε ποσοστό 94%. Κατά τη διάρκεια της εκπόνησης Τελικής Εργασίας επιθυμεί να ενταχθεί το 58% των εκπαιδευτών και κατά τη διάρκεια της Πρακτικής Άσκησης το 32% των εκπαιδευτών.

Στην ερώτηση Δ11. *Με ποιους τρόπους μπορεί να ενταχθεί η ΕξΑΕ στην κανονική εκπαιδευτική διαδικασία της ΕΣΔΔΑ;* οι εκπαιδευτές έδωσαν 30 απαντήσεις και πρότειναν κυρίως:

- Ένα μοντέλο μικτής μάθησης, που θα περιλαμβάνει δια ζώσης και εξ αποστάσεως εκπαίδευση (11 απαντήσεις).
- Τη χρήση της ΕξΑΕ κατά τη διάρκεια της Πρακτικής Άσκησης και τη διαδικασία εκπόνησης της Τελικής Εργασίας (10 απαντήσεις).
- Τη χρήση της ΕξΑΕ μόνο σε έκτακτες συνθήκες ή όταν ο εισηγητής αδυνατεί να είναι παρών (6 απαντήσεις).

Στην ερώτηση Δ12. *Ποια είναι τα γενικότερα προβλήματα που παρατηρήσατε κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;* οι εκπαιδευτές έδωσαν 52 απαντήσεις και εστίασαν κυρίως:

- Στην έλλειψη αλληλεπίδρασης διδάσκοντος – εκπαιδευόμενων και στη μικρή συμμετοχή των σπουδαστών στο μάθημα (18 απαντήσεις).
- Σε τεχνικά προβλήματα, όπως η ποιότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο των εκπαιδευόμενων (7 απαντήσεις).
- Στη μη δυνατότητα εργασιών κατά ομάδες στη διάρκεια του μαθήματος (6 απαντήσεις).

Στην ερώτηση Δ13. Ποιες είναι γενικά οι προτάσεις σας για μια μελλοντική διαδικασία εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης στην ΕΣΔΔΑ; καταγράφηκαν 46 απαντήσεις των εκπαιδευτών. Συγκεκριμένα εστίασαν:

- Στην ένταξη της ΕξΑΕ στο πρόγραμμα σπουδών συμπληρωματικά με τη διαζώσης διδασκαλία (12 απαντήσεις).
- Στην υιοθέτηση της ΕξΑΕ μόνο σε περιόδους κρίσης, καθώς είναι υποδεέστερη της διαζώσης διδασκαλίας (7 απαντήσεις).
- Στην συμμετοχή των διδασκόντων στην ΕξΑΕ από την οικία τους και όχι από τους χώρους της ΕΣΔΔΑ, προς αποφυγή του κινδύνου από την πανδημία (6 απαντήσεις).

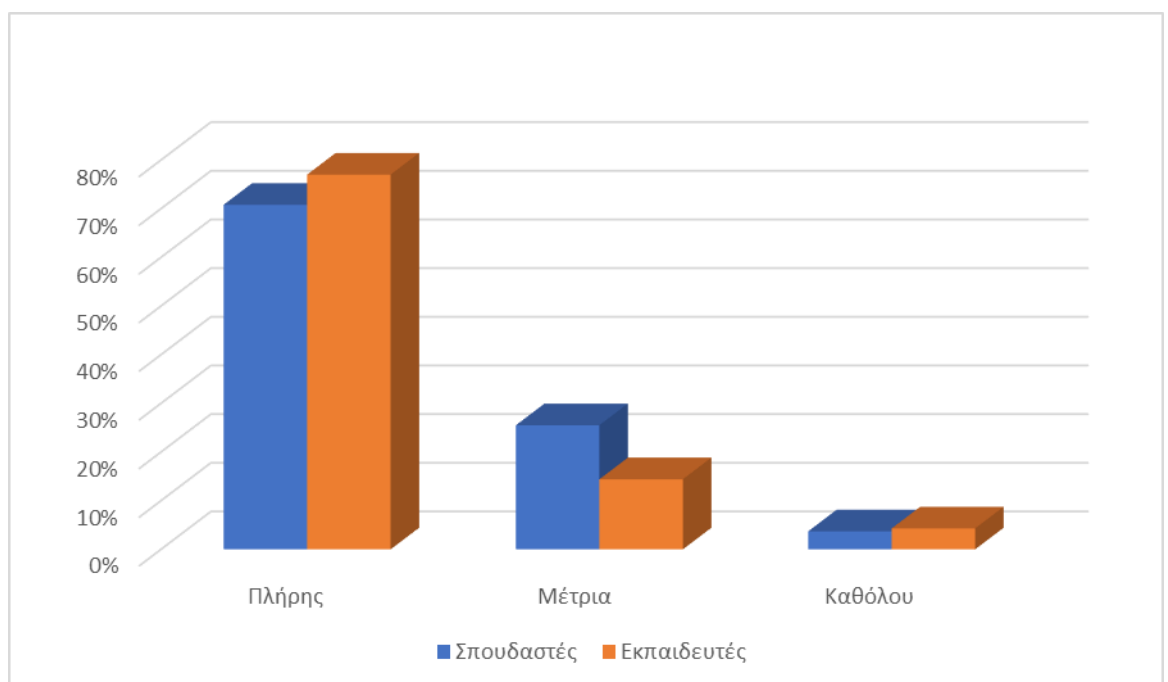

3.4 Συμπεράσματα από την αξιολόγηση σπουδαστών – εκπαιδευτών

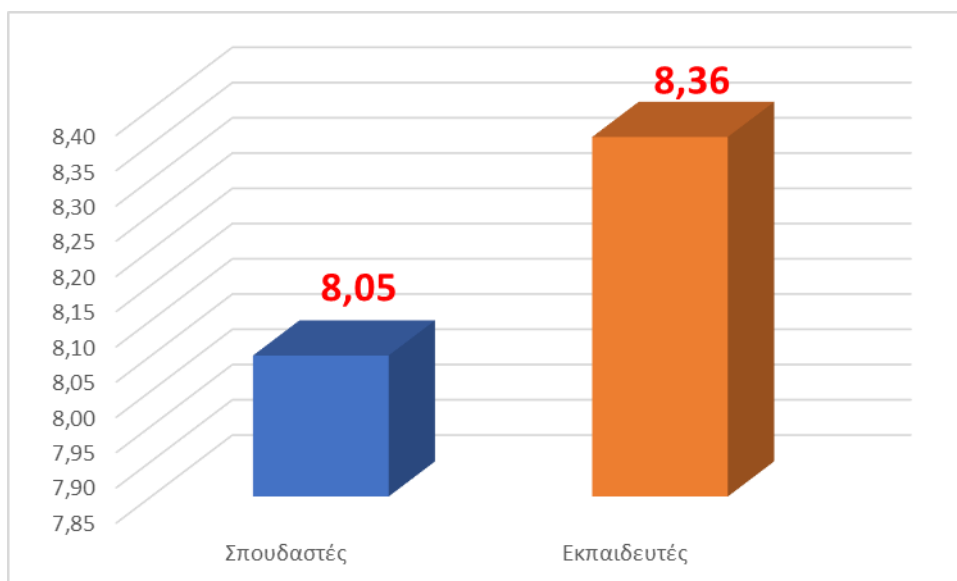
Η σύγκριση των απόψεων των εκπαιδευτών και των σπουδαστών για τα επιμέρους ζητήματα της ΕξΑΕ μάς δίνει μια συνολικότερη εικόνα για τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

- Η προηγούμενη εμπειρία της πλειοψηφίας τόσο των σπουδαστών όσο και των εκπαιδευτών σε διαδικασίες ασύγχρονης και σύγχρονης εκπαίδευσης ήταν μικρή. Όμως, δεν δημιουργήθηκαν σημαντικά προβλήματα στη διαδικασία από αυτή την έλλειψη εμπειρίας.
- Οι αλλαγές στο χρονοπρόγραμμα διδασκαλίας των μαθημάτων ικανοποίησαν την πλειοψηφία τόσο των σπουδαστών όσο και των εκπαιδευτών.
- Τα διαφορετικά είδη μέσων (laptop, tablet, κινητό τηλέφωνο) με τα οποία είχαν πρόσβαση στη διαδικασία τόσο οι εκπαιδευτές όσο και οι σπουδαστές φανερώνουν την ανάγκη εξασφάλισης της πολυκαναλικότητας.
- Η πλατφόρμα ασύγχρονης διδασκαλίας e – class χρησιμοποιήθηκε κυρίως για την ανάρτηση και μεταφόρτωση εκπαιδευτικών πόρων από εκπαιδευτές και σπουδαστές. Άλλες λειτουργίες, όπως η ενημέρωση και οι ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης, θα πρέπει να αξιοποιηθούν περισσότερο στο μέλλον προς όφελος της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
- Η σχεδόν καθολική χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου τόσο από εκπαιδευτές όσο και από σπουδαστές για σκοπούς επικοινωνίας θα ήταν προτιμότερο να αντικατασταθεί από την λειτουργία επικοινωνίας μέσω e – class. Λειτουργία που χρησιμοποιήθηκε κατά τη διεξαγωγή της ΕξΑΕ, αλλά σε μικρότερο βαθμό από το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Επομένως, ήταν γνωστή στους συμμετέχοντες, μα δεν προτιμήθηκε, πιθανόν για λόγους συνήθειας.
- Εκπαιδευτικοί πόροι διαμοιράστηκαν από τους εκπαιδευτές και μεταφορτώθηκαν από τους σπουδαστές κυρίως μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και, δευτερευόντως, με τη χρήση άλλων εργαλείων (google drive, file transfer κλπ.). Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες έκαναν χρήση αυτών των διαφορετικών τρόπων μεταφοράς υλικού. Αποδεικνύεται, έτσι, η ανάγκη δημιουργίας αποθετηρίου ψηφιακών αντικειμένων και η ανοιχτή διάθεση των εκπαιδευτικών πόρων.

- Λειτουργίες της ασύγχρονης πλατφόρμας Webex(απομακρυσμένος έλεγχος υπολογιστή, ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης – poll, επισημειώσεις) χρησιμοποιήθηκαν ελάχιστα τόσο από εκπαιδευτές όσο και από σπουδαστές. Η καλύτερη αξιοποίηση των λειτουργιών αυτών μπορεί να κάνει το μάθημα πιο διαδραστικό και ενδιαφέρον. Επομένως, οι μελλοντικοί συμμετέχοντες σε μια διαδικασία ΕξΑΕ θα πρέπει να εκπαιδευτούν και να παρακινηθούν στη χρήση του συνόλου των διαθέσιμων λειτουργιών της πλατφόρμας.
- Τόσο οι σπουδαστές όσο και οι διδάσκοντες χαρακτήρισαν εύκολη στη χρήση την πλατφόρμα ασύγχρονης διδασκαλίας e – class.
- Επαρκής χαρακτηρίστηκε η εκπαίδευση στη χρήση των πλατφορμών ασύγχρονης και σύγχρονης εκπαίδευσης και από εκπαιδευτές και από εκπαιδευόμενους.
- Η τεχνική υποστήριξη θεωρήθηκε επαρκής και από διδάσκοντες και από σπουδαστές. Οι διδάσκοντες ήταν ικανοποιημένοι σε μεγαλύτερο βαθμό, πιθανόν λόγω των ομάδων υποστήριξης που βρίσκονταν πάντα κοντά στους χώρους της ΕΣΔΔΑ όπου δίδασκαν.

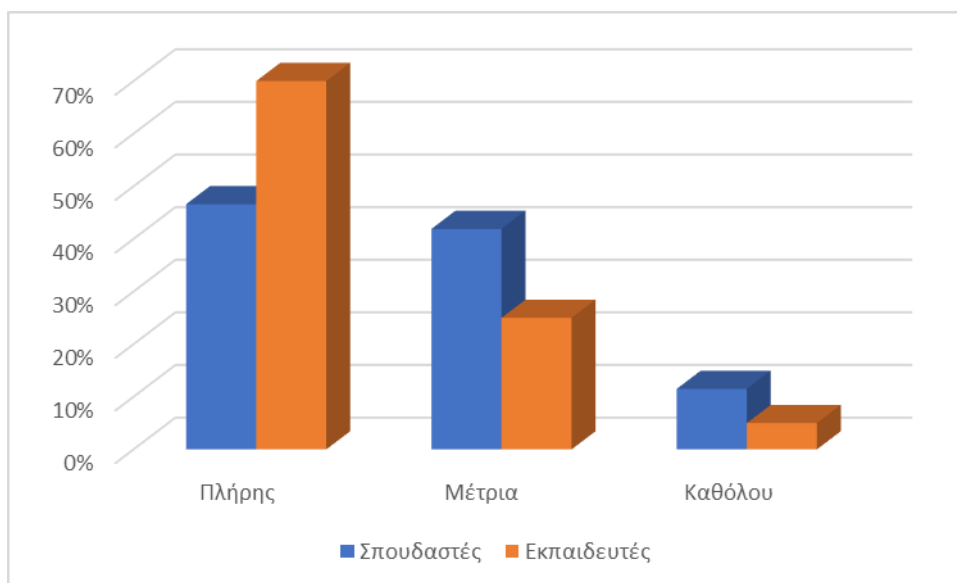

Γράφημα 50 Ικανοποίηση από την τεχνική υποστήριξη

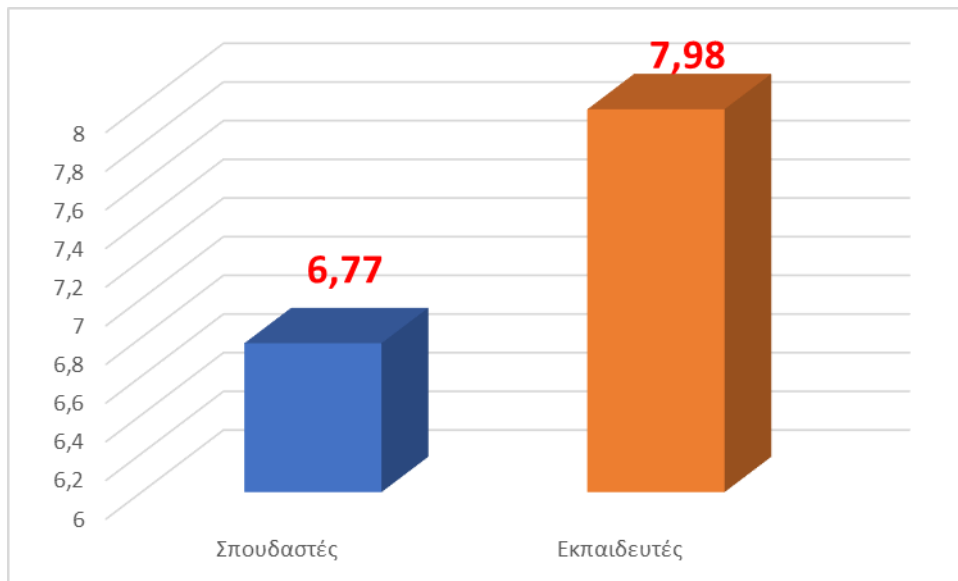

Γράφημα 51 Μέσος όρος ικανοποίησης από την τεχνική υποστήριξη

- Οι σπουδαστές δήλωσαν λιγότερο ικανοποιημένοι από την παροχή αδειών χρήσης λογισμικού σε σχέση με τους εκπαιδευτές. Η αιτία είναι η μη παροχή αδειών για το πρόγραμμα MS Project του μαθήματος Διαχείριση Έργων, που επηρέασε τους μισούς σπουδαστές της ΕΣΔΔΑ. Στα υπόλοιπα μαθήματα δεν παρατηρήθηκε ανάλογο πρόβλημα.

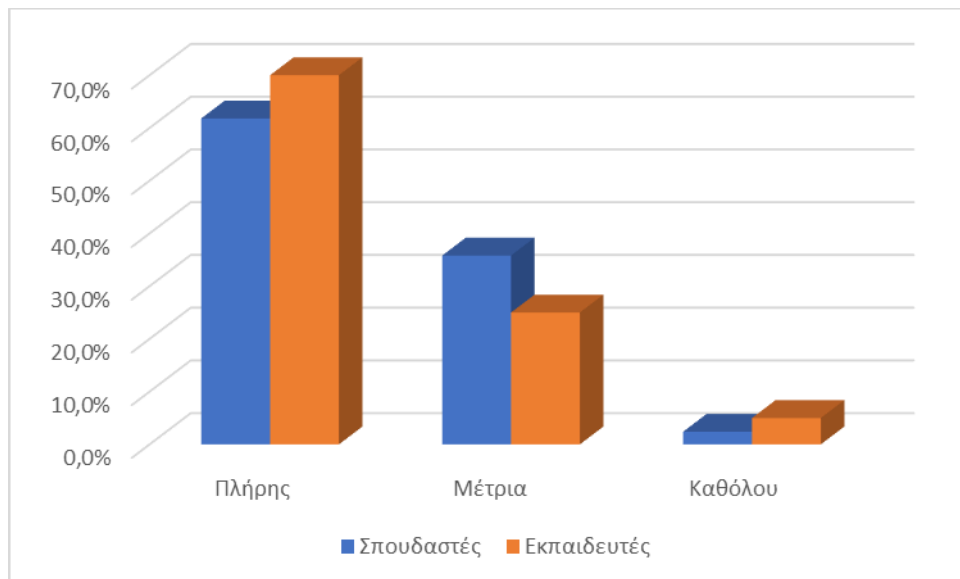

Γράφημα 52 Ικανοποίηση από την παροχή αδειών χρήσης λογισμικού

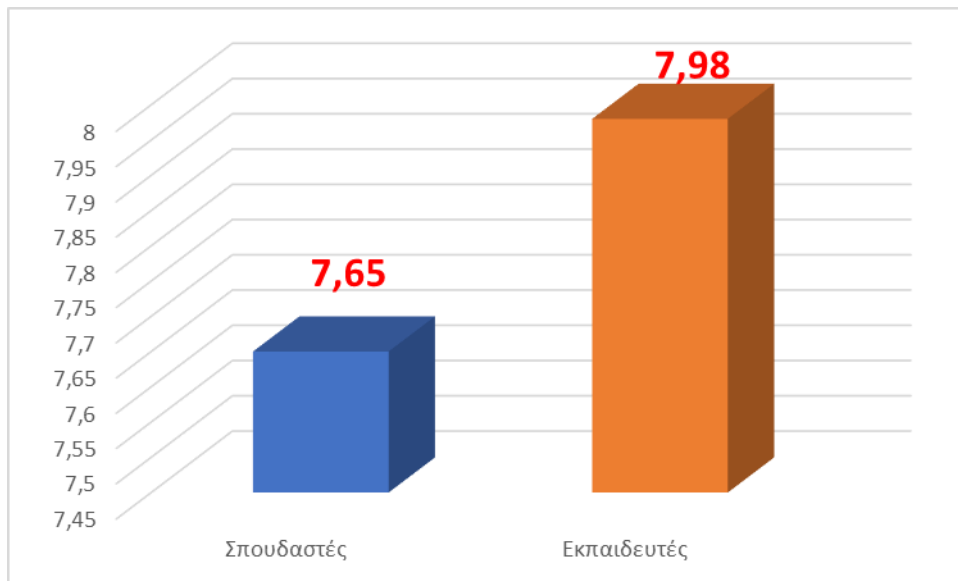

Γράφημα 53 Μέσος όρος ικανοποίησης από την παροχή αδειών λογισμικού

- Γενικά ικανοποιημένοι από το εκπαιδευτικό υλικό, αλλά σε μικρότερο βαθμό από τους εκπαιδευτές, δήλωσαν οι σπουδαστές. Η δημιουργία του αποθετηρίου αντικειμένων μάθησης (learning objects) θα επιτρέψει την πρόσβαση σε περισσότερους εκπαιδευτικούς πόρους, κάνοντας πιο εύκολη τη μάθηση και την πρόσβαση στη γνώση.

Γράφημα 54 Ικανοποίηση από το εκπαιδευτικό υλικό

Γράφημα 55 Μέσος όρος ικανοποίησης από το εκπαιδευτικό υλικό

- Οι εξ αποστάσεως διαλέξεις και ημερίδες που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της ΕξΑΕ θεωρήθηκαν επιτυχημένες και πολύ ενδιαφέρουσες και από τους σπουδαστές και από τους εκπαιδευτές.
- Και οι εκπαιδευτές δήλωσαν πολύ ικανοποιημένοι από τη συμμετοχή των σπουδαστών στη διαδικασία, και οι σπουδαστές δήλωσαν πολύ ικανοποιημένοι από τη συμμετοχή και την ανταπόκριση των εκπαιδευτών. Επομένως, όλοι οι συμμετέχοντες έδειξαν ενδιαφέρον και διάθεση για την επιτυχία της εξ αποστάσεως διδασκαλίας.
- Πολύ χρήσιμη θεώρησαν την ΕξΑΕ τόσο οι σπουδαστές όσο και οι διδάσκοντες, γεγονός που αποδεικνύει ότι οι προκλήσεις που παρουσίασε η υγειονομική κρίση αντιμετωπίστηκαν επαρκώς από την εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία.
- Πολύ σημαντικό κρίνεται το μεγάλο ποσοστό των σπουδαστών και των εκπαιδευτών, που επιθυμούν την ένταξη της ΕξΑΕ στο Πρόγραμμα Σπουδών της ΕΣΔΔΑ, τόσο κατά τη διδασκαλία των μαθημάτων (Κοινή Φάση, Α' και Β' Ειδική) όσο και κατά τη διάρκεια συγγραφής της Τελικής Εργασίας. Αυτό δείχνει ότι η εξ αποστάσεως διαδικασία κρίνεται κατάλληλη για εκπαιδευτικούς σκοπούς και υπό κανονικές συνθήκες, πέραν των ειδικών συνθηκών που προκάλεσαν την υιοθέτησή της.

Ένταξη ΕξΑΕ στην κανονική διαδικασία				
	Ένταξη ΕξΑΕ			
Ρόλος		Ναι	Όχι	Σύνολο
Εκπαιδευτές	Πλήθος	51	16	67
	Ποσοστό	76,1%	23,9%	100,0%
Σπουδαστές	Πλήθος	62	19	81
	Ποσοστό	76,5%	23,5%	100,0%
Σύνολο	Πλήθος	113	35	148
	Ποσοστό	76,4%	23,6%	100,0%

Πίνακας 3.1 Επιθυμία ένταξης ΕξΑΕ στην κανονική διαδικασία

Ο συντελεστής Kappa που είναι το μέτρο της συμφωνίας διαφορετικών αξιολογητών ως προς την ίδια μέτρηση υπολογίστηκε και βρέθηκε ίσος με $Kappa=0,952$. Επομένως, παρατηρείται πλήρης συμφωνία σπουδαστών και εκπαιδευτών για την ένταξη της ΕξΑΕ στην κανονική διαδικασία εκπαίδευσης στην ΕΣΔΔΑ.

- Οι εκπαιδευτές προτείνουν κυρίως την υιοθέτηση ενός μοντέλου μικτής μάθησης, που θα συνδυάζει δια ζώσης διδασκαλία και ΕξΑΕ. Οι σπουδαστές προτείνουν την εξ αποστάσεως διδασκαλία για ορισμένα μόνο μαθήματα και ημερίδες.
- Οι σπουδαστές ανέφεραν ως σημαντικότερα προβλήματα της ΕξΑΕ τα τεχνικά προβλήματα και την κούραση. Οι διδάσκοντες ανέφεραν την έλλειψη αλληλεπίδρασης μεταξύ των συμμετεχόντων στη διαδικασία, που ενίοτε προκαλούσε και τη μείωση της συμμετοχής των εκπαιδευόμενων στο μάθημα.
- Οι εκπαιδευτές προτείνουν κυρίως τη μελλοντική ένταξη της ΕξΑΕ στο Πρόγραμμα Σπουδών, συμπληρωματικά με τη δια ζώσης διδασκαλία. Οι σπουδαστές προτείνουν κυρίως τη μείωση των ωρών διδασκαλίας όσων μαθημάτων διεξάγονται εξ αποστάσεως, λόγω της κούρασης που προκαλεί αυτός ο τρόπος εκπαίδευσης (ακινησία, πολλές ώρες μπροστά στην οθόνη του υπολογιστή).

4. Συμπεράσματα - Προτάσεις

4.1 Υπεύθυνοι Σπουδών και Έρευνας – Στελέχη της ΕΣΔΔΑ

Τα συμπεράσματα και οι προτάσεις των Υπεύθυνων Σπουδών και Έρευνας (ΥΣΕ) και των στελεχών που ενεπλάκησαν στη διαδικασία εξ αποστάσεως διδασκαλίας που εφαρμόστηκε στην ΕΣΔΔΑ διατυπώθηκαν στις συνεντεύξεις που μας παραχώρησαν. Η επεξεργασία τους και η κωδικοποίησή τους έγινε με τη χρήση του εργαλείου της ανάλυσης SWOT. Σε ένα πίνακα, αναγράφονται τα δυνατά σημεία της διαδικασίας (S - strengths) και τα αδύνατα σημεία (W - weaknesses), τα οποία συγκεντρώνουν τα συμπεράσματα των εμπλεκομένων στη διαδικασία ΕξΑΕ που εφαρμόστηκε στην ΕΣΔΔΑ. Οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται (O - opportunities) και οι απειλές που μπορεί να εμφανιστούν (T - threats) συγκεντρώνουν τις προτάσεις των εμπλεκομένων για μια ενδεχόμενη μελλοντική διαδικασία ΕξΑΕ στην ΕΣΔΔΑ. Επιπλέον, σε καθεμία από τις κατηγορίες της SWOT ανάλυσης, τα σχόλια ταξινομούνται σε τέσσερα επίπεδα:

A) Θεσμικό επίπεδο: που αφορά το νομικό πλαίσιο λειτουργίας τόσο της ΕΣΔΔΑ όσο και της εξ αποστάσεως διδασκαλίας.

B) Οργανωτικό επίπεδο: που αφορά την οργάνωση της διαδικασίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Γ) Τεχνικό επίπεδο: που αφορά τα εργαλεία και τις αναγκαίες υποδομές της εξ αποστάσεως διδασκαλίας.

Δ) Σημασιολογικό επίπεδο (semantics): που αφορά την έννοια και τη σημασία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. τους τρόπους με τους οποίους την προσεγγίζουμε και ποια θεωρούμε ως προτερήματα και ελαττώματά της.

Δυνατά σημεία (S)	Αδύνατα Σημεία (W)
<p>Θεσμικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Επιτυχής συνδυασμός αδειών ειδικού σκοπού και ΕξΑΕ. • Προστασία προσωπικών δεδομένων • Ευελιξία θεσμικού πλαισίου <p>Οργανωτικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Άριστη συνεργασία κατά τη λήψη των αποφάσεων • Μείωση κόστους μετακίνησης στην ΕΣΔΔΑ • Υψηλό ποσοστό ικανοποίησης από τους σπουδαστές • Προσαρμογή των διοικητικών διαδικασιών • Έναρξη της ΕξΑΕ σε σύντομο χρόνο, χάρη στο Τμήμα Πληροφορικής • Ειδικές άδειες για διδασκαλία εκτός ΕΣΔΔΑ μόνο σε εισηγητές που ανήκαν σε ευπαθείς ομάδες. • Υιοθέτηση όλων των μέτρων προφύλαξης • Δημιουργία Ομάδα Ταχείας Επέμβασης για τεχνική υποστήριξη • Τροποποίηση, αλλά όχι αναστολή του χρονοπρογράμματος • Διεξαγωγή σημαντικών εξ αποστάσεως διαλέξεων. • Συνεχής υποστήριξη της διαδικασίας από το διοικητικό προσωπικό, λόγω ελαστικού ωραρίου τηλεργασίας <p>Τεχνικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πλήρως ικανοποιητική λειτουργία της πλατφόρμας Webex • Χρησιμοποίηση εργαλείων open source λογισμικού και εκδόσεων demo για εμπορικά πακέτα • Απρόσκοπτη διεξαγωγή του ελέγχου της Διαχειριστικής Αρχής 	<p>Θεσμικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη ψηφιακής λήψης αποφάσεων • Μη διατύπωση εναλλακτικών τρόπων διδασκαλίας στο κανονιστικό πλαίσιο • Χρονοβόρες διαδικασίες για την προμήθεια λογισμικού, που απαιτούνται από τον Νόμο. <p>Οργανωτικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη εμπειρίας και οργανωτικού πλαισίου για διεξαγωγή ΕξΑΕ • Ad hoc προμήθειες απαιτούμενων υλικών • Λήψεις αποφάσεων υπό την πίεση του χρόνου • Συμμετοχή μικρού αριθμού οργανωτικά υπεύθυνων στην υποστήριξη της ΕξΑΕ • Απουσίες σπουδαστών, λόγω επίκλησης τεχνικών προβλημάτων • Έλλειψη προηγούμενης εκπαίδευσης των εισηγητών για την ΕξΑΕ • Μεγάλος φόρτος εργασίας του Τμήματος Πληροφορικής • Ανάγκη τροποποίησης του χρονοπρογράμματος λόγω έκτακτων συνθηκών • Αδυναμία επιτόπιων επισκέψεων στους φορείς της Πρακτικής Άσκησης <p>Τεχνικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μη διεξαγωγή ομαδικών εργασιών, λόγω ελλείψεων του Webex • Ανάγκη για περισσότερους διαχειριστές στο e - class • Προβλήματα σύνδεσης στο διαδίκτυο και διακοπής ηλεκτρικού ρεύματος <p>Σημειολογικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Όχι ΕξΑΕ αλλά μεταφορά της διαζώσης διδασκαλίας σε τάξη στο Webex • Μη ύπαρξη επαρκούς διάδρασης

Ευκαιρίες (Ο)	Απειλές (Τ)
<p>Θεσμικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υιοθέτηση μεθόδων ΕξΑΕ και τηλεργασίας και σε θεσμικό επίπεδο <p>Οργανωτικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκπαίδευση των εισηγητών και εγγραφή τους σε μητρώο • Επικαιροποίηση διαδικασιών της ΕΣΔΔΑ για ανάγκες ΕξΑΕ • Διεύρυνση δικτύου εκπαιδευτών – συνεργατών – εμπειρογνομόνων • Υιοθέτηση ΕξΑΕ στο Πρόγραμμα Σπουδών επόμενων εκπαιδευτικών σειρών της ΕΣΔΔΑ σε ένα πλαίσιο μικτής διδασκαλίας • Διεξαγωγή εξ αποστάσεως διαλέξεων προσωπικότητας <p>Τεχνικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ύπαρξη εμπειρίας και εργαλείων για διεξαγωγή ΕξΑΕ • Εμπλουτισμός του υλικού με μαγνητοσκοπημένες διαλέξεις, • Αποθήκευση εργασιών των σπουδαστών σε Δεξαμενή Πολυμεσικών Πόρων και σε Αποθετήριο Εκπαιδευτικών Πόρων • Χρησιμοποίηση εικονικών τάξεων για ομαδικές εργασίες • Δημιουργία ασύγχρονου υλικού με δυνατότητες διάδρασης μεταξύ των σπουδαστών • Αξιοποίηση φόρουμ και wiki στην εκπαιδευτική διαδικασία, • Επαύξηση (Augmentation) των Ανοιχτών Εκπαιδευτικών Πόρων <p>Σημαιολογικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Καθορισμός της έννοιας και των στόχων της ΕξΑΕ 	<p>Θεσμικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μη δυνατότητα ελέγχου της συμπεριφοράς των σπουδαστών <p>Οργανωτικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων εισηγητών και σπουδαστών, ψηφιακός αναλφαβητισμός • Αδυναμία ταυτοποίησης σπουδαστών λόγω μη ύπαρξης ψηφιακής υπογραφής • Μικρός αριθμός οργανωτικά υπεύθυνων • Μη κατάλληλο για ΕξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό και σχεδιασμός μαθημάτων <p>Τεχνικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη εργαλείων και εκπαιδευτικών αδειών χρήσης λογισμικού από τους σπουδαστές • Μη προμήθεια εργαλείων ΕξΑΕ με πλήρεις δυνατότητες • Προβλήματα της πλατφόρμας Webex • Προβλήματα χρήσης των εργαλείων • Αδυναμία ταυτοποίησης σπουδαστών σε περίπτωση τεχνικού προβλήματος • Αδυναμία διεξαγωγής εργαστηριακών μαθημάτων με διαδικασία ΕξΑΕ <p>Σημαιολογικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αδυναμία υποκατάστασης της διαζώσης διδασκαλίας από ΕξΑΕ, ιδίως για διαμόρφωση στάσεων και συμπεριφορών • Ανάγκη διαφορετικής προσέγγισης για σύγχρονη και ασύγχρονη εκπαίδευση

Πίνακας 2 Ανάλυση SWOT

4.2 Σπουδαστές της ΕΣΔΔΑ

Τα συμπεράσματα των σπουδαστών της ΕΣΔΔΑ προέρχονται από δύο πηγές: τις αναλυτικές απαντήσεις των ερωτηματολογίων της ποσοτικής έρευνας και τα σχόλια στην ειδική πλατφόρμα αξιολόγησης μαθημάτων και εισηγητών της ΕΣΔΔΑ. Στις ερωτήσεις της ποσοτικής έρευνας, οι σπουδαστές αξιολογούν το σύνολο της διαδικασίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ενώ στην πλατφόρμα αξιολογούν κάθε μάθημα που διδάχτηκε ξεχωριστά.

4.2.1 Συμπεράσματα και προτάσεις για τη διαδικασία εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Στην ερώτηση «Με ποιους τρόπους θα μπορούσε να ενταχθεί η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην κανονική διαδικασία της ΕΣΔΔΑ;», δόθηκαν θετικές, στην πλειοψηφία τους, απαντήσεις, ως προς την ένταξη της ΕξΑΕ στο Πρόγραμμα Σπουδών.

Τα μηνύματα εστίασαν στη χρησιμότητα της ΕξΑΕ και πρότειναν ενδεικτικά:

- Τη διεξαγωγή με διαδικασία ΕξΑΕ ορισμένων μόνο μαθημάτων και ημερίδων
- Τη χρησιμοποίηση της ΕξΑΕ μόνο σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, όπως κατά τη διάρκεια της πανδημίας .
- Τη χρησιμοποίηση μεθόδων ΕξΑΕ κατά τη διάρκεια συγγραφής της Τελικής Εργασίας, κυρίως για την επικοινωνία με τον επιβλέποντα εκπαιδευτή.
- Τη χρησιμοποίηση της ΕξΑΕ για σπουδαστές που έχουν προβλήματα υγείας, ή άλλα σοβαρά προβλήματα (π.χ. οικογενειακά).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αρνητικής άποψης σχετικά με την ένταξη της ΕξΑΕ στο Πρόγραμμα Σπουδών της ΕΣΔΔΑ είναι το ακόλουθο:

«Υπό κανονικές συνθήκες κρίνω πως η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση δεν έχει θέση στη φοίτηση στην ΕΣΔΔΑ. Η ΕΣΔΔΑ αποτελεί μία πλήρους απασχόλησης εργασία-φοίτηση, που απαιτεί την ουσιαστική αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων και ως εκ τούτου η δια ζώσης εκπαίδευση κρίνεται η πλέον πρόσφορη.»

Στην ερώτηση «Ποια προβλήματα παρατηρήσατε κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;», οι απαντήσεις που υποβλήθηκαν εστίασαν κυρίως:

- Σε προβλήματα σύνδεσης με το διαδίκτυο ή/ και με το δίκτυο παροχής ηλεκτρικού ρεύματος.

- Στην κούραση από την πολύωρη παρακολούθηση μαθημάτων στον υπολογιστή.
- Στην έλλειψη αλληλεπίδρασης με τους συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία και στην απομόνωση.
- Στην έλλειψη εξοικείωσης των εκπαιδευτών με τη διαδικασία και την πλατφόρμα σύγχρονης εκπαίδευσης.

Στην ερώτηση «Ποιες προτάσεις θα κάνατε για μια μελλοντική διαδικασία εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;», οι απαντήσεις που δόθηκαν εστίασαν:

- Στη μείωση των απαιτούμενων ωρών διδασκαλίας.
- Στην προσαρμογή των μαθημάτων και του εκπαιδευτικού υλικού στην εξ αποστάσεως διαδικασία.
- Στην καλύτερη εκπαίδευση των διδασκόντων στη χρήση των εργαλείων της πλατφόρμας.

4.2.2 Συμπεράσματα και προτάσεις για τα μαθήματα

Τα συμπεράσματα και οι προτάσεις των σπουδαστών της ΕΣΔΔΑ σχετικά με τη διαδικασία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης προέρχονται από την ειδική πλατφόρμα αξιολόγησης μαθημάτων και εισηγητών της ΕΣΔΔΑ (<https://online.ekdd.gr/esdda/index.jsp>). Τα σχόλια των σπουδαστών συγκεντρώθηκαν ανά μάθημα και ομαδοποιήθηκαν βάσει των παρακάτω κριτηρίων που χαρακτηρίζουν τη διδασκαλία του μαθήματος στην ΕΣΔΔΑ κατά τη διάρκεια της ΕΞΑΕ:

1. *Περιεχόμενο μαθήματος* : χαρακτηρίζεται η συνάφεια με το γνωστικό αντικείμενο του μαθήματος.
2. *Οργάνωση μαθήματος*: αξιολογείται η επάρκεια των ωρών για την κάλυψη της ύλης, ο καταμερισμός της ύλης σε ενότητες, η συνοχή και η ροή των διδακτικών ενοτήτων.
3. *Ποιότητα εκπαιδευτικού υλικού και προτεινόμενης βιβλιογραφίας*: αξιολογείται το εκπαιδευτικό υλικό ως προς τη σαφήνεια, την επιστημονική πληρότητα, τη συνάφεια με το περιεχόμενο του μαθήματος και την επαρκή ανάλυση της ύλης.
4. *Κάλυψη περιεχομένου εκπαιδευτικού υλικού*: αξιολογείται ο τρόπος με τον οποίο καλύφθηκε η ύλη σε σχέση με την περιγραφή του μαθήματος στο πρόγραμμα Σπουδών.

5. *Τρόπος εξέτασης:* χαρακτηρίζεται η καταλληλότητα και η επάρκεια του τρόπου εξέτασης του μαθήματος.

Ακολουθούν τα συμπεράσματα και οι προτάσεις των σπουδαστών για 10 μαθήματα του προγράμματος σπουδών της Β΄ Ειδικής φάσης, τα οποία συγκέντρωσαν το μεγαλύτερο αριθμό σχολίων και προτάσεων σχετικά με την εξ αποστάσεως διδασκαλία τους.

Μάθημα: 26-ΑΠΠ-04:Ενδείξεις εντοπισμού απάτης/διαφθοράς στο δημόσιο τομέα και τεχνικές διεξαγωγής ένορκης διοικητικής εξέτασης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Συμπεράσματα: Εξαιρετικό μάθημα
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Προτάσεις: Να ερευνηθεί η δυνατότητα να συμμετέχουν οι σπουδαστές σε ελεγκτικά κλιμάκια σαν εξωτερικοί παρατηρητές σε δραστηριότητα πεδίου. Ίσως να μπορούσε να δοθεί η δυνατότητα να υπάρξει συμμετοχή σε διενέργεια ΕΔΕ ή να γίνει κάποια εικονική ΕΔΕ ώστε να υπάρξει περεταίρω εξοικείωση με το θέμα που πραγματεύεται το μάθημα.
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	Συμπεράσματα: Εξαιρετικό εγχειρίδιο

Πίνακας 3 Εντοπισμός απάτης - διεξαγωγή ΕΔΕ

Μάθημα: 26-ΑΠΠ-05: Ανάλυση περιφερειακής πολιτικής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Συμπεράσματα: Εξαιρετικό μάθημα Πολύ ενδιαφέρον περιεχόμενο και παρουσίαση εκ μέρους του διδάσκοντα Προτάσεις: Θα μπορούσε το συγκεκριμένο μάθημα να είχε καλύτερη θέση στο πρόγραμμα σπουδών
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	Συμπεράσματα: Εξαιρετικό εγχειρίδιο και εκπαιδευτικό υλικό

Πίνακας 4 Ανάλυση Περιφερειακής Πολιτικής

Μάθημα: 26-ΑΠΠ-06: Χωρικές και περιβαλλοντικές πολιτικές

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Συμπεράσματα: Η ΕΣΔΔΑ δεν είναι σίγουρη σχετικά με το που ακριβώς αποσκοπεί αυτό το μάθημα.
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	Συμπεράσματα: Χαοτικό εκπαιδευτικό υλικό με πολλούς ορισμούς και κωδικοποίηση νομοθεσίας το οποίο εν τέλει δεν βοηθούσε στην κατανόηση των θεμάτων που διαπραγματεύονταν. Το εγχειρίδιο του μαθήματος ήταν κακογραμμένο, δυσνόητο και χωρίς ιδιαίτερη δομή στα περιεχόμενά του. Το εγχειρίδιο ήταν δυσανάγνωστο. Το χαρακτηριστικό του ήταν ότι ήταν έντονα διφασικό. Το πρώτο μέρος του διακρινόταν από έναν άκρατο βερμπαλισμό, μακροπερίοδο λόγο, πολλά ουσιαστικά και λίγα ρήματα. Το δεύτερο μέρος του διακρινόταν ως επί το πλείστο από παράθεση νόμων και εδαφιοσημάνσεις. Προτάσεις: Χρειαζόταν διαφορετική παιδαγωγική προσέγγιση το χαοτικό εκπαιδευτικό υλικό Το εγχειρίδιο μπορεί να απλοποιηθεί

Πίνακας 5 Χωρικές - Περιβαλλοντικές Πολιτικές

Μάθημα: 26-ΔΥΚΦ-04: Κοινωνική πρόνοια

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Συμπεράσματα: Απαράδεκτα πολλές επικαλύψεις μεταξύ του μαθήματος και των μαθημάτων της <i>ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής</i> και του μαθήματος <i>ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές για την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή</i> . Προτάσεις: Θα μπορούσαν κάλλιστα να αποτελέσουν ένα μάθημα και όχι τρία διαφορετικά.
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	Συμπεράσματα: Υπερβολικά φλύαρο εγχειρίδιο. Αποτυγχάνει να εστιάσει τη προσοχή στο πεδίο της πρόνοιας. Προτάσεις: Θα μπορούσε το εγχειρίδιο να είναι πιο εναρμονισμένο με τις παρουσιάσεις του ppt.

Πίνακας 6 Κοινωνική πρόνοια

Μάθημα 26-ΠΔ-04: Πόροι, χορηγίες, επενδύσεις και η αξιοποίησή τους στα πλαίσια των πολιτιστικών πολιτικών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Συμπεράσματα: Θεωρώ ότι το μάθημα δεν ανταποκρινόταν απόλυτα στην περιγραφή που είχε δοθεί στον οδηγό σπουδών.
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	Συμπεράσματα: Οι διαφάνειες, παρότι περιείχαν πληθώρα παραδειγμάτων, δεν ήταν τόσο επεξηγηματικές. Το υλικό αποτέλεσε ικανοποιητική βάση για το μάθημα.
ΚΑΛΥΨΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ	Συμπεράσματα: Η εισήγηση εμβάθυνε και κάλυψε επιπλέον ζητήματα με επικαιροποιημένα στοιχεία τάσεων και εξελίξεων. Προτάσεις: Ενδεχομένως να ενισχυθεί σε ώρες.

Πίνακας 7 Πόροι, Χορηγίες στον πολιτισμό

Μάθημα: 26-ΨΠ-12: Εργαστήριο νομοτεχνικής προετοιμασίας και επεξεργασίας κανονιστικών ρυθμίσεων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Συμπεράσματα: Το μάθημα είναι δυσνόητο και δεν έχει λόγο ύπαρξης στην ΕΣΔΔΑ.
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Συμπεράσματα: Δόθηκε περισσότερη βάση στο θεωρητικό κομμάτι και όχι στο εργαλείο LEOS. Οι ώρες ήταν λίγες και το αντικείμενο δύσκολο για ένα τμήμα που 8 στα 10 άτομα δεν έχουν γνώση πληροφορικής. Σίγουρα η τηλεκπαίδευση δεν βοήθησε. Προτάσεις: Θα ήταν καλύτερο να περιοριστούν οι εισαγωγικές ενότητες και οι σπουδαστές να αφιερώσουν περισσότερο χρόνο στην εκμάθηση του προγράμματος. Καθώς η εγκατάσταση σε οικιακούς υπολογιστές ήταν δύσκολη, το μάθημα έπρεπε να διδαχθεί στις εγκαταστάσεις του ΕΚΔΔΑ, ώστε οι σπουδαστές να είναι σε θέση να χειριστούν και να εξερευνήσουν το πρόγραμμα και τις δυνατότητές του
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	Συμπεράσματα: Το μάθημα είναι δυσνόητο και το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο απαιτητικό.

Πίνακας 8 Νομοτεχνική επεξεργασία

Μάθημα 26-ΠΔ-11: Τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας στον τομέα του πολιτισμού

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Συμπεράσματα: Γνωρίσαμε περιπτώσεις πραγματικά ενδιαφέρουσες. Οι μελέτες περίπτωσης και τα παραδείγματα που είδαμε ήταν καλά.
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Προτάσεις: Λιγότερες ώρες
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	Συμπεράσματα: Το μάθημα είχε πολύ υλικό, ίσως όχι τόσο καλά οργανωμένο σαν ενότητες. Προτάσεις: Καλύτερη οργάνωση υλικού.
ΚΑΛΥΨΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ	Συμπεράσματα: Οι ώρες που αφιερώσαμε ήταν πάρα πολλές για να συνειδητοποιήσουμε τη σημασία και τον ρόλο των νέων τεχνολογιών στα μουσεία σήμερα. Ο κορωνοϊός μας βοήθησε. Προτάσεις: Θα μπορούσε να συνδυαστεί και με το τι μπορεί να εφαρμοστεί στην ελληνική πραγματικότητα.

Πίνακας 9 ΤΠΕ στον πολιτισμό

Μάθημα: 26-ΨΠ-09: Διαχείριση έργων (project management)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Συμπεράσματα: Το περιεχόμενο του μαθήματος ήταν πολύ ενδιαφέρον και χρήσιμο.
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Συμπεράσματα: Λόγω της πανδημίας και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης δεν κατέστη δυνατόν να διδαχθεί το μάθημα όπως θα έπρεπε. Πρόκειται για εφαρμοσμένη γνώση, που εμείς διδαχθήκαμε κυρίως θεωρητικά. Προτάσεις: Το μάθημα θα έπρεπε να διδαχθεί στο ΕΚΔΔΑ και όχι εξ αποστάσεως, ώστε οι σπουδαστές να μπορούν να χειρίζονται το λογισμικό, να υποβάλλουν άμεσα απορίες και να επιλύονται ευκολότερα και ταχύτερα τα οποιαδήποτε προβλήματα. Θα ήταν επίσης προτιμότερο να επιλεγεί ένα open source λογισμικό για την διδασκαλία και όχι το MS Project, με το οποίο αντιμετωπίσαμε αρκετά προβλήματα. Επίσης, θα ήταν σημαντικό να δοθούν περισσότερες διδακτικές ώρες, ώστε να αναλυθούν εκτενέστερα οι μεθοδολογίες agile και pm2
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	Συμπεράσματα: Το εγχειρίδιο ήταν περιεκτικό, αναλυτικό και σίγουρα θα φανεί χρήσιμο στο μέλλον
ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ	Προτάσεις: Η εξέταση να έχει τη μορφή εργασίας στο MS Project και όχι γραπτής εξέτασης

Πίνακας 10 Διαχείριση έργων

Μάθημα: 26-ΓΔ-03: Δημόσιες πολιτικές και οικονομική ανάπτυξη. Έρευνα, τεχνολογία, καινοτομία και επιχειρηματικότητα

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Προτάσεις: Λιγότερες ώρες
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	Συμπεράσματα: Το εγχειρίδιο ήταν απαράδεκτο. Πολύ πυκνογραμμένο και δυσανάγνωστο. Ακατάλληλο και μη ενημερωμένο εκπαιδευτικό υλικό.
ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ	Συμπεράσματα: Τα ερωτήματα πολλαπλής επιλογής στην εξέταση ήταν κακοδιατυπωμένα οδηγώντας περισσότερο σε παγίδες παρά σε εξέταση γνώσης. Η εξέταση με θεωρητικές ερωτήσεις ανάπτυξης ακατάλληλες για παραγωγική σχολή του Δημοσίου. Θύμιζε εξέταση σε ΑΕΙ.

Πίνακας 11 Καινοτομία και επιχειρηματικότητα

Μάθημα: 26-ΔΥΥ-09: Η ποιότητα στις υπηρεσίες υγείας

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Συμπεράσματα: Κακή οργάνωση μαθήματος
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	Συμπεράσματα: Ανεπαρκείς παρουσιάσεις, ανεπαρκές εκπαιδευτικό υλικό Προτάσεις: Να συνταχθεί εκπαιδευτικό εγχειρίδιο οπωσδήποτε. Να βελτιωθεί πάραυτα το περιεχόμενο των παρουσιάσεων, ανεπαρκέστατο
ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ	Συμπεράσματα: Μη πρόσφορος τρόπος εξέτασης Προτάσεις: Τρόπος εξέτασης γραπτές εξετάσεις ή ατομική εργασία Προτείνεται τρόπος εξέτασης που να επιτρέπει μια ευρύτερη προσέγγιση του αντικειμένου

Πίνακας 12 Ποιότητα στις υπηρεσίες υγείας

5. Τελικά συμπεράσματα και προτάσεις

Από τις αρχές του 2020, η πανδημία CoViD-19 επεκτάθηκε σε όλο τον πλανήτη. Προκάλεσε απώλειες και οδύνη σε όλο τον κόσμο και ήταν η αιτία μιας μεγάλης και παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης. Επηρεάστηκαν τα πάντα, από άτομα μέχρι υπερκρατικές δομές. Άλλαξαν κοινωνικές συνήθειες, τρόποι παραγωγής και οργάνωσης και η λειτουργία του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Καθώς η ασθένεια κάθε άλλο παρά έχει εξαφανιστεί και νέες κρίσεις είναι πολύ πιθανό να εμφανιστούν, οι λύσεις που θα δοθούν στο μέλλον δεν μπορεί παρά να στηρίζονται στις καλές πρακτικές του σήμερα.

Η Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης λειτουργεί τόσο ως φορέας της Δημόσιας Διοίκησης όσο και ως εκπαιδευτικός φορέας. Οι λύσεις και οι πρακτικές που υιοθετήθηκαν σε τόσο σύντομο χρόνο, καθώς και οι αδυναμίες που παρουσιάστηκαν αξίζει να μελετηθούν από όσους υπηρετούν τόσο στη Διοίκηση όσο και στην Εκπαίδευση στον τόπο μας. Τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα για τη διεξαγωγή της ΕξΑΕ στην ΕΣΔΔΑ το χρονικό διάστημα Μαρτίου – Ιουλίου 2020 ακολουθούν ομαδοποιημένα σε 4 επίπεδα:

- 1) Θεσμικό πλαίσιο
- 2) Οργάνωση – Λειτουργία
- 3) Υποδομές
- 4) Σημασιολογικά – εννοιολογικά στοιχεία

5.1 Συμπεράσματα της έρευνας

Θεσμικό πλαίσιο

- Δεν υπήρχε επαρκές νομικό πλαίσιο για τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας της ΕΣΔΔΑ σε συνθήκες κρίσης. Έτσι, οι επιστημονικά και οργανωτικά υπεύθυνοι είχαν ελευθερία κινήσεων και πρωτοβουλιών.
- Οι απαιτούμενες προμήθειες υλικών για την αντιμετώπιση έκτακτων συνθηκών καθυστέρησαν, λόγω του υπάρχοντος νομικού πλαισίου που διέπει τις δημόσιες προμήθειες.
- Το θεσμικό πλαίσιο της τηλεργασίας στο δημόσιο (αλλά και στον ιδιωτικό τομέα) δημιουργήθηκε τις μέρες της πανδημίας. Αντίστοιχο πλαίσιο για την τηλεκπαίδευση δεν έγινε δυνατό να θεσμοθετηθεί.

- Τα προσωπικά δεδομένα των σπουδαστών και των οικογενειών τους διαφυλάχθηκαν με την αποφυγή μαγνητοσκόπησης των μαθημάτων.

Οργάνωση - Λειτουργία

- Η συνεργασία όλων των συμμετεχόντων στην ΕξΑΕ (οργανωτικά υπεύθυνων – ΥΣΕ – εκπαιδευτών – σπουδαστών) κρίνεται πολύ καλή και αποτελεσματική, καθώς όλοι είχαν τον ίδιο στόχο: να διεξαχθεί απρόσκοπτα η εκπαιδευτική διαδικασία στην ΕΣΔΔΑ με κάθε δυνατό τρόπο.
- Ο φόρτος εργασίας των οργανωτικά υπεύθυνων στη διαδικασία ΕξΑΕ ήταν πολύ μεγάλος.
- Οι σπουδαστές αιτήθηκαν τη διεξαγωγή ΕξΑΕ, προσαρμόστηκαν καλά και συμμετείχαν ενεργά σε αυτή. Ήταν τυπικοί και δεκτικοί στις νέες γνώσεις και δεξιότητες. Σε μεγάλο ποσοστό, έμειναν ικανοποιημένοι από τη διαδικασία.
- Το κόστος μετακίνησης των σπουδαστών στην ΕΣΔΔΑ μειώθηκε.
- Παραχωρήθηκαν laptop και επαρκής πρόσβαση στο διαδίκτυο σε όσους σπουδαστές δεν διέθεταν.
- Διοικητικές διαδικασίες, όπως το πρωτόκολλο, προσαρμόστηκαν και έγιναν πιο ευέλικτες.
- Τα περισσότερα προβλήματα ήταν αποτέλεσμα της έλλειψης ψηφιακών δεξιοτήτων εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων.
- Δόθηκε η ευκαιρία για καινοτόμες δράσεις, όπως οι εξ αποστάσεως διαλέξεις επιφανών προσωπικοτήτων της ελληνικής και της ευρωπαϊκής Διοίκησης.
- Η ΕξΑΕ δεν προκάλεσε καμία μεταβολή στο Πρόγραμμα Σπουδών. Άλλαξε μόνο το χρονικό πρόγραμμα διεξαγωγής των μαθημάτων.
- Η τηλεργασία των διοικητικών υπαλλήλων δεν επηρεάζει την πλήρη υποστήριξη της τηλεκπαίδευσης.
- Η ΕξΑΕ απαιτεί την ύπαρξη εκπαιδευτικού υλικού και πόρων κατάλληλων για τη διεξαγωγή της, οπότε χρειάστηκε η ad hoc δημιουργία τους.
- Η Πρακτική Άσκηση των σπουδαστών ολοκληρώθηκε κανονικά. Οι επισκέψεις στους φορείς τοποθέτησης δεν έγιναν λόγω της υγειονομικής κρίσης, αλλά οι εκπαιδευτές επικοινωνήσαν ηλεκτρονικά με τους επιβλέποντες για την παροχή πληροφοριών και παρατηρήσεων σχετικά με τους εκπαιδευόμενους.

Υποδομές

- Η πλατφόρμα σύγχρονης εκπαίδευσης Webex που υιοθετήθηκε κρίνεται γενικά επαρκής, αλλά δεν επιτρέπει την εργασία των σπουδαστών σε ομάδες.
- Τα Τμήματα Πληροφορικής τόσο της ΕΣΔΔΑ όσο και άλλων εκπαιδευτικών φορέων αντιμετωπίζουν μεγάλο φόρτο εργασίας όταν πρέπει να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις της ΕξΑΕ. Η ενίσχυσή τους σε προσωπικό ή/και μέσα κι εργαλεία κρίνεται απαραίτητη.
- Οι σπουδαστές αντιμετώπισαν προβλήματα με το λογισμικό, ιδίως με τις άδειες χρήσης εμπορικών πακέτων. Αντίθετα, δεν υπήρχε κανένα πρόβλημα με το ανοιχτό λογισμικό (open source).
- Απαιτήθηκαν ομάδες υποστήριξης τόσο της ασύγχρονης πλατφόρμας διδασκαλίας e-class (3 ΥΣΕ) όσο και της πλατφόρμας σύγχρονης διδασκαλίας Webex(στελέχη του Τμήματος Πληροφορικής).
- Τεχνικά προβλήματα (χαμηλή ταχύτητα σύνδεσης στο διαδίκτυο, διακοπές ηλεκτρικού ρεύματος) καθιστούν δυσχερή ή αδύνατη την πρόσβαση των σπουδαστών στην εξ αποστάσεως διαδικασία.
- Εξαιτίας της συντομίας της εκπαίδευσης τους, οι διδάσκοντες δεν μπόρεσαν να κάνουν χρήση όλων των λειτουργιών της ασύγχρονης πλατφόρμας Webex. Η αξιοποίηση όλων των λειτουργιών κάνει πιο ενδιαφέρουσα και διαδραστική τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
- Ο αναβαθμισμένος ρόλος των εκπαιδευτών στην πλατφόρμα ασύγχρονης διδασκαλίας e – class βοήθησε στην καλύτερη διεξαγωγή της εξ αποστάσεως διαδικασίας.
- Η πλατφόρμα ασύγχρονης εκπαίδευσης ΕΣΔΔΑ Open e-class απαιτεί περισσότερους διαχειριστές σε συνθήκες ΕξΑΕ.
- Η έλλειψη ψηφιακής υπογραφής κάνει την ταυτοποίηση των σπουδαστών και την καταγραφή των παρουσιών τους μη αξιόπιστη.
- Εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι χρησιμοποίησαν διάφορες συσκευές (desktop, laptop, tablet, κινητά τηλέφωνα) για να έχουν πρόσβαση στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η πολυκαναλικότητα εφαρμογών και εργαλείων καθίσταται έτσι αναγκαία.

- Ο έλεγχος της Διαχειριστικής Αρχής δεν είχε προβλήματα και ήταν πιο εύκολος, καθώς η παρουσία των σπουδαστών επιβεβαιωνόταν μέσω της εικόνας τους στην ψηφιακή τάξη της σύγχρονης πλατφόρμας.

Σημασιολογικά – εννοιολογικά στοιχεία

- Η διεξαγωγή των εξετάσεων των μαθημάτων στους χώρους της ΕΣΔΔΑ σημαίνει ότι ακολουθήθηκε μια διαδικασία μικτής διδασκαλίας και όχι αμιγούς εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.
- Η ΕξΑΕ εκπληρώνει όλους τους σκοπούς και τους στόχους της δια ζώσης εκπαίδευσης, εκτός της διαμόρφωσης στάσεων και συμπεριφορών.
- Η ΕξΑΕ δεν επηρεάζει το περιεχόμενο και την ύλη των μαθημάτων, αλλά απαιτεί την προσαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού.
- Η επιτυχία της ΕξΑΕ εξαρτάται από την εμπειρία του εισηγητή, την παρουσία του και την αλληλεπίδραση με τους σπουδαστές που θα επιτύχει. Απαραίτητη κρίνεται η χρήση όλων των εργαλείων που παρέχουν οι πλατφόρμες σύγχρονης και ασύγχρονης διδασκαλίας.

5.2 Προτάσεις της έρευνας

5.2.1 Λειτουργία σε κανονικές συνθήκες και λειτουργία σε καθεστώς έκτακτης ανάγκης

Έχοντας την εμπειρία των προηγούμενων μηνών, κρίνουμε ότι οι προτάσεις μας πρέπει να ομαδοποιηθούν σε δυο κατηγορίες. Τις προτάσεις που αφορούν τη λειτουργία της ΕΣΔΔΑ σε κανονικές συνθήκες και τις προτάσεις που αφορούν τη λειτουργία της ΕΣΔΔΑ σε καθεστώς έκτακτης ανάγκης. Το καθεστώς έκτακτης ανάγκης δεν αναφέρεται μόνο στην υγειονομική κρίση, αλλά και σε οποιαδήποτε απρόβλεπτα περιστατικά που μπορεί να επηρεάσουν τη λειτουργία της Σχολής ή να προκαλέσουν βλάβες στις υποδομές της, όπως φυσικές καταστροφές, πυρκαγιές κλπ. Οι προτάσεις για τη λειτουργία της ΕΣΔΔΑ σε συνθήκες κρίσης μπορούν να αποτελέσουν στο σύνολό τους ένα Σχέδιο Δράσης για την αντιμετώπιση Εκτάκτων Αναγκών.

Θεσμικό Πλαίσιο	
Κανονικές Συνθήκες	Έκτακτες Ανάγκες
<ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμογή κανονιστικού πλαισίου για τηλεργασία και τηλεκπαίδευση μεμονωμένων στελεχών και σπουδαστών (π.χ. ασθενών) • Προμήθειες υλικών με τις συνήθεις διαδικασίες δημόσιων προμηθειών 	<ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμογή κανονιστικού πλαισίου για τηλεργασία και τηλεκπαίδευση μεγάλου αριθμού στελεχών και όλων των σπουδαστών • Προμήθειες υλικών με έκτακτες και ταχείες διαδικασίες

Πίνακας 13 Προτάσεις για το θεσμικό πλαίσιο

Οργάνωση - Λειτουργία	
Κανονικές Συνθήκες	Έκτακτες Ανάγκες
<ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμογή μικτού μοντέλου διδασκαλίας με χρήση δια ζώσης και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης συμπληρωματικά • Εκπαίδευση σπουδαστών – εκπαιδευτών – ΥΣΕ – οργανωτικά υπεύθυνων στη χρήση εργαλείων και μεθόδων ΕξΑΕ • Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού που θα υποστηρίζει και την εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία • Ενίσχυση της συνεργασίας των σπουδαστών μεταξύ τους, όπως με τη συγγραφή ομαδικών αντί ατομικών εργασιών • Παρουσία των εκπαιδευτών στους χώρους της ΕΣΔΔΑ κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Υιοθέτηση εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αποκλειστικά, ακόμα και για τη διεξαγωγή εξετάσεων • Η απαιτούμενη εκπαίδευση στη χρήση εργαλείων ΕξΑΕ να διεξάγεται μόνο διαδικτυακά • Χρήση του δημιουργημένου υλικού για την ΕξΑΕ, καθώς και Ανοιχτών Εκπαιδευτικών Πόρων • Χρήση εργαλείων που υποστηρίζουν τη συνεργατική εργασία των σπουδαστών, όπως τα εικονικά δωμάτια(ταυτόχρονη συνομιλία συμμετεχόντων μέσω βίντεο) • Διδασκαλία από χώρους εκτός ΕΣΔΔΑ (οικίες, χώροι εργασίας εκπαιδευτών)

Πίνακας 14 Προτάσεις για οργάνωση και λειτουργία

Υποδομές	
Κανονικές Συνθήκες	Έκτακτες Ανάγκες
<ul style="list-style-type: none"> • Συμπληρωματική με τις υπάρχουσες υποδομές χρήση υποδομών κυβερνητικού υπολογιστικού νέφους (government cloud) για τη φιλοξενία και χρήση εκπαιδευτικών πόρων και υλικού • Χορήγηση ψηφιακής υπογραφής στους σπουδαστές • Παροχή εργαλείων λογισμικού στους σπουδαστές, όπως εφαρμογές MS Office 	<ul style="list-style-type: none"> • Αποκλειστική χρήση των υποδομών του government cloud σε περίπτωση που οι υποδομές της ΕΣΔΔΑ δεν λειτουργούν επαρκώς ή είναι εκτός λειτουργίας • Χρήση της ψηφιακής υπογραφής για ταυτοποίηση των σπουδαστών και καταγραφή των παρουσιών τους κατά τη διεξαγωγή της ΕΞΑΕ • Παροχή λογισμικού με άδειες εκπαιδευτικής χρήσης για τη διεξαγωγή εργαστηρίων εξ αποστάσεως

Πίνακας 15 Προτάσεις για τις υποδομές

5.2.2 Γενικές προτάσεις

Ανεξαρτήτως των συνθηκών λειτουργίας της ΕΣΔΔΑ, μπορούν να υλοποιηθούν οι ακόλουθες προτάσεις για τη βελτίωση τόσο της δια ζώσης όσο και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης:

- Αποθήκευση σε ένα ανοιχτό ψηφιακό αποθετήριο, ώστε να είναι εφικτή η αξιοποίησή τους από την Δημόσια Διοίκηση των εργασιών, των μελετών περίπτωσης και των καλών πρακτικών που υιοθετούν οι σπουδαστές της ΕΣΔΔΑ κατά τη διάρκεια των σπουδών και της Πρακτικής Άσκησής τους.
- Ενίσχυση του Τμήματος Πληροφορικής για την ανταπόκριση στις αυξημένες ανάγκες υποστήριξης της ΕΞΑΕ.

- Παρακολούθηση των συνεχών εξελίξεων στο χώρο της ΕξΑΕ και υιοθέτηση καινοτόμων μεθόδων και εργαλείων.
- Τακτική αξιολόγηση των διαδικασιών της ΕξΑΕ από όλους τους εμπλεκόμενους(εκπαιδευτές, σπουδαστές, ΥΣΕ, οργανωτικά υπεύθυνους) και καταγραφή των καλών εκπαιδευτικών πρακτικών που εφαρμόζονται.
- Χρήση της δια ζώσης εκπαίδευσης κυρίως για μαθήματα που στοχεύουν στη διαμόρφωση στάσεων και συμπεριφορών. Τα μαθήματα που ενισχύουν τις θεωρητικές γνώσεις των σπουδαστών προτείνεται να διδάσκονται αποκλειστικά εξ αποστάσεως.
- Χρήση της ΕξΑΕ για την κατανόηση και την προσαρμογή σε σύγχρονα εργαλεία και περιβάλλοντα τηλεργασίας.
- Σταδιακή υιοθέτηση και εκπαίδευση σε νέες τεχνολογίες, όπως η τεχνητή νοημοσύνη(AI) και οι τεχνολογίες υπολογιστικού νέφους (cloud computing). Οι τεχνολογίες αυτές πρόκειται να αλλάξουν τόσο τη μορφή του εκπαιδευτικού υλικού και των τρόπων διδασκαλίας της ΕξΑΕ, όσο και το περιβάλλον και τις συνθήκες των χώρων εργασίας.

5.3 Γενικό συμπέρασμα

Σε μια εποχή που οι κρίσεις και τα απρόβλεπτα γεγονότα πολλαπλασιάζονται, η ΕξΑΕ δίνει λύσεις για τη συνέχιση της διεξαγωγής της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η χρησιμότητα αυτού του τρόπου διδασκαλίας είναι, όμως, πολύ ευρύτερη. Αποτελεί κύριο στοιχείο της ανοικτότητας της γνώσης και της Ανοιχτής Συνεργατικής Μάθησης. Με τη δημιουργία και τη διάθεση σε όλους ενός αυξανόμενου αριθμού Ανοιχτών Εκπαιδευτικών Πόρων, η γνώση μπορεί να γίνει προσβάσιμη ελεύθερα, χωρίς αποκλεισμούς και σε κάθε γωνιά του πλανήτη.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- A. Carlsen, C. Holmberg, C. Neghina, A. Owusu-Boampong (2016) *Closing the gap: opportunities for distance education to benefit adult learners in higher education*, Hamburg: UIL, 2016
- Alexander, B., Adams Becker, S., Cummins, M., and Hall Giesinger, C. (2017). *Digital Literacy in Higher Education, Part II: An NMC Horizon Project Strategic Brief*. Volume 3.4, Austin, Texas
- Arkorful, Valentina, and Nelly Abaidoo (2015): "The role of e-learning, advantages and disadvantages of its adoption in higher education." *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning* 12.1 29-42.
- Aydin, Cansu Cigdem, and Guzin, Tirkes (2010). "Open source learning management systems in distance learning." *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology* 9.2
- Banditvilai, Choosri (2016): "Enhancing Students' Language Skills through Blended Learning." *Electronic Journal of e-Learning* 14.3 220-229.
- Bloom, Benjamin S. (1956): "Taxonomy of educational objectives. Vol. 1: Cognitive domain." New York: McKay 20 24
- Graham, C.R., (2006). Blended learning systems. In C.J. Bonk and Graham, eds. (2012) *The handbook of blended learning*, Hoboken, NJ: Wiley E Sons. pp.3–21.
- Hrastinski, Stefan (2008): "Asynchronous and synchronous e-learning." *Educause quarterly* 31.4 51-55.
- Huang, R., Tlili, A., Chang, T. *et al.* (2020). Disrupted classes, undisrupted learning during COVID-19 outbreak in China: application of open educational practices and resources. *Smart Learn. Environ.* **7**, 19 <https://doi.org/10.1186/s40561-020-00125-8>
- Karalis, Thanassis, and Natassa Raikou. (2020). "Teaching at the Times of COVID-19: Inferences and Implications for Higher Education Pedagogy."

- Latchem, Colin (2017), Using ICTs and blended learning in transforming technical and vocational education and training, προσπελάστηκε 06/09/2020, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247495.locale=en>
- Lionarakis, A., Niari, M., Apostolidou, A., Sfakiotaki, K., & Ligoutsikou, E. (2019). Developing a student support system at the Hellenic Open University. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 15(1), 125-135.
- Manganello, F., Falsetti, C., & Leo, T. (2019). Self-Regulated Learning for Web-Enhanced Control Engineering Education. *Journal of Educational Technology & Society*, 22(1), 44-58.
- Miao, F., Mishra, S., McGreal, R. (2016), *Open educational resources: policy, costs, transformation*, Commonwealth of Learning
- Panagiotakopoulos, Christos, et al. (2013): "Teleconference in support of distance learning: Views of educators." *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία* 9.1 5-18.
- Salajan, Florin D., and Elizabeth A. Roumell (2016): "Two Decades of E-Learning Policy Evolution at EU Level: motivations, institutions and instruments." *European Journal of Education* 51.3 391-407.
- Tayebinik, Maryam, and Marlia Puteh(2013):. *Blended Learning or E-learning* The New Media Consortium, 103-110.
- UNESCO (2020), *Distance learning strategies in response to COVID-19 school closures*, προσπελάστηκε 06/09/2020, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373305.locale=en>
- Vasiliki Aidinopoulou, & Demetrios G. Sampson. (2017). An Action Research Study from Implementing the Flipped Classroom Model in Primary School History Teaching and Learning, *Journal of Educational Technology & Society*, 20(1), 237-247.
- Wiley, D. A. (2000). Connecting learning objects to instructional design theory: A definition, a metaphor, and a taxonomy, *The instructional use of learning objects*, 2830(435), p. 6

- Zimmerman, B. J. (1990). Self-Regulated Learning and Academic Achievement: An Overview *Educational Psychologist*, 25(1), pp. 3-17. DOI:10.1207/s15326985ep2501_2

Ελληνική βιβλιογραφία

- Lionarakis, Antonis, et al. (2018) "Η συμβολή των ψηφιακών εργαλείων στην υποστήριξη της μαθησιακής πορείας των φοιτητών/φοιτητριών της εξΑΕ: Μέρος Α: Χρήση ψηφιακών εργαλείων για τη δημιουργία ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού." *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία* 14.1: 104-117.
- Αναστασιάδης, Π. (2005). Νέες Τεχνολογίες και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην υπηρεσία της Δια Βίου Μάθησης: Προς μια νέα «Κοινωνική Συμφωνία» για την άρση των συνεπειών του ψηφιακού διΐσμου, στο: Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Πρακτικά Εισηγήσεων του 3ου Διεθνούς Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (Τόμος Α΄, σελ. 390-404). Αθήνα: Προπομπός
- Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης(2019), «*Πρόγραμμα Σπουδών της ΚΣΤ΄ Εκπαιδευτικής Σειράς «Αλέξανδρος Σβώλος»*»
- Ισχυρλής, Β. (2020) "Ο ρόλος των γραπτών εργασιών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Η περίπτωση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου." *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* 10.1Α: 141-159
- Σοφός, Αλιβίζος, Απόστολος Κώστας, και Βασίλης Παράσχου (2015), "Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση & Τεχνολογία":41, 45, 150, 152
- Τζαφέα, Όλγα, Νικόλαος Κύργιος, και Ελένη Σιάνου-Κύργιου (2016), "Ηλεκτρονικά μαθήματα και ψηφιακό χάσμα στο πανεπιστήμιο." *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* 7.4Α (2016).
- Γκίρτζη, Μαρία (2016). "Ανιχνεύοντας την πορεία του E-learning στα «Χρονικά της Εκπαίδευσης» και εφαρμόζοντας το σε μια πρόταση για την επιμόρφωση στη Μουσειακή Εκπαίδευση." *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* 5.2Α: 96-110.
- Γκελαμέρης, Δημήτρης Β. (2015) "Πώς οι νέες Διαδικτυακές Τεχνολογίες διαμορφώνουν την Ανοικτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση στο άμεσο μέλλον." *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία* 11.1: 51-71.

- Βαγγελάτος, Αριστείδης, και Γεώργιος Παναγιωτόπουλος (2017) . "Ανοιχτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι και Εκπαίδευση Ενηλίκων: τι μας διδάσκει η μέχρι σήμερα πρακτική, τι πρέπει να προσέξουμε για το μέλλον." *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση 9.4A*: 97-105.
- Παπαδημητρίου, Σοφία, and Αντώνης Λιοναράκης (2016), "Ανοιχτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι και Ανοικτά Μαθήματα στην Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση." *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση 7.2A*.
- Τσιάτσος, Θρασύβουλος Κωνσταντίνος (2015), "*Εκπαιδευτικά Περιβάλλοντα Διαδικτύου: Χαρακτηριστικά & Είδη*".
- Ηλιάδου, Chrysoula (2011) , "Επικοινωνία Καθηγητή–Συμβούλου και φοιτητών στις σπουδές από απόσταση: Απόψεις ΣΕΠ της ΘΕ ΕΚΠ65 του ΕΑΠ." *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία 7.1*: 6-20.
- Παπαδημητρίου, Σοφία, και Λιοναράκης, Αντώνης (2016), "Ο Ρόλος του Καθηγητή-Συμβούλου και η ανάπτυξη μηχανισμού υποστήριξης του στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση." *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση 5.2A* 38-55.
- Κουρτίδου, Σουμέλα και Γασπαρινάτου Αλεξάνδρα-Άννα(2020), "Η υποστήριξη της αυτο-ρυθμιζόμενης μάθησης στην εξ αποστάσεως τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω των διαδικτυακών εκπαιδευτικών περιβαλλόντων μάθησης." *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση 10.3A* 10-23.
- Καπόπουλος, Κομισόπουλος, Παλόγλου (2020), *Διαχείριση Έργων*, Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα
- Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (2017), *Ανοικτή συνεργατική μάθηση*, ΕΚΔΔΑ, Αθήνα
- Τζαλαβρά, Ε. και Παπανικολάου, Κ.(2017), Το wiki ως περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης υποψήφιων εκπαιδευτικών. Στο: Κ. Παπανικολάου, Α. Γόγουλου, Δ. Ζυμπίδης, Α. Λαδιάς, Ι. Τζωρτζάκης, Θ. Μπράτιτσης, Χ. Παναγιωτακόπουλος (επιμ.), *Πρακτικά Εργασιών 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»*, σ. 310-319, Ανώτατη Σχολή ΠΑΙδαγωγικής & Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, 21-23 Απριλίου 2017.. Διαθέσιμο στο: <http://www.etpe.gr/custom/pdf/etpe2512.pdf>

Συνηντεύξεις

- Γκατζάρας Βασίλειος, Διευθυντής ΕΣΔΔΑ (21-7-2020)
- Γιουτίκας Δημήτριος, Αναπληρωτής Διευθυντής ΕΣΔΔΑ (21-07-2020)
- Σταυράκογλου Χρήστος, Προϊστ. Τμήματος Εκπαιδευόμενου Προσωπικού και Σταδιοδρομίας Αποφοίτων ΕΣΔΔΑ (20-7-2020)
- Ρωφαλίκου Παναγιώτα, Τμήμα Εκπαιδευόμενου Προσωπικού και Σταδιοδρομίας Αποφοίτων ΕΣΔΔΑ (22-07-2020)
- Ελευθεράκη Αγγελική, Προϊστ. Τμήματος Συντονισμού Εκπαιδευτικού Έργου (21-07-2020)
- Πλατής Χαράλαμπος, Υπεύθυνος Σπουδών και Έρευνας Τμήματος Διοίκησης Οργανισμών Κοινωνικής Φροντίδας (21-07-2020)
- Μπουρμπούλη Αγγελική, Υπεύθυνη Σπουδών και Έρευνας (21-07-2020)
- Τράκα Μαρία, Προϊστ. Τμήματος Εφαρμογών Πληροφορικής (21-07-2020)
- Παπαστυλιανού Αναστασία, Υπεύθυνη Σπουδών και Έρευνας Τμήματος Ψηφιακής Πολιτικής (22-07-2020)

Νομοθεσία

- ΚΥΑ Αριθμ. Δ1α/ΓΠ.οικ.18176 - ΦΕΚ 864/Β/15-3-2020
- EC (2018), *Communication from The Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic And Social Committee and The Committee Of The Regions on the Digital Education Action Plan* COM/2018/022 final
- Ν. 2552/1997(ΦΕΚ Α' 266/24-12-97 Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και άλλες διατάξεις)

Διαδικτυακές πηγές

- Έναρξη εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην ΕΣΔΔΑ 2020, προσπελάστηκε στις 31-07-2020, <https://www.ekdd.gr/%ce%ad%ce%bd%ce%b1%cf%81%ce%be%ce%b7-%ce%b5%ce%be-%ce%b1%cf%80%ce%bf%cf%83%cf%84%ce%ac%cf%83%ce%b5%cf%89%cf%82->

[%ce%b5%ce%ba%cf%80%ce%b1%ce%af%ce%b4%ce%b5%cf%85%cf%83%ce%b7%cf%82-%cf%83%cf%84%ce%b7/](#)

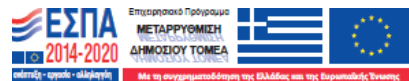
- Gilly Salmon (2020), προσπελάστηκε 28/08/2020, <https://www.gillysalmon.com/five-stage-model.html> ,
- *Cape Town Open Education Declaration* (2007), προσπελάστηκε 30/08/2020 <https://www.capetowndeclaration.org/read-the-declaration>
- EC(2019), προσπελάστηκε 31/08/2020, <https://ec.europa.eu/jrc/en/open-education>
- Andreia Inamorato dos Santos (2017), προσπελάστηκε 31/08/2020, https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/20170328_openeduframework_centred_video_support.pdf
- SDG-Education 2030 Steering Committee Secretariat (2020), προσπελάστηκε 03/09/2020, <https://sdg4education2030.org/the-goal>
- ICDE - UNESCO Policy Forum (2014), προσπελάστηκε 03/09/2020, <https://www.icde.org/knowledge-hub/bali-message>
- EC (2020), προσπελάστηκε 31/08/2020, https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en
- Open University (2020), προσπελάστηκε 07/09/2020, <http://www.open.ac.uk/about/main/>
- Coursera (2020), προσπελάστηκε 07/09/2020, <https://www.coursera.org/>
- edX (2020), προσπελάστηκε 07/09/2020, <https://www.edx.org/>
- ΕΑΠ (2020), προσπελάστηκε 07/09/2020, <https://www.eap.gr/el/>
- Ανοιχτά Μαθήματα (2016), προσπελάστηκε 07/09/2020, <https://opencourses.gr/>

- Mathesis (2020), προσπελάστηκε 07/09/2020,
<https://mathesis.cup.gr/>
- ΕΚΔΔΑ (2020), προσπελάστηκε 07/09/2020,
<https://www.ekdd.gr/%cf%84%ce%bf-%ce%b5%ce%ba%ce%b4%ce%b4%ce%b1/%ce%b5%ce%ba%ce%b4%ce%b7%ce%bb%cf%8e%cf%83%ce%b5%ce%b9%cf%82/%ce%ba%ce%b1%ce%b9%ce%bd%ce%bf%cf%84%cf%8c%ce%bc%ce%b1-%ce%b5%cf%81%ce%b3%ce%b1%cf%83%cf%84%ce%ae%cf%81%ce%b9%ce%b1/>

Παραρτήματα

1. Ερωτηματολόγιο σπουδαστών

ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ταχ. Δ/ση : Πειραιώς 211 & Επονιτών,
ΤΚ: 18510 Πειραιάς

Πληροφορίες : Αλυφαντής Γιώργος

Τηλ.: 6934563808

e-mail : alyfantis_g@students.ekdd.gr

Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται με το παρόν ερωτηματολόγιο χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για λόγους που σχετίζονται με τη διενέργεια της παρούσας έρευνας και την παραγωγή των σχετικών στατιστικών. Η διαχείριση αυτών μπορεί να περιλαμβάνει επικοινωνία μαζί σας, αλλά μόνο για λόγους που αφορούν στην ορθή συμπλήρωση του παρόντος ερωτηματολογίου. Πρόσβαση στα δεδομένα σας έχει μόνο η ΕΛΣΤΑΤ (Άρθρο 6, παρ.1 (γ) και (ε), του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ)).

Κωδικός

--	--	--

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΣΔΔΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ COVID 2019

Μάρτιος-Ιούλιος 2019

Α. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ και ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

A1. Φύλο

- Άνδρας
 Γυναίκα

A2. Ποια είναι η ηλικία σας;

- ≤ 25
 26-35
 36-45
 ≥ 45

A3. Τμήμα ΕΣΔΔΑ

- Διοίκηση Υπηρεσιών Κοινωνικής Φροντίδας
 Διοίκηση Υπηρεσιών Υγείας
 Αναπτυξιακών και Περιφερειακών Πολιτικών
 Πολιτιστικής Διοίκησης
 Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων

- Ψηφιακής Πολιτικής
- Διεθνών και Ευρωπαϊκών Υποθέσεων
- Γενικής Διοίκησης

A4. Ποια είναι η εμπειρία σας σε έτη στις παρακάτω μορφές και εργαλεία εκπαίδευσης; (σημειώστε με Χ τις επιλογές) :

1. Δια ζώσης εκπαίδευση (face to face)
2. Εξ αποστάσεως ασύγχρονη εκπαίδευση με χρήση πχ. e-Class, Moodle κλπ.
3. Εξ αποστάσεως σύγχρονη εκπαίδευση με χρήση πχ. Webex, BBB, Zoom κλπ.

Καμία	≤5	6-10	≥11

B. ΣΥΝΘΗΚΕΣ – ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ – ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

B1. Ικανοποίηση από εξ αποστάσεως προσαρμογή του Προγραμματισμού:

- Μικρή
- Μέτρια
- Άριστη

B2. Από ποιον χώρο παρακολουθήσατε τα μαθήματα; (πολλαπλή απάντηση);

- ΕΚΔΔΑ
- Εκτός ΕΚΔΔΑ

B3. Ποιο μέσο πρόσβασης χρησιμοποιήσατε για την εξ αποστάσεως διδασκαλία; (πολλαπλή απάντηση);

- Η/Υ
- Tablet
- Laptop
- Κινητό

B4. Πώς θα χαρακτηρίζατε την ταχύτητα πρόσβασης σας στο διαδίκτυο;

- Μη ικανοποιητική
- Ικανοποιητική
- Πολύ Ικανοποιητική

B5. Τι τύπου υλικό αναρτήσατε στο e-class; (πολλαπλή απάντηση);

- Εργασίες /Μελέτες περίπτωσης σε ppt, pdf, xls, zip κλπ.
- Άλλο ποιο;

Γ. ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Γ1. ΑΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

- Γ1.1** **Με ποιους τρόπους επικοινωνούσατε με στο πλαίσιο της εκπαίδευσης (πολλαπλή απάντηση);**
- Μηνύματα μέσω Πλατφόρμας πχ. e-class, webex
  - e-mail
  - Τηλέφωνο
  - Προσωπική Επαφή
  - Άλλο, ποιό;
- Γ1.2** **Ποιες ενέργειες υλοποιήσατε μέσω e-class;**
- Πρόσβαση και Μεταφόρτωση Υλικού Μαθήματος
  - Ενημέρωση: Πληροφορίες, Ανακοινώσεις
  - Ερωτήσεις Αυτοαξιολόγησης - Ασκήσεις
  - Αναρτήσεις Εργασιών
  - Άλλο, αναφέρετε ποιο:
- Γ1.3** **Έγινε διαμοιρασμός του υλικού εκτός του e-class μέσω: (πολλαπλή απάντηση);**
- Drobbox, Google Drive, One Drive
  - File Tranfer
  - email
  - Άλλο ποιο;

Γ2. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

- Γ2.1** **Ποια εργαλεία του Webex χρησιμοποιήσατε κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης; (πολλαπλή απάντηση);**
- Διάλογος μέσω Chat
  - Διαμοιρασμός αρχείου, Διαμοιρασμός οθόνης
  - Επισημειώσεις/Annotations
  - Ερωτήσεις Αυτοαξιολόγησης Poll ή και Τεστ
  - Ανταλλαγή Ρόλων/Presenter
  - Απομακρυσμένος έλεγχος υπολογιστή
  - Άλλο ποιο;

Γ3. ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

- Γ3.1** **Με ποιούς τρόπους διεξήχθησαν οι εξετάσεις των μαθημάτων; (πολλαπλή απάντηση);**
- Γραπτή εξέταση με face to face (φυσική παρουσία)
  - Εργασία face to face (φυσική παρουσία)
  - Εξ αποστάσεως Παρουσίαση και Εξέταση Εργασιών
  - Ηλεκτρονικό Τεστ με ερωτήσεις
  - Άλλο, ποιό;.....

Γ3.2. Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ποια από τα παρακάτω εργαλεία αυτοαξιολόγησης αξιοποιήσατε; (πολλαπλή απάντηση);

- Ερωτήσεις με χρήση του εργαλείου poll στο webex
- Ερωτήσεις σε google form
- Ερωτήσεις στο e-class
- Άλλο , ποιο;

Δ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Πώς θα αξιολογούσατε τα παρακάτω στοιχεία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Βαθμολογήστε (από 1 έως 10)

Δ1. Ευχρηστία Εργαλείων	
Δ2. Εκπαίδευση από το ΕΚΔΔΑ στη χρήση της πλατφόρμας Webex και e-Class	
Δ3. Τεχνική υποστήριξη που παρείχε η ΕΣΔΔΑ	
Δ4. Παροχή Αδειών Χρήσης Λογισμικού	
Δ5. Καταλληλότητα του Εξ αποστάσεως Υλικού	
Δ6. Εξ αποστάσεως Ημερίδες	
Δ7. Ανταπόκριση και συμμετοχή εκπαιδευτών	
Δ8. Χρησιμότητα	

Ε. ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΣΔΔΑ

E1. Θα μπορούσε να ενταχθεί η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην κανονική διαδικασία της ΕΣΔΔΑ;

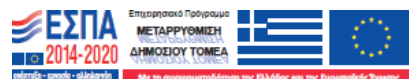
- Ναι ---> E2
- Όχι

E2. Αν ναι σε ποιές φάσεις και με ποιούς τρόπους;

Φάσεις	Τρόποι Ένταξης της Εξ αποστάσεως στην ΕΣΔΔΑ
☐ Κοινή, Α Εδική, Β Ειδική	
☐ Πρακτική	
☐ Τελική Εργασία	

2. Ερωτηματολόγιο εκπαιδευτών

ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ταχ. Δ/ση : Πειραιώς 211 & Επονιτών,

ΤΚ: 18510 Πειραιάς

Πληροφορίες : Αλυφαντής Γιώργος

Τηλ.: 6934563808

e-mail : alyfantis_g@students.ekdd.gr

Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται με το παρόν ερωτηματολόγιο χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για λόγους που σχετίζονται με τη διεκτέργεια της παρούσας έρευνας και την παραγωγή των σχετικών στατιστικών. Η διαχείριση αυτών μπορεί να περιλαμβάνει επικοινωνία μαζί σας, αλλά μόνο για λόγους που αφορούν στην ορθή συμπλήρωση του παρόντος ερωτηματολογίου. Πρόσβαση στα δεδομένα σας έχει μόνο η ΕΛΣΤΑΤ (Άρθρο 6, παρ.1 (γ) και (ε), του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ)).

Κωδικός

--	--

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ COVID 2019 Μάρτιος-Ιούλιος 2019

Α. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ και ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

A1. Φύλο

Άνδρας

Γυναίκα

A2. Ποια είναι η ηλικία σας;

≤35

36-45

46-55

≥56

A3. Ποια είναι η ιδιότητά σας;

Πανεπιστημιακός

Στέλεχος Δημόσιας Διοίκησης

Ιδιώτης

A4. Ποια είναι η εμπειρία σας σε έτη στις παρακάτω μορφές και εργαλεία εκπαίδευσης; (σημειώστε με Χ τις επιλογές) :

4. Δια ζώσης εκπαίδευση (face to face)

5. Εξ αποστάσεως ασύγχρονη εκπαίδευση με χρήση πχ. e-Class, Moodle κλπ.

Καμία	≤5	6-10	≥11

6. Εξ αποστάσεως σύγχρονη εκπαίδευση με χρήση πχ. Webex, BBB, Zoom κλπ.

--	--	--	--

Α5. Σε ποιές κατηγορίες μαθημάτων διδάξατε / υποστηρίξατε κατά τη διάρκεια του Covid στο ΕΚΔΔΑ;	ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ	
Δίκαιο	
Οικονομία	
ΤΠΕ	
Δημόσια Διοίκηση	
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ	
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ	
Διαχείριση Έργων(MS project)	
Ανάπτυξη Ψηφιακών Υπηρεσιών(Java, HTML κλπ.)	
Ανάλυση Σχεδίαση & Ανάπτυξη Συστημάτων ΒΔ (Oracle, SQL κλπ.)	
Ανάπτυξη Λογισμικού και Συστήματα Διαχείρισης Περιεχομένου (Wordpress)	
Συνεργατικά Εργαλεία στη Δημόσια Διοίκηση	
Γεωχωρική πληροφορία και υποστήριξη αποφάσεων σε επίπεδο ΟΤΑ	
ΗΜΕΡΙΔΕΣ	
Ευρωπαϊκή Ένωση	
Ισότητα Φύλων	
Συμβούλιο της Επικρατείας	

B. ΣΥΝΘΗΚΕΣ – ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ – ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

B1. **Ικανοποίηση από την προσαρμογή του Προγραμματισμού σε εξ αποστάσεως:**

- Μικρή
- Μέτρια
- Άριστη

B2. **Από ποιον χώρο διδάξατε τα μαθήματα; (πολλαπλή απάντηση);**

- ΕΚΔΔΑ

- Εκτός ΕΚΔΔΑ
- Εκτός Ελλάδας
- B3. Ποιο μέσο πρόσβασης χρησιμοποιήσατε για την εξ αποστάσεως διδασκαλία; (πολλαπλή απάντηση);**
- Η/Υ
- Tablet
- Laptop
- Κινητό
- B4. Πώς θα χαρακτηρίζατε την ταχύτητα πρόσβασης στο διαδίκτυο στις εγκαταστάσεις του ΕΚΔΔΑ;**
- Μη ικανοποιητική
- Ικανοποιητική
- Πολύ Ικανοποιητική
- B5. Είχατε πρόσβαση στο e-class ως: (πολλαπλή απάντηση);**
- Διαχειριστής
- Εκπαιδευτής
- Βοηθός εκπαιδευτή
- Χρήστης
- Δεν είχα πρόσβαση στο e-class
- B6. Τι τύπου υλικό αναρτήσατε στο e-class; (πολλαπλή απάντηση);**
- Έγγραφα Υλικού σε ppt, pdf, xls, zip κλπ.
- Περιγραφή του Μαθήματος :Περιεχόμενο, Εικόνες, Πληροφορίες
- Εργασίες /Μελέτες περίπτωσης
- Ανακοινώσεις
- Ερωτήσεις Αξιολόγησης/ Ολοκληρωμένο Τεστ
- Άλλο ποιο;

Γ. ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Γ1. ΑΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

- Γ1.1 Με ποιους τρόπους επικοινωνούσατε με τους σπουδαστές στο πλαίσιο της εκπαίδευσης (πολλαπλή απάντηση);**
- Μηνύματα μέσω Πλατφόρμας πχ. e-class, webex
- e-mail
- Τηλέφωνο
- Προσωπική Επαφή
- Άλλο, ποιό;
- Γ1.2 Ποιες ενέργειες του μαθήματος έγιναν μέσω e-class;**

- Διαμοιρασμός Υλικού Μαθήματος
- Ενημέρωση Σπουδαστών : Πληροφορίες, Ανακοινώσεις
- Ερωτήσεις Αυτοαξιολόγησης - Ασκήσεις
- Αναθέσεις Εργασιών Σπουδαστών
- Άλλο, αναφέρετε ποιο:

Γ1.3 Έγινε διαμοιρασμός του υλικού εκτός του e-class μέσω: (πολλαπλή απάντηση);

- Drobbox, Google Drive, One Drive
- File Tranfer
- email
- Άλλο ποιο;

Γ2. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Γ2.1 Ποια εργαλεία του Webex χρησιμοποιήσατε κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας; (πολλαπλή απάντηση);

- Διάλογος μέσω Chat
- Διαμοιρασμός αρχείου, Διαμοιρασμός οθόνης
- Επισημειώσεις/Annotations
- Ερωτήσεις Αυτοαξιολόγησης Poll ή και Τεστ
- Ανταλλαγή Ρόλων/Presenter
- Απομακρυσμένος έλεγχος υπολογιστή
- Άλλο ποιο;

Γ3. ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ3.1 Με ποιούς τρόπους διεξήχθησαν οι εξετάσεις του μαθήματος που διδάξατε; (πολλαπλή απάντηση);

- Γραπτή εξέταση με face to face (φυσική παρουσία)
- Εργασία face to face (φυσική παρουσία)
- Εξ αποστάσεως Παρουσίαση και Εξέταση Εργασιών
- Ηλεκτρονικό Τεστ με ερωτήσεις
- Άλλο, ποιό;.....

Γ3.2. Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ποια από τα παρακάτω εργαλεία αυτοαξιολόγησης αξιοποιήσατε; (πολλαπλή απάντηση);

- Ερωτήσεις με χρήση του εργαλείου poll στο webex
- Ερωτήσεις σε google form
- Ερωτήσεις στο e-class
- Άλλο , ποιο;

Δ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Πώς θα αξιολογούσατε τα παρακάτω στοιχεία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Βαθμολογήστε (από 1 έως 10)

Δ1. Ευχρηστία Εργαλείων	
Δ2. Εκπαίδευση διδασκόντων από το ΕΚΔΔΑ στη χρήση της πλατφόρμας Webex και e-Class	
Δ3. Τεχνική υποστήριξη που παρείχε η ΕΣΔΔΑ	
Δ4. Παροχή Αδειών Χρήσης Λογισμικού	
Δ5. Καταλληλότητα του Εξ αποστάσεως Υλικού	
Δ6. Εξ αποστάσεως Ημερίδες	
Δ7. Ανταπόκριση και συμμετοχή σπουδαστών	
Δ8. Χρησιμότητα	

Ε. ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΣΔΔΑ

E1. Θα μπορούσε να ενταχθεί η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην κανονική διαδικασία της ΕΣΔΔΑ;

Ναι ---> E2

Όχι

E2. Αν ναι σε ποιές φάσεις και με ποιούς τρόπους;

Φάσεις	Τρόποι Ένταξης της Εξ αποστάσεως στην ΕΣΔΔΑ
☐ Κοινή, Α Εδική, Β Ειδική	
☐ Πρακτική	
☐ Τελική Εργασία	

ΣΤ. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ε.Π.
**ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΤΟΜΕΑ**

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΣΔΔΑ)

Πειραιώς 211, ΤΚ 177 78, Ταύρος

τηλ: 2131306349 , fax: 2131306479

www.ekdd.gr